

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

DİSİPLİNLERARSI AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**YENİ NESİL AFET OLARAK COVID 19 PANDEMİSİNİN AFET VE ACİL
DURUM SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÜZERİNE ETKİSİ:
GÖNÜLLÜLÜK ÖZELİNDE AKUT ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi FEHMİ VOLKAN AKYÖN

ÇANAKKALE 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**YENİ NESİL AFET OLARAK COVID-19 PANDEMİSİNİN AFET VE
ACİL DURUM SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÜZERİNE ETKİSİ:
GÖNÜLLÜLÜK ÖZELİNDE AKUT ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

ÇANAKKALE- 2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları' na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

.../.../2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE tarafından Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN ikinci danışmanlığında hazırlanan ve 17/08/2022 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisinin Afet ve Acil Durum Sivil Toplum Kuruluşlarının Üzerine Etkisi: Gönüllülük Özelinde Akut Örneği” başlıklı çalışma, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Disiplinlerarası Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

Dr. Öğr. Üyesi Elif Ezgi GÜREL

Dr. Öğr. Üyesi SERKAN ÖZDEN

Tez No:

Tez Savunma Tarihi:17/08/2022

.....

Doç. Dr. Yener PAZARCIK

Enstitü Müdürü

..../..../2022

TEŞEKKÜR

Üç yıllık çalıőmam süresince tezimle ilgilenip, bitirilmesine yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN' e teşekkürlerimi sunarım.

Çalıőmam sırasında, Covid-19 pandemi koşullarına rağmen ankete katılan tüm AKUT gönüllülerine teşekkürü borç bilirim.

Çalıőmam süresince desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen tüm aileme canı gönülden teşekkür ederim.

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

anakkale, Haziran 2022

ÖZET

YENİ NESİL AFET OLARAK COVID 19 PANDEMİSİNİN AFET VE ACİL DURUM SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÜZERİNE ETKİSİ: GÖNÜLLÜLÜK ÖZELİNDE AKUT ÖRNEĞİ

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Disiplinlerarası Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

05/08/2022, 78

Yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran Covid-19 salgını, üzerinden iki yıldan fazla zaman geçmesine rağmen halen bitmemiş olup, Covid-19 virüsü ile ilgili araştırmalar dünya çapında devam etmektedir. Bu araştırmada ise Covid-19'un afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarına etkileri değerlendirilmiştir. Sivil toplum kuruluşları, kamu alanı dışında kanunlara uygun kar etme amacı gütmeyen, belirli bir amaç çerçevesinde bireylerin bir araya gelerek örgütlendiği bağımsız topluluklardır.

Bu araştırmanın amacı STK'ların güncel durumlarını ortaya koymak, Covid-19 pandemisinin bu kuruluşlar üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda yapılan araştırmada verilerin analizi SPSS 26.0 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Çalışmada test tekniklerinden bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Covid-19 pandemisi afet ve acil durum sivil toplum kuruluşları üzerinden değerlendirildiğinde, yapılan diğer toplum araştırmalarına nazaran gönüllülük özelinde AKUT sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik ve hukuki bağlamda daha olumlu bir noktada olduğu görülmüştür. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gerek gelişmiş ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının sayısı, gerekse ülke nüfusları değerlendirildiğinde Türkiye'de sivil toplumun şu an başlangıç seviyesinde olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Acil Durum, Covid-19, Sivil Toplum Kuruluşları, AKUT

ABSTRACT

DISASTER AND EMERGENCY OF THE COVID 19 PANDEMIC AS A NEW GENERATION DISASTER IMPACT OF THE SITUATION ON NON- GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: AKUT EXAMPLE OF VOLUNTEERING

Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Interdisciplinary Disaster Education and Management Department Master's Thesis

Supervisor: Asst. Prof. Fehmi Volkan AKYÖN

05/08/2022, 78

The Covid-19 epidemic, which left its mark on the twenty-first century, is still not over even after more than two years, and research on the Covid-19 virus continues around the world. In this study, the effects of Covid-19 on disaster and emergency non-governmental organizations were evaluated. Non-governmental organizations are independent societies where individuals come together and organize within the framework of a specific purpose, not making profits in accordance with the law outside the public sphere.

The aim of this research is to reveal the current status of NGOs and to reveal the effects of the Covid-19 pandemic on these organizations. In this context, the analysis of the data was made with the SPSS 26.0 program and it was studied with a confidence level of 95%. In the study, independent groups t test and one-way ANOVA test were used. According to the results obtained, when the impact of the Covid-19 pandemic is evaluated through disaster and emergency non-governmental organizations, it has been seen that AKUT is at a more positive point in terms of social, cultural, political, economic and legal voluntarism compared to other community studies. When compared to other countries, when both the number of non-governmental organizations in developed countries and the population of the countries are evaluated, it is seen that the civil society in Turkey is at the beginning level.

Keywords: Disaster, Emergency, Covid-19, Non-Governmental Organizations, AKUT

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ETİK BEYAN	i
JÜRİ ONAY SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLERLİSTESİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Giriş	2
-----------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. SivilToplumKuruluşları.....	2
2.1.1. Sivil Toplum Kavramı	2
2.1.2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı	7
2.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi.....	8
2.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri.....	14
2.1.5. Günümüzde STK'ların Durumu	16
2.1.6. Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşları	17
2.2. Yeni Nesil Afet Olarak Covid 19 Pandemisi.....	23
2.2.1. Afet	23
2.2.2. Afet Yönetimi	23
2.2.3. Acil Durum	29
2.2.4. Türkiye'de Afet Yönetiminin Tarihsel Süreci.....	29

2.2.5. Türkiye’de Afet Yönetimi ve Sivil Toplum	36
2.3. Covid 19 Pandemisi.....	40
2.3.1. Pandemi Tanımı.....	40
2.3.2. Koronavirüsler	41
2.3.3. Covid 19 ve Epidemiyolojisi	42
2.3.4. Covid 19 Pandemisinde Risk Faktörleri.....	43
2.3.5. Covid 19 Tedbirleri	44
2.3.6. Küresel Bir Afet Olarak Covid 19’un Komplikasyonları.....	45
2.4. AKUT Üzerine Açıklamalar.....	46
2.4.1. AKUT’un Tarihçesi.....	46
2.4.2. AKUT’un Organizasyon Yapısı	47
2.4.3. AKUT’un Faaliyet Alanları.....	52
2.4.4. AKUT ve Afet Yönetimi	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	59
3.2. Araştırmanın Problemi	59
3.2.1 Araştırmanın Alt Problemi	59
3.3. Evren ve Örneklem	59
3.4. Varsayım ve Sınırlılıklar	60
3.5. Kullanılan İstatistiksel Testler	60

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Demografik Bulgular	62
4.2. AKUT ile İlgili Özelliklere İlişkin Bulgular.....	63
4.3. Covid-19 Pandemisi ile İlgili Özelliklere İlişkin Bulgular	64
4.4. Pandeminin Toplumsal Etkilerine Katılıma İlişkin Bulgular	65
4.5. Tartışma.....	73

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç	76
5.2. Öneriler.....	77
Kaynakça	79
EKLER	I
Ek-1.....	I
Ek-2.....	II
Ek-3	III
Ek-4	V

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması	59
Tablo_2	Demografik Özelliklerin Dağılımı	61
Tablo_3	AKUT ile ilgili Özelliklerin Dağılımı	62
Tablo_4	Covid-19 Pandemisi ile ilgili Özelliklerin Dağılımı	63
Tablo_5	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek İfadeleri KatılımDüzeyleri	64
Tablo_6	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistikleri ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları	66
Tablo_7	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılması	66
Tablo_8	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması	67
Tablo_9	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Medeni Duruma göre Karşılaştırılması	69
Tablo_10	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyine göre Karşılaştırılması	69
Tablo_11	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Aylık Hane Gelirine göre Karşılaştırılması	70
Tablo_12	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Gelirde Değişiklik Durumuna göre Karşılaştırılması	71
Tablo_13	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Covid-19 Geçirme Durumuna göre Karşılaştırılması	72
Tablo_14	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Yakınların Covid-19 Geçirme Durumuna göre Karşılaştırılması	73
Tablo_15	Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Yakınların Covid-19 Nedeniyle Kaybedilme Durumuna göre Karşılaştırılması	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1 Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) Kullanıcı Sayısı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021)	18
Şekil 2 Dernek Üye Sayılarının Türkiye Nüfusuna Oranı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020)	19
Şekil 3 Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020)	20
Şekil 4 Derneklerin Bölgelere Göre Dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019g)	21
Şekil 5 Hemşehri Derneklerinin Bölgelere Göre Dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019h)	22
Şekil 6 Afet Yönetim Süreci (Ergünay,2014)	25

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Giriş

İnsanlarda hastalığa neden olan altı koronavirüs türüne ek olarak 2019 yılında Covid-19 hastalığının etkeni olarak ortaya çıkan ve pandemiye neden olan HCoV türü ise önce 2019-nCoV (yeni koronavirüs) olarak adlandırılmıştır. Sonrasında ise bu virüse Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi tarafından SARS salgınına ve SARS-CoV'e benzerliğinden ötürü SARS-CoV-2 (şiddetli akut solunum sendromu koronavirüsü-2) ismi verilmiştir. Böylece son 20 yılda başrollerini SARS-CoV, MERS-CoV ve SARS-CoV-2'nin oynadığı üç büyük koronavirüs kaynaklı salgın yaşanmıştır. Yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran Covid-19 salgını, üzerinden iki yıldan fazla zaman geçmesine rağmen halen bitmemiş olup, Covid-19 virüsü ile ilgili araştırmalar dünya çapında devam etmektedir. Bu araştırmada ise Covid-19'un afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarına etkileri değerlendirilmiştir. Sivil toplum kuruluşları, kamu alanı dışında kanunlara uygun kar etme amacı gütmeyen, belirli bir amaç çerçevesinde bireylerin bir araya gelerek örgütlendiği bağımsız topluluklardır. Sivil toplum kuruluşları denilince vakıf, dernek ve sendika gibi örgütlenmeler ilk olarak akla gelmektedir. Lokal ve uluslararası boyutta örgütlenebilen sivil toplum kuruluşlarının etkinlik alanları ve örgütlenme şekilleri birbirinden farklılaşmaktadır. Sosyal hizmetler, barış, çevre, eğitim, sağlık, insan hakları ve özgürlükleri vb. sivil toplum kuruluşlarının en çok faaliyet gösterdiği etkinlik alanlarıdır. Farklı etkinlik alanlarında örgütlenen sivil toplum kuruluşları, örgütsel yaşamın önemli unsurlarındandır. Örgütsel yaşam perspektifinde sivil toplumun gelişmesi için STK'lar gönüllü kuruluşlar olarak siyasal ve ekonomik alandan bağımsız kendine ayrı bir yer edinmelidir. Bu araştırmanın amacı STK'ların güncel durumlarını ortaya koymak, Covid-19 pandemisinin bu kuruluşlar üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL AÇIKLAMALAR

Bu bölümde; sivil toplum kavramının ve kuruluşlarının geçmişten günümüze incelenmesi, Türkiye’deki sivil toplum kavramı, afet ve afet yönetiminin ayrıyeten afet yönetim süreçlerini kavramsal olarak incelenmesi, Covid-19 ve pandemi kavramlarının incelenmesi, AKUT tarihçesi, gelişimi ve organizasyon şeması incelenmiştir.

2.1. Sivil Toplum Kuruluşları

2.1.1. Sivil Toplum Kavramı

Sivil toplum kavramının kökeni Aristoteles’in politik toplum anlamına gelen “politike koinonia” kavramına dayanmaktadır. Bu kavram kent yönetimine dair alınan kararlara yurttaşların katılımını ifade eden bir yönetim şekline denk gelmektedir (Gönenç, 2001: 12). Aristoteles’e göre sivil toplum özgür ve eşit yurttaşların karar alma mekanizmasına katıldıkları bir politik toplumu ifade etmektedir (Yıldırım, 2003: 227). Görüldüğü gibi Antik Yunan Çağı’nda Aristoteles’ten hareketle sivil toplum ve devlet bütünlüğü söz konusudur. Yurttaşların siyasal yaşama katıldığı alan olarak tanımlanan sivil toplum, politik topluma eş değer görülmektedir.

12. Yüzyıldan itibaren feodalitenin çözülüşüne ve burjuvazinin ortaya çıkışına giden yolda şehir hayatı tekrar önem kazanmıştır. Bu çerçevede Roma ve Bizans’ta şehir hayatını düzenleyen “Corpus Juris Civilis” olarak adlandırılan Roma Hukuku tekrar ortaya çıkmıştır. “Corpus Juris Civilis”e göre şehirlilik adabının oluşumunda önemli yere sahip olan sivil toplum kent-şehir hayatı ile birlikte oluşan hak ve yükümlülükleri içermektedir (Mardin, 1990: 10). Aristoteles’in belirttiği gibi sivil toplum, Roma Hukuk’unda da yurttaşların kendini gerçekleştirdiği bir politik alana denk düşmektedir. Bu politik alan siyasal yaşantının gerçekleştiği devlettir.

17. Yüzyıla gelindiğinde ise Thomas Hobbes “insan insanın kurdudur” söylemi ile devletsiz toplum olarak adlandırdığı doğa durumu bir çatışma halini vurgulamaktadır. Bu

çatışma halinde insanlar ölüm korkusu ve güvenlik kaygısı duymaktadır. Bu yüzden toplumsal sözleşme çerçevesinde insanlar kendi rızaları ile otoritenin tek kişide yani devlette toplanmasını istemişlerdir. Hobbes'a göre toplumsal sözleşme ile devlete irade devri gerçekleşmiştir. Sivil toplum devlet ile özdeşleştirilip devletin kendisine dönüştürülmüştür. Devlet toplumu tümüyle kapsayan monist bir yapıya evrilmiştir (Heywood, 2014: 150).

Bir diğer 17. Yüzyıl düşünürü John Locke ise Hobbes gibi toplumsal sözleşme çerçevesinde devletin bireyler arasındaki çatışmayı önlemek için ortaya çıktığını açıklamaktadır. Ancak John Locke göre doğal hukuktan kaynaklanan bireysel özgürlükleri korumak için devlet egemenliğine kısıtlamalar getirilmelidir. Bu açıdan yöneten ve yönetilen arasında bir toplumsal sözleşme bulunmalıdır. Bu toplumsal sözleşme bağlamında devlet sivil toplumu yıkıcı çatışmalardan korumalıdır. Aynı zamanda doğal haklar mutlak olmamakla birlikte sivil toplum tarafından geliştirilmek üzere düzenlemeye açık olmalıdır. Bu açıdan anayasal düzenlemeye hem devlet hem de sivil toplum saygı duymalıdır (Hyden, 1997: 4). Bu bağlamda John Locke sivil toplum ve devletin karşılıklı birbirini dengeleyen durumuna dikkat çekmiştir.

18. Yüzyıl düşünürlerinden Rousseau ise Thomas Hobbes'tan farklı olarak siyasal yaşamın çatışma ve kavga içerdiğini düşünmektedir. İnsanlar doğa hayatındaki barışa ulaşmak ve refahını korumak için bencil çıkarlarını ve özel iradelerini "genel irade"ye dönüştürüp toplumsal sözleşmeyi oluşturmuşlardır. Genel irade insanların ortak yararını temsil etmektedir (Heywood, 2014: 298). Rousseau bu anlamda insanların bencil olmadan genel irade ile ortak hareket edebileceği bir siyasal alana işaret etmektedir. Genel iradenin oluşması çevresinde bir sivil toplumun varlığına ışık tutmaktadır. Görüldüğü gibi Thomas Hobbes ve J.J. Rousseau gibi toplumsal sözleşmeciler düşünürler ve devlet-sivil toplum bütünlüğünü sürdürmektedir. Bu bütünlük doğal hayattan siyasal hayata geçiş ile açıklanmaktadır.

Bir diğer 18. Yüzyıl düşünürlerinden Thomas Pain ise ekonomi ve sivil toplumu ilişkilendirmiştir. Toplumların ticaret yaptıkça sivilleşeceğini düşünmektedir. Sivil toplum aynı zamanda bireyin kendini gerçekleştirdiği yerdir. Bireyin sahip olduğu kapasitenin de bir limiti vardır. Birey üretimi gerçekleştirip ticaret yapınca kendini gerçekleştirir. Bu anlamda pazar sivil toplumun teminatıdır. Bu bağlamda emeğini paylaşan üretken ticaret

yapılarının gerçekleşmesi için devlet karşıtlığı ve piyasa özgürlüğü savunmaktadır. Paine'e göre devlet kişisel hak ve özgürlüklerin teminatıdır ve sadece çatışmayı engellemek için genişlemektedir. Devletin aksi yönde genişlemesi sivil toplumu tehlikeye sokmaktadır (Hyden, 1997: 4). Pain, piyasa ile sivil toplumu bütünleştirip devlet-piyasa ikiliğinin temelini atmıştır. Bu anlamda yönetim anlayışı ortaya çıkana kadar var olan devlet-piyasa ikiliğinin başlangıcı Thomas Pain'e dayandırabilmektedir.

19. Yüzyılda yaşayan düşünür Alexis de Tocqueville'e göre ABD'de sivil toplum Avrupa'da olmadığı kadar çok gelişmiştir. Tocqueville bu durumu bireylerin aristokratik rejimlerin aksine daha eşit olmaları ve bir araya gelerek güçlenebileceklerini fark edip devlete olan bağımlılıklarını azaltmış olmalarına bağlamaktadır. Bu durum sivil toplumun desteği ile çalışan demokrasi anlayışını beraberinde getirmektedir Tocqueville'e göre ABD'de yerinden yönetim ile güçlendirilen merkezi devlet çerçevesinde güç paylaşımı yapılmaktadır. Bu durum sivil toplumun güçlendirdiği devlet anlayışını beraberinde getirmektedir. Bireyler bir araya gelip kendi çıkarını temsil eden örgütlü gruplara katılmaktadır. Bu çerçevede devleti şekillendirmektedir. Devlet de var olan adem-i merkezi yapılanması ile süreci yönlendirmektedir. Tocqueville bir bakıma 1990 sonrası yönetim çerçevesinde gelişecek olan sivil toplum anlayışın temelini ABD'de 19. Yüzyılda var olduğunu göstermiştir (Tamer, 2010: 101-102).

19. Yüzyılda Hegel (1921) "Haklar Felsefesi" kitabında sivil toplum ve devlet arasında bir ayırım yapmıştır. Hegel'e göre devlet ile aile arasında konumlanan sivil toplumda birey kendi amaçlarını gerçekleştirmek için girişimlerde bulunmakta ve bu çerçevede kendisi gibi hareket eden bireyler ile etkileşime girmektedir. Aileye ait olan ihtiyaç giderme görevi olan ahlaki töz yavaş yavaş ortadan kalkar insanlar yabancılaşarak bireyselliğe evrilir. Birey artık sivil toplumun bir parçasıdır. Bu çerçevede Hegel sivil toplumu bireylerin içinde bulunduğu ekonomik-toplumsal kurumlar ve eşsiz olarak tanımladığı devlet arasındaki ilişkiler bağlamında düşünmektedir. Bu noktadan hareketle Hegel sivil toplumu devletin karşısında görmektedir. Bir bakıma sivil toplumun ortaya çıkması modern dünyanın bir sonucudur. Ancak Hegel'in teorisinde sivil toplum sadece ekonomik alanı (üretim sistemini ve pazarı içeren alanı) içermez, aynı zamanda sosyal ve sivil kurumları (dini, profesyonel korporasyonları ve sınıfları) da içinde barındırır (Gönenç, 2001: 22-28).

19. Yüzyılda yaşamış ekonomi ve siyaset üzerine teorileriyle tanınan düşünür Marx'a göre Hegel devlet ile sivil toplum arasında bulunan organik ilişkiyi görmeyerek, devleti sivil toplumun dışında bir yerde konumlandırarak, devleti sivil toplumu şekillendiren bir yapı olarak tanımlamaktadır. Devlet iktisadi faaliyetler ve onu düzenleyen burjuvaziye boyun eğmiştir. Burjuvazinin özel çıkarları kapsamında şekillenmektedir. Marx bu açıdan sivil toplum ve devlet birlikteliğinin olduğunu savunmaktadır (Mardin, 1990: 14-15).

20. Yüzyıl düşünürlerinden Gramsci ise kendi sivil toplum kavramını Hegel'den türetmiştir ve Hegel'in sivil toplum kavramının üst yapısal olduğunu savunmaktadır. Marx ise sivil toplumu tüm ekonomik ilişkilerle "yapı" ile özdeşleştirmektedir. Gramsci Tarihsel Blok kavramı ile yapısal ve üst yapısal bileşeni kapsayan tarihsel bir bütünlüğü anlatmaktadır. Gramsci insanların bilincinde geçirdiği bir dönüşümle sivil toplumun "yapı" dan "üstyapı" ya aktarıldığını ve "yapı" nın üst yapı haline geldiğini vurgulamaktadır (Bobbio, 1982: 22-23). Gramsci'ye göre hegemonya karşıtı örgütlenmeler sivil toplumun yer aldığı yapıyı oluşturmaktadır. "Yapı" da baskın olan sınıf hegemonyasını gerçekleştirerek "üstyapı" olan devleti dönüştürmektedir (Hyden, 1997: 7).

Son döneme gelindiğinde ise 20. Yüzyılda kapitalizmin yaşayacağı krizler devlet-piyasa ve sivil toplum ilişkisini derinden etkilemiştir. 1929 Dünya Ekonomik Krizi'ne girildiğinde piyasanın kendini dengeleme kapasitesini yitirmiştir. Bu yıllarda başta krizin çıktığı ABD olmak üzere dünya devletleri, devletin önderliğinde gelişen korumacı iktisadi anlayışa yönelmiştir. Bu dönem aynı zamanda Huntington'un belirttiği gibi genç dünya demokrasileri, geleneksel otoriter yönetim biçimlerine ve totalitarizme yönelmiştir (Huntington, 1996: 30). Bu anlamda devlet sivil toplum ve piyasayı kendi egemenliği altına almıştır. 1980 yıllara kadar geçen sürede devletin yönetim biçimi, piyasanın şekli ve devletin piyasadaki rolü tartışılır olmuştur. Bu bağlamda sivil toplum kavramı 1980 yıllara kadar sessizliğe bürünmüştür.

1980 yıllardan sonra sivil toplum iki şekilde ortaya çıkmıştır. İlk olarak, Sivil toplum SSCB'nin dağılma sürecinde Orta ve Doğu Avrupa'nın demokratikleşmesi sürecinde devlet karşıtı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Çünkü devlet sivil toplum örgütlerinin en zararsız haline bile tahammül edememektedir. Devlet totaliter bir şekilde yapılanarak vatandaşlarının apolitize olmasına neden olmuştur. George Konrad "anti-politika" kavramı

totaliter toplumlarda insanların özerkliğin küçük parçalarına ayrıldığına ve devlet yokmuş gibi yaşamlarına devam ettiğine çağrışım yapmaktadır. Havel ise “güçsüzlerin gücü” kavramı ile izole bireylerin dernek hayatıyla değil de "günlük" eylemler yoluyla devlete direnecek kapasitesine vurgu yapmıştır. Her iki düşünür de devlet dışını siyasileştirerek sivil toplumu devlet ile irtibata geçerek devlete karşı gelen alan olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda sivil toplum bireylerin ve kamunun irtibatlanmasını sağlayan ajandır (Chambers, 2006: 367-368).

İkinci olarak, sivil toplum yönetim çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Yönetişim tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkışında, 1980li yıllarda yaşanan temsilîyet krizi ve neoliberalizmin meşruiyet krizi önemli rol oynamıştır (Eryiğit ve Sarıca, 2018: 66). Yönetişim kavramı piyasa-devlet-sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Yönetişim bu anlamda sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları, özel sektör kuruluşları, yerel, ulusal ve uluslararası aktörler tarafından gerçekleşen yönetme yönlendirme ve rehberlik etme anlayışdır. Yönetme anlayışını devlet ulusal düzlemden yerel ve uluslararası düzleme kaydırarak bir bakıma katılımcı ve müzakereci demokrasi anlayışını gerçekleştirmektedir. Devlet bu anlamda anayasal ve düzenleme yetkisini kullanarak bütün aktörleri yetkilendirip kaynak yönetilmesini kolaylaştırmaktadır (Güzelsarı, 2003: 18-19).

Sermayenin küreselleşmesi ile başlayan neoliberalizm ise minimal devlet söylemini benimseyerek etkinlik, büyüme ve karlılık gibi iktisadi ölçütler ile devlet yeniden şekillendirilmesini amaçlayan politikaların başlangıcını vermiştir (Güzelsarı, 2003: 17-18). Ancak 1990’lı yıllara gelindiğinde neoliberalizmin vadettiği büyüme hayata geçirilememiştir. Bu süreç içerisinde neoliberalizm yaşamış olduğu meşruiyet krizi ile birlikte çoğu ülkede enflasyon, istihdam sorunu, eğitim ve sağlık sisteminin aksaması gibi problemler yaşanmıştır. Bu çerçevede sürdürülebilir iktisadi kalkınmayı sağlamak için 1989 yılında “Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth” adlı raporu yayımlanmıştır. Bu rapor ile “üçüncü sektör” olarak adlandırılan sivil toplum kuruluşları devlet-piyasa ikiliğine çözüm olarak yönetim kapsamında geliştirilen bir reçete olarak sunulmaktadır (Kalfa ve Atay, 2008: 231). Devletin yaşadığı dönüşüm sonunda ulaştığı “piyasa dostu devlet” anlayışı hem sivil toplum kuruluşlarının dönüşüm ve gelişimi desteklemekte hem de yeni ekonomi alanları oluşturarak işlem maliyetini düşürmeyi amaçlamaktadır (Acı, 2005: 206). İlerleyen yıllarda, 1997 Dünya Bankası raporu ile ortaya

çıkan “etkin devlet” anlayışı da devlet gerekli yasa ve reformları gerçekleştirerek piyasaya şekil verecektir (Güzelsarı, 2003: 28). Sonuç olarak, yönetsel iktisadi ve siyasi rol sivil toplum-devlet-piyasa arasında dağıtılacaktır. Neoliberalizm çerçevesinde aşırı küreselleşmeci anlayışla ulus devletin rolü ortadan kaldırılırken 1990 sonrası ise yönetim çerçevesinde devletin hala etkin bir rolü bulunmaktadır, ancak bu rol değiştirilmiştir.

Temsiliyet krizi açısından ise yönetim çerçevesinde gelişen sivil toplum kuruluşları toplumsal taleplerin yansıtılmasında önemli rol oynayacaktır. Böylelikle yönetim çerçevesinde gelişen sivil toplum siyasi katılım kavramına bir seçenek olarak sunulmuştur ve aynı zamanda temsili demokrasinin yaşadığı çoğulculuk problemini çözerek hukuk devletini gerçekleştirmenin bir aracı olmuştur (Kalfa ve Atay, 2008: 231). Devlet bu şekli ile hiyerarşik ve “piramit devlet” olmaktan ziyade birbiri ile eşgüdüm içerisinde hareket eden “ağ devlet” e dönüşmektedir (Güzelsarı, 2003: 18-24). Artık siyaset çok özneli bir şekilde işlemektedir. Ayrıca devlet sivil toplumun oluşması bakımından düzenleme yaparak devleti yönlendirme sorumluluğu yetkisini sivil toplum kuruluşları ve özel sektöre bırakmaktadır. Devlet artık eşitler arasında birinci konumdadır ve aracı rol üstlenerek sivil toplum-piyasa-devlet arasındaki dengeyi sağlamaya çalışmaktadır.

2.1.2. Sivil Toplum Kuruluşu Kavramı

Sivil toplum kuruluşları veya örgütleri, kamu alanı dışında kanunlara uygun para kazanma amacı olmayan belirli bir amaç çerçevesinde bireylerin bir araya gelerek örgütlendiği bağımsız birlik olarak adlandırılmaktadır (Demirci, 2014: 178). Sivil toplum kuruluşları denilince vakıf, dernek ve sendika gibi örgütlenmeler ilk olarak akla gelmektedir. Lokal ve uluslararası boyutta örgütlenebilen sivil toplum kuruluşlarının etkinlik alanları ve örgütlenme şekilleri birbirinden farklılaşmaktadır. Sosyal hizmetler, barış, çevre, eğitim, sağlık, insan hakları ve özgürlükleri vb. sivil toplum kuruluşlarının en çok faaliyet gösterdiği etkinlik alanlarıdır (Aslan ve Kaya, 2004: 216). Farklı etkinlik alanlarında örgütlenen sivil toplum kuruluşları, örgütsel yaşamın önemli unsurlarındandır. Örgütsel yaşam perspektifinde sivil toplumun gelişmesi için üçüncü sektör olan STK’lar gönüllü kuruluşlar olarak siyasal ve ekonomik alandan bağımsız kendine ayrı bir yer edinmelidir (Keyman, 2010).

Sivil toplum kuruluşları (STK), genel olarak hükümet dışı örgütler, gönüllü kuruluşlar, kâr amacı gütmeyen örgütler olarak adlandırılmaktadır. Birleşmiş Milletler Ana Sözleşmesi'ne bakıldığında sivil toplum örgütleri, "Hükümet Dışı Kuruluşlar" (NGO, Non Governmental Organizations) olarak isimlendirilmektedir. Bu bakımdan uluslararası alanda NGO's kavramı yaygınlık kazanmıştır. Dünya genelinde kavramın kullanımına bakıldığında Avrupa ülkelerinde ve diğer ülkelerde sivil toplum kuruluşları "Hükümet Dışı Kuruluşlar" olarak kullanılırken ABD ve Japonya'da ise edilen "Kar Amacı Gütmeyen Örgütler" (NPO, Non Profit Organization) olarak kullanılmaktadır (Kaypak, 2013: 188-189; Oktay ve Pekküçükşen, 2009: 175).

Sivil toplum kuruluşlarının ortaya koyduğu perspektif demokratikleşme ve temel hak ve özgürlüklerin gerçekleşmesi üzerinedir. Bu çerçevede sivil toplum kuruluşları vatandaşlık bilincini ortaya çıkararak devlet alanı dışında aktif yurttaşlığın oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Devletten özerk heterojen bir yapıya sahip olan insan haklarına saygılı bir biçimde hareket eden sivil toplum kuruluşları kendi aralarındaki ilişkide karşılıklı saygı ve beraberlik ruhu ile hareket etmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu şeffaflık, hesap verebilirlik, sivil savunuculuk ve özerklik gibi ölçütler bir anlamda bunun göstergesidir. Bu ölçütler, yönetimin şeffaf olmasını, farklılıklara tahammülün gelişmesi, cinsiyetler arası eşitliği, denetim ve raporlama olgusunun gelişmesini, yasal ve mali sisteme uyumluğun sağlanması, katılım düzeyinin artmasını ve temsilin güçlenmesini beraberinde getirmektedir. Böylelikle katılımcı, çoğulcu, şeffaf bir demokratik yapı oluşmaktadır (Aslan ve Kaya, 2004: 216; Demirci, 2014: 178, Acı, 2005: 26-27).

2.1.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi

Sivil toplum kavramının Türkiye'de varoluşuna incelendiğinde öncelikle Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu'na değinmek gerekmektedir. Sivil toplum kavramı var olduğu batı dünyasındaki tarih, felsefe ve sosyoloji disiplinlerinde bile farklı anlamlarda belirmiş ve 15. yüzyıldan 18. Yüzyıla farklı anlamlara sahip olmuştur. Bu değişen anlamların temeline bakıldığında sivil toplum kavramı toplumu bir arada tutan kurum olarak görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu incelendiğinde sahip olduğu iktisadi ve hukuki sistemle otorite sahibi devletin ta-kendisidir. Dini kuralların oluşturduğu sistem ise otoriteden yoksun bir örgütlenmedir. Selçuklularda ise Ulema olarak adlandırılan dini medreselerden oluşan dini

sistemi devlet mekanizması içine dahil edilmiş ve destekleri alınmıştır. Bu kurumdan yetişen kişilerin devlet yönetimine gelmesi ile devlet baskısının azalması vakfın kurumsallaşmasını ve geniş bir özerklik kazanmasını beraberinde getirmiştir. Osmanlı zamanında ise Ulema sahip olduğu bu özellik ile halkın çıkarlarını savunmaktadır, ancak devlet memuriyetlerinin İlimiye mensuplarının Ulema'dan oluşması ve Ulema'nın politikacılar ile işbirliği yapması ters etki yaratmaktadır (Mardin, 1990a: 22-28).

Ulema dışında, Osmanlı'da var olan Millet Sistemi, Lonca, Ayan gibi toplumsal kategoriler devletin merkezi örgütlenmesi nedeniyle idari açıdan devlete bağlı olmasına rağmen sivil toplum için önemli örnekleri temsil etmektedir. Bu kurumlar halkın eğitimi, idaresi ve vergilerin toplanması gibi gerçekleştirdikleri faaliyetler ile devletin taşradaki uzantısı olmuşlardır. Bu durum sivil toplumun kendi norm ve değerleri üzerinden özerk bir şekilde gelişmesini engellemiştir. Sivil toplum 19. Yüzyıl öncesi sivil toplum devlet ile iç içe geçmiş iki farklı alanı temsil etmektedir (Çaha, 1994: 79-99). Gülalp'e göre sivil toplum olarak demek istenen özel mülkiyet ile serbest piyasaya dayalı ekonomik alan ise Osmanlı'da böyle bir toplumsal yapı bulunmamaktadır. Ancak sivil toplum denilince kast edilen devlet dışı kuruluşlar ise Osmanlı'da vakıflar, loncalar, tarikatlar ve dini cemaatler bu alanı doldurmaktadır (Gülalp, 2002: 287). Osmanlı'daki bu kurumlar aynı zamanda tarihsel olarak kamu hizmetlerinin sivil örgütlenmeler ile gerçekleştirilmesi açısından tecrübe sahibi olduğunu göstermektedir (Demirkaya, 2018: 23-24).

19. Yüzyılda gerçekleşen modernleşme süreci ile beraber sivil toplum-devlet ilişkisinde öncelik devlete verilmiştir. Böylelikle genel iradeyi temsil eden en azından devletin varlığının meşruiyetini oluşturan sivil toplum unsurları önemini kaybetmiştir. Farklılık anlayışı ile oluşan Osmanlı Sivil Toplumu yerine hukuksal kaynaklara dayalı eşitlik prensibi ile oluşan bir yapıya geçiş yapılmıştır. Böylelikle ulus-devlet olarak beliren kuşatıcı devlet anlayışı oluşmuştur (Çaha, 1994: 79-99).

Osmanlı İmparatorluğu'nun sahip olduğu güçlü devlet geleneği ve Sultan'ın patrimonyal otoritesi nedeniyle özerk bir yapıya kavuşamayan sivil toplum unsurları tek parti yönetimlerinde ve cumhuriyetin kuruluşunda devletin karşılaştığı tehlikelerden ötürü oluşturulan Takrir-i Sükûn yasaları ve İstiklal Mahkemeleri'nin varlığı sonucunda inzivaya çekilmiştir. Tek parti yönetimlerinin beraberinde getirdiği "tek tipleştirme" ve

“homojenleştirme” politikaları ile tek düze gerçekleşen sosyo-politik ve ekonomik yaşam nedeniyle sivil toplum unsurları etkisini kaybetmiştir (Tosun, 2007: 7; Tutar, Tutar ve Erkan 2012: 445-446).

1950’li yıllarda başlayan çok partili hayat ile birlikte sivil toplumu içine alan korporatist temsil sisteminde değişimler yaşanmaya başlamıştır. Bu dönem ile birlikte elitist çizgiden uzaklaşan toplumsal sorunlarla ilgilenmeye başlayan sivil toplum kuruluşları iktidar karşıtı bir muhalefet, devlet bürokrasisi ile ittifak arayışları, siyasetin dışında yer alma gibi davranışlar göstermiştir. Bu durum sivil toplum kuruluşlarının temsil kapasitesinin yetersiz kalması ve siyaseti meşru kabul etmemeleri ile açıklanabilmektedir (Gümüş, 2004: 3).

1960’lı yıllara gelindiğinde ise çok partili hayat ile ekonomide özel sektörün genişlemesiyle sivil toplum yeniden hayat bulmaya başlamıştır (Tosun, 2007: 7; Tutar ve Diğerleri 2012: 445-446). Ancak 1960 yılından sonra sivil toplum kuruluşları kamu alanında kendi tercihlerini ifade ederken temsil sorununu gündeme getirmemiştir. Ancak bu dönemde sivil toplum kuruluşlarının kentsel hareketler içindeki rolleri ve siyasal faaliyetler üzerindeki etkileri son derece modernleştirici bir işlev olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde etkili olan sivil toplum kuruluşları, “Demokratik Kitle Örgütü” olarak isimlendirilen meslek kuruluşları, öğrenci temsilcilikleri, sendikalar, kadın ve gençlik dernekleri şeklinde belirmektedir. Özellikle 1970’li yıllarda öğrenci gençlik dernekleri sosyal faaliyetler içinde gösterdiği performans sivil toplum kuruluşlarının kapasitesinin gelişerek katılımcı-demokratik bir yöne evrildiğini göstermiştir. Öğrenci temsilcilikleri uluslararası gündemi takip ederek, eleştiriler getirerek eğitim programına ciddi alternatifler getirmiştir. Öğrenci- gençlik derneklerinin ortaya koyduğu performanstan başta mimarlar odası olmak üzere meslek odaları da etkilenmiştir (Gümüş, 2004: 4-9).

Daha önce bahsedildiği gibi neoliberalizmin yaşadığı meşruiyet krizi ve siyasi alanda gerçekleşen temsiliyet krizi ile birlikte 1980’li yıllara gelindiğinde sivil toplum kavramı ön plana çıkmaya başlamıştır (Eryiğit ve Sarıca, 2018: 66). Küreselleşme ile birlikte ise ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal ihtiyaçlarını yerine getirmek isteyen insanların kültürel olarak yakınlaşmasıyla toplumsal olarak organize olmuş örgütlü bir yapı dünya genelinde hâkim olmaya başlamıştır. Bu gelişmeler hem Dünya’da hem de Türkiye’de

gönüllülük temeline dayanan insanların isteklerinin yönetime aktarılmasında önemli bir araç olan sivil toplum kuruluşlarının önemini arttırmıştır. Böylelikle sivil toplum kuruluşları yerel, ulusal ve uluslararası yönetim içerisinde demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından birine dönüşmüştür. Bu çerçevede Türkiye’de menfaat birliği, baskı grubu, dernek, vakıf, oda, güç birliği gibi teşkilatların sayısı artmaktadır (Talas, 2011: 398; Oktay ve Pekküçükşen, 2009: 175).

1990’lı yıllardan itibaren Türkiye’de sivil toplum kavramına olan ilgi giderek artmaya başlamıştır. 1992 yılında düzenlenen Rio Çevre ve Kalkınma Zirvesi STK’ların yönetimler tarafından kabul gördüğü bir zirve olarak ön plana çıkmıştır. Ancak bu zirve Türkiye açısından pek etkili geçmese de 1996 yılında yapılacak olan BM Zirvesi’nin İstanbul’da gerçekleşmesi Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları açısından önemli bir nokta olmuştur. 1994 yılında bazı sivil toplum kuruluşlarına üye olan kişiler bir araya gelerek bir “Ev Sahibi Komitesi” oluşturmuşlardır. Bu komite STK’lar arasındaki iletişimde etkin rol oynamıştır. Mayıs 1996’da ise Tarih Vakfı ve BM Kalkınma Programı’nın ortak projesi ile Haziran 1996’daki Habitat II çalışmalarına hazırlık için “Sivil Toplum Kuruluşları Bilgi Merkezi” kurulmuştur. Türkiye’de düzenlenen Habitat II Konferansı’ndan çıkan “ortaklık” kavramı STK’ların benimsediği bir kavram haline gelmiştir. Bu konferans ile birlikte hem yerel yönetimler hem de merkezi yönetim açısından sivil toplum kuruluşlarının kamusal alandaki rolü karşılık bulmaya başlanmıştır. Böylelikle sivil toplum kavramı Türkiye gündeminde önemli ölçüde yer bulmaya başlamıştır (Gümüş, 2004: 14-15; Tosun, 2007: 7).

Türkiye’de sivil toplum kavramının kullanımına bakıldığında ise 1996 yılında düzenlenen Habitat II Zirvesi öncesinde İngilizce olan “Non-Governmental Organizations (NGO)” kavramına bir alternatif aranmıştır. Bu yıllarda Türkiye’de “Hükümet Dışı Kuruluşlar (HKD)” ve “Devlet Dışı Kuruluşlar (DDK)” vb. kavramlar kullanılmaktadır. İhtiyacı karşılamaktan öte “gönüllü teşekküller” kavramı da ortaya atılmıştır. Sonrasında tarafsız ve entelektüel referansa sahip olan sivil toplum kuruluşları kavramı üzerinde uzlaşma sağlanmış ve resmi makamların da bu kavramı benimsemiştir. Böylelikle sivil toplum kuruluşları kavramı tescil edilmiştir. Bu kavram aynı zamanda sol, sağ, laik, liberal kesim tarafından benimsenen bir kavram haline dönüşmüştür. Bu çerçevede meslek örgütleri, sendikalar, dernekler, vakıflar, yerel inisiyatifler ve çeşitli kitleleri temsil eden

kuruluşlar sivil toplum kuruluşları olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Gümüş, 2004: 14-15).

Son çeyrek asırdır Türkiye’de önemi artan sivil toplum kuruluşları giderek yaygınlaşmaktadır. Sivil toplum söylemi devlet aktörleri açısından sürekli kullanılmaya başlanan referans olarak gösterilen bir kavram olmakla birlikte ülkenin demokratikleşmesinde ön koşul olarak görülmektedir. Ülkenin ön plana çıkan baskı gruplarının (TÜSİAD, MÜSİAD) kendilerini sivil toplum kuruluşu gibi sunarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bunun temel nedeni, Türkiye’de 1990’ların sonunda başlayan Avrupa Birliği’ne uyum süreci ile sivil toplumun güçlü ekonomi programlarının oluşturulmasında devletin demokratikleşmesinde söylem düzeyinde önemli bir aktör olarak görülmesidir (Keyman, 2010).

AB uyum süreci ile birlikte Türkiye’de sivil toplum kuruluşları hizmet sağlayıcı rollerinin üzerine çıkarak hak ve özgürlüklerinin gerçekleşmesinde bir aktör olarak kendine yer bulmuş ve demokratikleşme sürecinde sivil toplumun canlanmasında etkili olmuştur. Bu dönemde özellikle Avrupa Birliği tarafından STK’lara aktarılan fonlar ile sivil toplum kuruluşlarının kurumsal kapasite geliştirmesi ile proje çerçevesinde faaliyetlerini gerçekleştirmesi sağlanmıştır. STK’ların proje deneyiminin ve kurumsal kapasitesinin artması ile eğitilmiş profesyonel STK çalışanlarının istihdam edilmesi gerçekleşmiştir (Iaconantonio 2013: 7).

2005 yılında, Yerel Gündem 21 ile Kent Konseylerinin oluşturulması ve fonksiyonlarının gerçekleştirilmesi için izlenen projelerden sonra 5393 sayılı Belediye Kanunu (2005) ve Kent Konseyi Yönetmeliği’ne (2006) dayanarak ülkede sivil toplumun gelişmesi için yönetim çerçevesinde kent konseyleri kurulmaya başlanmıştır. Böylelikle Kent Konseyleri yasal bir statüye kavuşmuş ve Türkiye genelinde uygulanma şansı elde etmiştir. Bu kanun çerçevesinde belediyelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, üniversitelerin, kamu kurum ve kuruluşlarının, noterlerin, siyasi partilerin ve mahalle muhtarlıklarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla yönetim olgusunun kent konseylerinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda bu kanun ile yerel halkın görüşleri alınarak kente dair kararlara katılımın sağlanması ve kent yaşamına dair bir bilincin gelişmesi hedeflenmiştir (Kaypak, 2013: 3-4).

16 Nisan 2017 tarihli referandumdaki anayasa değişikliği ile yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin test edileceği bu yıllarda birinci, ikinci ve üçüncü sektör olarak ifade edilen kamu sektörü (merkez-yerel yönetimi), özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının yönetişimci bir anlayış ile iş birliği geliştirmeleri; sivil toplum bilincinin oluşturulması ve farkındalığının sağlanması için önemli bir hale gelmiştir (Demirkaya, 2018: 32).

13 Eylül 2018 tarihinde 30534 sayısı ile Resmî Gazete' de yayımlanan 17 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığı bünyesinde bulunan Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın yapısı değişiklik yapılarak Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kararname ile birlikte genel müdürlüğün teşkilat yapısı ve görevleri hakkında bir yönetmelik yürürlüğe geçirilmiştir. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, görev alanına giren kuruluşlara rehberlik yapmak idari-teknik-mali-destek sağlayarak bu kuruluşlar ile ortak projeler yapmak ve eğitim vb. alanlarda işbirliği gerçekleştirmek, sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili üniversite araştırma kuruluşları ile iş birliği yaparak görev alanlarını içeren konularda araştırma-iyileştirme çalışmalarını sağlamak, ileriye yönelik stratejileri tespit etmek gibi sivil toplum kuruluşlarının gelişimi açısından yasal çerçevede kritik görevlere sahiptir (17 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018). Bu açıdan Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün bu görevleri, kamu ile STK'lar arasındaki koordinasyonun gerçekleşmesi, sağlanması, STK'larda etkinliğinin iyileştirilmesi ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi, sivil topluma sunulacak hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin oluşturulması konusunda önemli bir role sahiptir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 99).

Türkiye'de son yıllarda gelişen sosyal girişimcilik ile birlikte özel sektörün sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları iş birliğinde gerçekleşen çeşitli projelere destek sağlaması sivil toplum alanını ciddi yönde geliştirmektedir. Diğer yandan son dönemde gelişen "sosyal yenilik" kavramı; çevresel, ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunlara reformcu çözümler geliştirmeyi hedefleyen özel-kamu-sivil toplum birlikteliği için ön plana çıkmaktadır. Bu gelişmelere rağmen; kurum içerisinde demokratikleşme, ortak çalışma yapabilme kültürünün oluşması, kurumsallaşma, faaliyetlerin niteliği, etkinliği, verimliliği ve sürdürülebilirliği, kurum içi-dışı şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin sağlanması, finansman ve takviye araçlarının gerçekleştirilmesi,

finansal, yönetsel ve teknik kurumsal kapasite sağlanması Türkiye’de sivil toplum kuruluşları açısından geliştirilmesi gerekli alanlar olarak ön plana çıkmaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 99).

2.1.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri

Sivil toplum unsurlarının ortaya çıkış sebeplerine bir araştırmanın sınıflandırmasından yorum geliştirmek gerekirse; bu sebepler dört ana başlıkta gruplandırılıyor.

İlk başlık tarihsel nedenler; henüz birçok devlet ortada yokken, toplumlar STK görünümündeki oluşumlardan yararlanmaktaydılar. Bireyler tek tek problemleri çözememeye başlayınca, bir araya geliş başlamış ve bu birlikteliğin gönüllü oluşu, güç birleşimine ve STK oluşumuna sebep olmuştur.

İkinci başlık piyasanın başarısızlığı; piyasalar genel olarak, bireysel ihtiyaç üretimine cevap verirken -yiyecek, içecek, giyecek...- kamunun ortak kullanımına giren, herkesçe kullanım hakkına sahip malların üretimine cevap verememiştir. Devletin müdahaleci bir unsur olarak ortaya çıkışının sebeplerinden biri de budur. İhtiyaç duyulan fakat üretilemeyen mallar bir yana, üretimi gerçekleştiren fakat müdahaleci bir duruş sergileyen devlet yapısı sonrası, duruma STK’lar el atmıştır.

Üçüncü başlık devlet başarısızlığı; bahsi geçen üretim eksikliğini yerini doldurmaya çalışan devlet, sosyal ve ekonomik yaşama müdahale etmeye başlamıştır fakat bu defada bürokrasi geri planda kalmaya başlamıştır. Bu sebeplerden ötürü bürokratik unsurlarda oluşmaya başlayan yetersiz ve hantal işleyiş, çeşitli sorunlar doğurmuş, bu sorunların sosyal boyutlardaki kısımlarını STK’lar bir görev olarak üstlenmiş ve işlerlik kazandırmışlardır.

Dördüncü başlık toplumsal dayanışma ruhunun varlığı; toplumsal dayanışma ruhu, birçok sosyal, siyasal ve ekonomik sorunun daha çabuk çözülmesine sebep olan ve bilgi aktarımından ötürü güçlü bir var oluş yakalayan, gönüllü hareket ettirici etkidir. Bu ruhun

gelişmiş olduğu toplumlarla paralel olarak STK'larında gelişkin olduğu ve nitelik olarak ta ileri boyutlarda varlık gösterdikleri bilinmektedir. Tüm bu genel sebepler; STK'ların ortaya çıkış sebeplerine yol açmışlardır.

Bugüne bakıldığında, toplumlar sanayi öncesi toplumlardan sanayi toplumlarına, sanayi toplumlarından sanayi ötesi toplumlara, ulus-devlet oluşumlarından küresel olana doğru ilerlemekte ve bu ilerleyişin her boyutunda STK'larda yer teşkil etmektedir. Çünkü ilerleme yanında problemde getiren bir etkidir ve bu problemler aşılmazsa, içinde yaşanılan toplum olumsuz bir seyir izleyecektir. Yaşanan değişimler sonrası olumsuzluklara örnek vermek gerekirse; refah seviyesinin krize girmesi, değişimler sonrası devletin sosyal problemlerle başa çıkamaması, soğuk savaş sonrası neo-liberal politikaların hakimiyet kurması, özelleştirme politikaları, teknolojiye ilerleyiş bunlardan bazılarıdır. Tüm bu sorunlar içerisinde bir çözüm kanalı olan STK'ların yer teşkili zaman içerisinde kendini devamlı yenileyerek ilerlemiş dolayısıyla bu durum yeniden bir STK keşfine sebep olmuştur.

Son yıllardaki örgütlü iş gücünün azalmasıyla birlikte STK'ların artan lobicilik yeteneği sosyal politikaların sürdürülmesini ve daha geniş bir alana yayılmasına katkı sağlamıştır. Birçok refah devletinin ulaştığı hedefler, lobicilikte yetenekli STK'lar vasıtasıyla korunmuş hatta ileri seyir izlemiştir. Kamu hizmetleri noktasında birçok STK, devlete oranla daha hızlı bir işleyiş içerisinde. Çünkü devlet tekelinde bu hizmetler pek çok bürokratik işleme tabi tutulur, buda yardımın gecikmesine sebep olmaktadır.

STK'ların katkılarının diğer bir önemli noktası, gereksinimleri toplum ihtiyaçlarına doğru şekillendirmeleridir. Devletin STK rolünü üstlenen sosyal hizmet kurumları belli başlı kurallara tabidir ve bu kuralları değiştirmek, dönüştürmek ve esnetmek STK'lardaki kadar kolay ve hızlı değildir. STK, zaten bu amaçla kurulan daha küçük kuruluşlar olduğu için, onlardaki gelişim ihtiyaca ve çözüme yöneliktir.

Öte yandan STK'lar gönüllü kuruluşlar oldukları için, devletin yetişemediği veya ihtiyaç azlığından ötürü önemli saymadığı birçok problemin çözüm ayaklarını oluşturmaktadırlar. Belli bir toplumsal grubun ihtiyaçlarının gidermek için kurulan, daha sonra pek çok toplumsal ihtiyaçla ilgilenen STK oranı gün geçtikçe artmaktadır. Bu gönüllü

kuruluşlar, yardım yapan veya yardıma yardım eden bireyin pratik ve ahlaki değerini artırmakta, bireysel olarak ta kişiye pek çok manevi katkı sağlamaktadır.

2.1.5. Günümüzde STK'ların Durumu

2000 sonrası dönem varlıklarını ve ideolojilerini kısmen oturtmuş olan sivil toplum unsurlarının tamamen kurumsallaşmaya ve uzmanlaşmaya doğru yol aldıkları bir dönemdir. Bu dönemde görülen en büyük değişim, göçmenler sonrası STK'ların devletle ortak iş tutma ve yardımlaşma politikaları izleme durumlarıdır. Bu iki taraf açısından da gerekli ve zorunlu bir hal almıştır.

Günümüze doğru geldikçe yapılan araştırmalar gösteriyor ki gerek Osmanlı gerekse Türkiye'de sosyal, kültürel, siyasal, iktisadi ve hukuki bağlamda bir sivil toplum gelişimi olumsuz noktadadır. Çünkü sosyal yapı girişimciliğe elverişli değildir ve yasalar kısıtlayıcı boyutlarda yer almaktadır. Mevcut mevzuat ve politikalarda da halen sivil toplum tanımları eksiktir. Pek çok sivil toplum unsuru mevcutken, devlet STK olarak sadece iki tüzel kişilik vakıf ve dernekleri kabul etmektedir. Sivil toplum bağlamında yapılan bazı olumlu gelişimlere bakarsak 2004 yılında çıkarılan 'Dernekler Kanunu' STK'ların özerkliğini genişletmiş ve bazı kısıtlamalar kaldırılmıştır. 2008 yılında çıkarılan 'Vakıflar Kanunu', derneklerin elde ettiği pek çok imkânı vakıfların da elde etmesine yol açmıştır. Bir yandan iyileştirmeler yapılırken diğer yandan vergi hukuku gibi sorunlar devam etmektedir. Birde sivil topluma, toplumsal kesim tarafından bakarsak, Türkiye'de sivil toplum belli noktalardaki kutuplaşmalardan ötürü oluşan yandaş politikalar izlemeye meyilli bir görünümündedir. Bu politikaların içeriğini ideolojik ayrışmalar oluşturmaktadır. Bu durum bir yandan doğal karşılarken diğer yandan genel olarak sivil toplum gelişimine engel teşkil etmektedir. Tüm bunlar dışında amacı gerçekten özgür ve özerk, hangi millet ve ideolojiden olursa olsun mazluma yardım etmek ve hak savunuculuğu için belli kurallar çerçevesinde hareket etmek olan STK sayısı da gün geçtikçe artmakta ve Türkiye bağlamında umut vadetmektedir. İlk elden yapılması gereken şey; STK kavramının anlamına uygun bir şekilde içselleştirilmesi ve başta kendi bünyesinde yer alanların bu anlama uygun hareket etmesi, daha sonra içinde yaşanılan topluma örnek teşkil edecek bir konumda ilerleme gösterilmesidir. Hal böyle olursa problemler daha hızlı çözüme ulaşacak, devletin yetişemediği kısımların pek çoğu STK'lar vasıtasıyla giderilecek, halk her defasında soyut

bir bürokrasi yığınyla muhatap olmaktan ziyade, kendi diline ve kültürüne kucak açmış, amacı yardım etmek olan ve herkes için genel kurallar ile devam eden bir sıcak temas noktası bulacaktır.

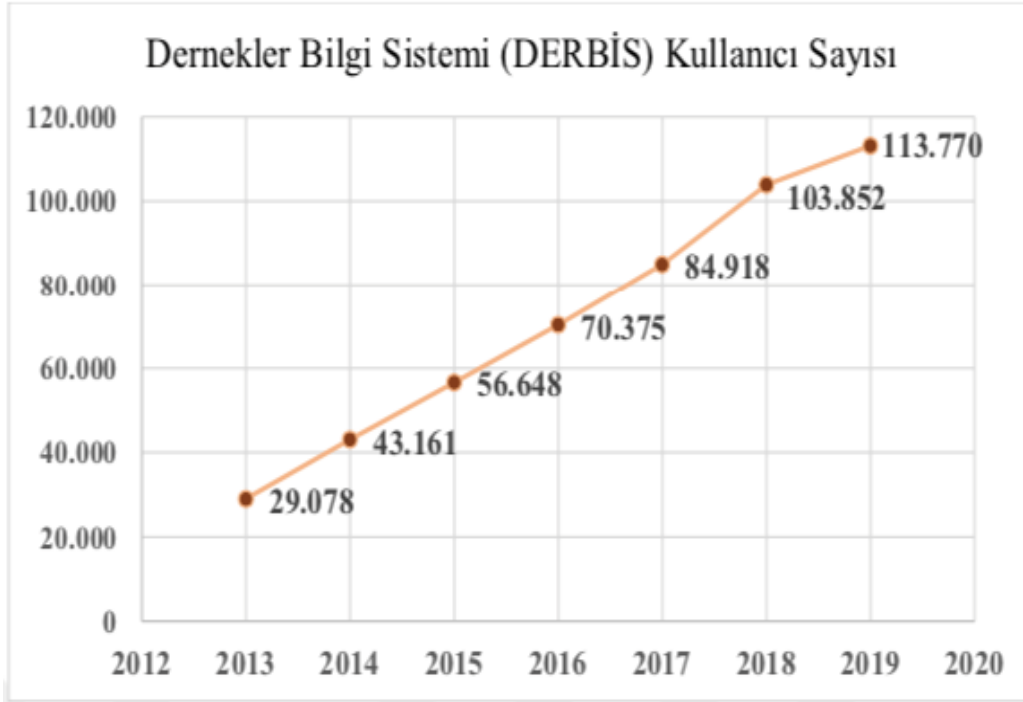
2.1.6. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları olarak hükümet dışı kuruluşlar (NGO), sendikalar, işveren kuruluşları / profesyonel federasyonlar, ticaret birlikleri, politik ilgi grupları, dinsel ilgi grupları, hizmet ve üretim birlikleri, yerel idarelerin birlikleri ve diğer gruplar bulunmaktadır. Belirtildiği üzere bu sivil toplum kuruluşlarından neoliberal kapsamda değerlendirilen iş adamları dernekleri, sanayi ve ticaret odaları, vakıflar, birlikler ve diğer denekler Türkiye’nin en etkili ve güçlü sivil toplum kuruluşları olarak belirginleşmektedir (Talas, 2011: 396). Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının yasal çerçevesinde ise dernekler ile vakıflar ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de derneklere ilişkin veriler incelendiğinde Türkiye’de 1946-1950 yılları arasındaki dernek sayısı 2.171 iken 1960 yılında 18.958’e, 1968 yılında 36.286’ya, 1970 yılında 42.170’e, 1972 yılında ise 45 bine ulaşmıştır. 1972’deki sıkıyönetim önlemleri sonucunda Türkiye’deki dernek sayısı 1980 yılında 18.000’e inmiştir. 1980 darbesi öncesinde Türkiye’deki 38.254 tane STK varken 1980 darbesinden sonra 20 binden fazla STK kapatılmıştır. 1994’te dernek sayısı 61.034’e ulaşmıştır (YADA, 2015: 49). Türkiye’de var olan Faal Dernek Sayısı 2000 yılında 72.362 iken 2019 yılında ise 117.366’tür (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019). 2018 yılındaki rakamlara göre ise Türkiye’deki vakıf sayısı 5.586’dır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2018). Türkiye’de bulunan sendikalara bakıldığında, 231 tane işçi sendikası, 73 tane işveren sendikası ve 226 tane kamu görevlisi sendikası bulunmaktadır (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020a). Türkiye’de faaliyetine izin verilen yabancı STK’ların sayısı incelendiğinde toplam sayı 132 iken Yabancı Vakıfların Türkiye’deki Şube/Temsilcilik Sayısı ise 21’dir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020b; Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021).

Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gerek gelişmiş ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının sayısı, gerekse ülke nüfusları değerlendirildiğinde Türkiye’de sivil toplumun şu an başlangıç seviyesinde olduğu görülmektedir (YADA, 2015: 43). Bu çerçevede sivil

toplum kuruluşlarının nicel olarak geride olduğu görünmekle birlikte nicel olarak sayıların artmasının yanında nitel olarak kurumsal kapasite geliştirmesi de hedeflenmelidir.

Şekil 1

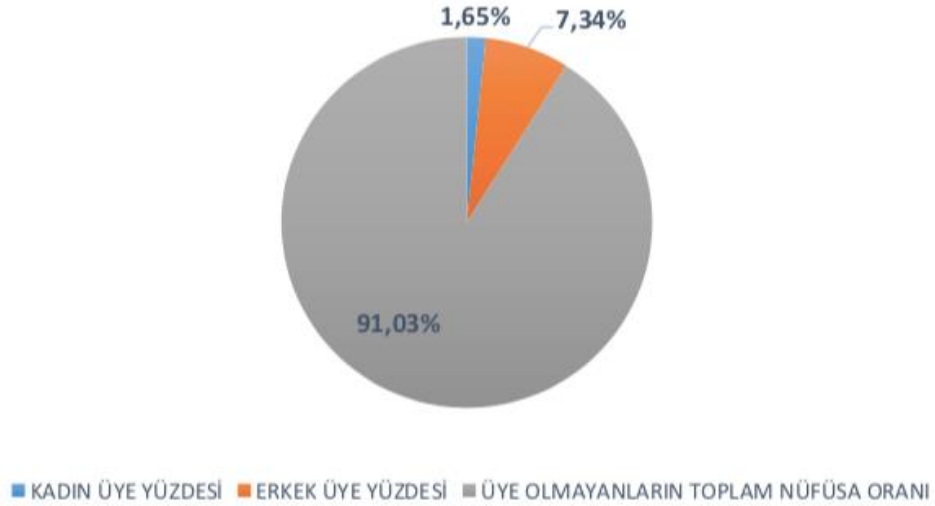
Dernekler bilgi sistemi (derbis) kullanıcı sayısı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021)

Türkiye’de STK’ların niteliksel yapılarını ve özelliklerini içeren veri kaynağı mevcut değildir. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler’ e bağlı Sivil Toplum Kuruluşları Uluslararası Sınıflaması (ICNPO) ile ortak çalışmalar yapılarak ICNPO ile uyumlu bir Sivil toplum kuruluşları veri tabanı oluşturulmak istenmektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 98). Dernekler bilgi sistemi bu açıdan çok önemlidir. Dernekler bilgi sistemi (DERBİS) Kullanıcı Sayısı, 2013 yılında 29,143 iken 2019 yılında ise 113.770’dir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019c). Bu durum derneklere ait verilerin tutulduğu sistemin gelişmesi ve bilgilere ulaşımın, şeffaflık ve hesap verebilirliğin gerçekleşmesi açısından son derece önemlidir.

Derneklerin yıllara göre üye sayısı incelendiğinde 2004 yılında 4.099.297 kişi derneklere üyedir. 2018 yılına gelindiğinde ise 80.810.525 nüfusa sahip olan Türkiye’de

Dernek Üyesi olan yurttaş sayısı 7.307.252'dir. Ancak giderek artan 2017 yılında 10.992.316 sayısına ulaşan derneklerin yıllara göre üye sayısı 2018 yılında keskin bir düşüş yaşamıştır (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019d). Bu düşüşün temel nedeni Dernekler Yönetmeliğindeki “Beyanname Verme Yükümlülüğü” başlıklı 83. Maddesi ile EK-21' e ilişkin gerçekleştirilen 1 Ekim 2018 tarihli ve 30552 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan değişikliktir. Bu değişiklik ile birlikte üyelerin adı ve soyadı, meslek, öğrenim durumu ve üyeliğe kabul tarihi bilgilerinin yanında T.C. kimlik numaraları da istenmeye başlamıştır (Dernekler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2018, Madde 1). Türkiye’de T.C. Kimlik Numarası uygulaması 2005 yılında yürürlüğe girdiği için o tarihten önce derneklere üye olan kişilerin çoğunun T.C. Kimlik Numaraları derneklerin kayıt sisteminde bulunmaktadır. Bu duruma ek olarak çoğu dernek, üyelerinden aidat toplamadığı için üyelerin üyelik ve iletişim bilgileri dernekler tarafından güncellenmemiştir. Dernekler tarafından ulaşılan bazı üyeler ise DERBİS’te bilgilerinin yer almasını istememektedirler. Bu gibi nedenlerden ötürü dernekler üye olan kişi sayısında radikal bir düşüş meydana gelmiştir.

Dernek Üye Sayısının Türkiye Nüfusuna Oranı

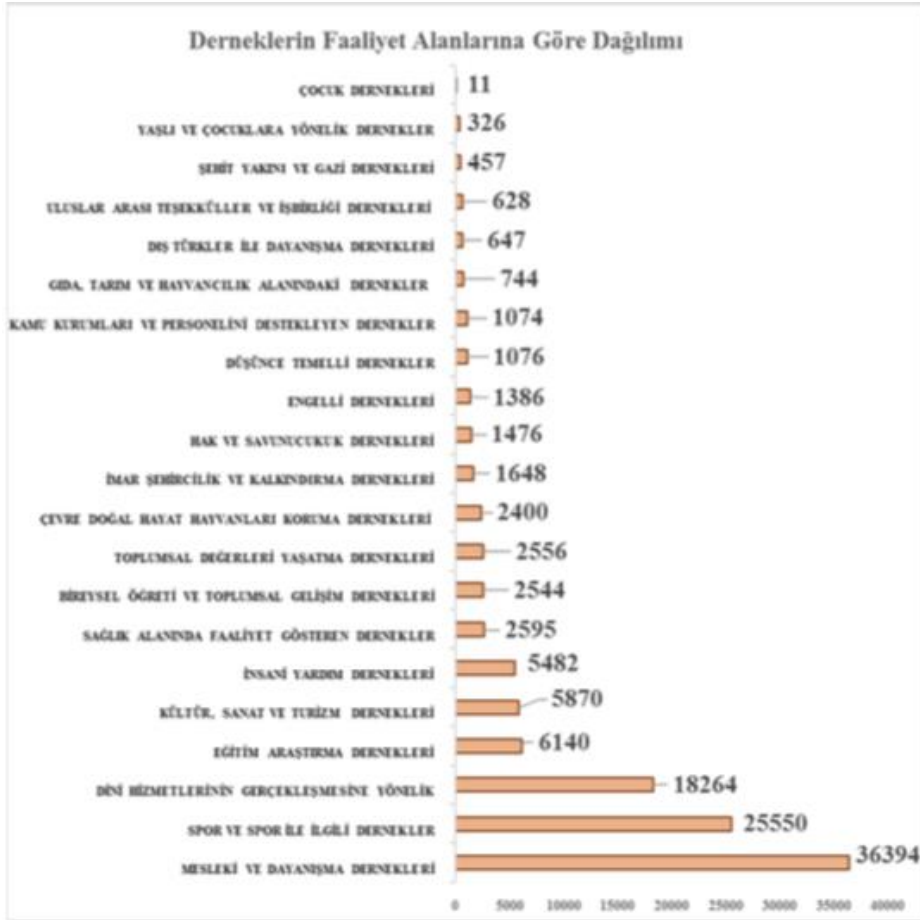

Şekil 2

Dernek üye sayılarının Türkiye nüfusuna oranı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020)

Türkiye’deki Kadın Dernek Üye Sayısı 1,331,778 iken Erkek Dernek Üye Sayısı ise 5,932,608’dir. Dernek Üyesi Olmayanların Toplam Nüfusa Oranına bakıldığında bu oran

%91,03 iken Kadın Üye Yüzdesi %1,65 ve Erkek Üye Yüzdesi %7,34'tür (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020). Bu veriler ışığında Türkiye'deki Kadın Dernek Üye Sayısının Toplam dernek üye sayısına oranı %18,34 iken Türkiye'deki Erkek Dernek Üye Sayısının Toplam dernek üye sayısına oranı ise %81,66'dır. 2009 yılında ise Türkiye'deki Kadın Dernek Üye Sayısının Toplam dernek üye sayısına oranı %15,95 iken Türkiye'deki Erkek Dernek Üye Sayısının Toplam dernek üye sayısına oranı ise %84,05'tir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020).

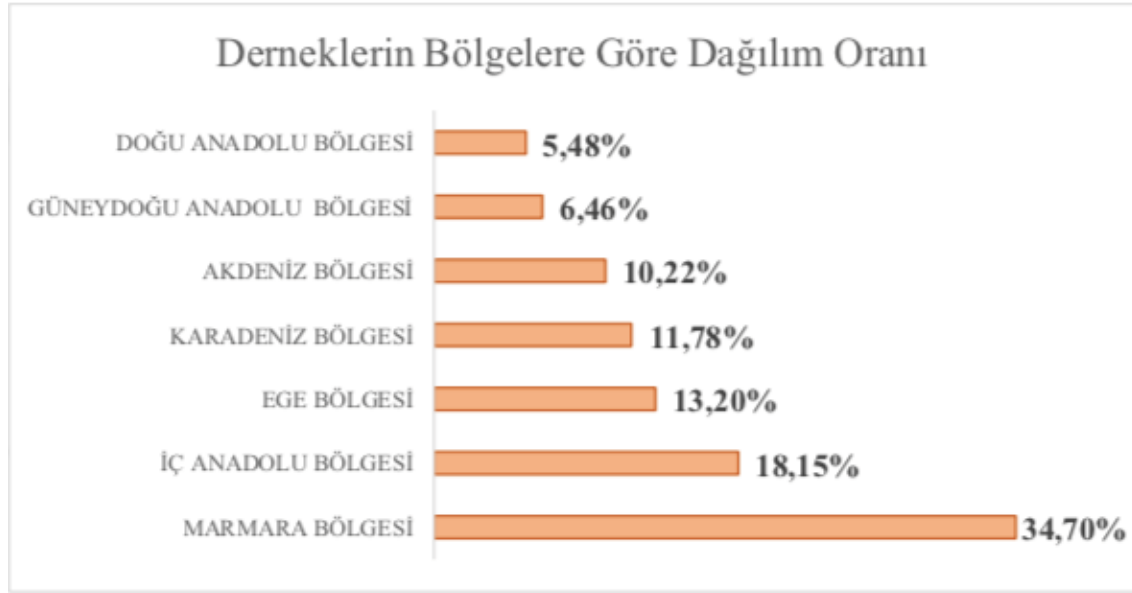
Şekil 3

Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2020)

Faaliyet alanlarına göre dernekler incelendiğinde mesleki ve dayanışma (%31,09), spor ile ilgili (%21,77), dini hizmetler ile ilgili faaliyet gösteren (%15,56) dernekler en yaygın olarak örgütlenen derneklerdir. Bunları Eğitim araştırma (%5,23), kültür, sanat ve

turizm (%5,00), insani yardım (%4,67) dernekleri izlemektedir. Bu derneklerin yanı sıra sağlık (%2,21), bireysel öğreti ve toplumsal gelişim (%2,17), toplumsal değerleri yaşatma (%2,18), çevre doğal hayat hayvanları koruma (%2,04), imar, şehircilik ve kalkındırma (%1,40), hak ve savunuculuk (%1,26), engelli (%1,18), düşünce temelli (%0,92), kamu kurumları ve personelini destekleyen dernekler (%0,92), gıda, tarım ve hayvancılık (%0,63), Dış Türkler ile dayanışma (%0,55), uluslararası teşekküller ve işbirliği (%0,54), şehit yakını ve gazi (%0,39), yaşlı ve çocuk (%0,28), çocuk (%0,01) alanlarında faaliyet gösteren dernekler de bulunmaktadır (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019f).

Türkiye'deki vakıflara bakıldığında ise 5.586 tane vakfın 260 tanesi Mülhak Vakıf, 167 tanesi Cemaat Vakfı, 1 tanesi Esnaf Vakfı, 5158 tanesi ise Yeni Vakıftır. Yeni Vakıfların 1.002 tanesi sosyal yardımlaşma ve dayanışma, 15 tanesi çevre koruma alanında faaliyet gösterirken geriye kalan 4.141 diğer yeni vakıflar ise çok amaçlı vakıflar olarak kabul edilmektedir (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2018).

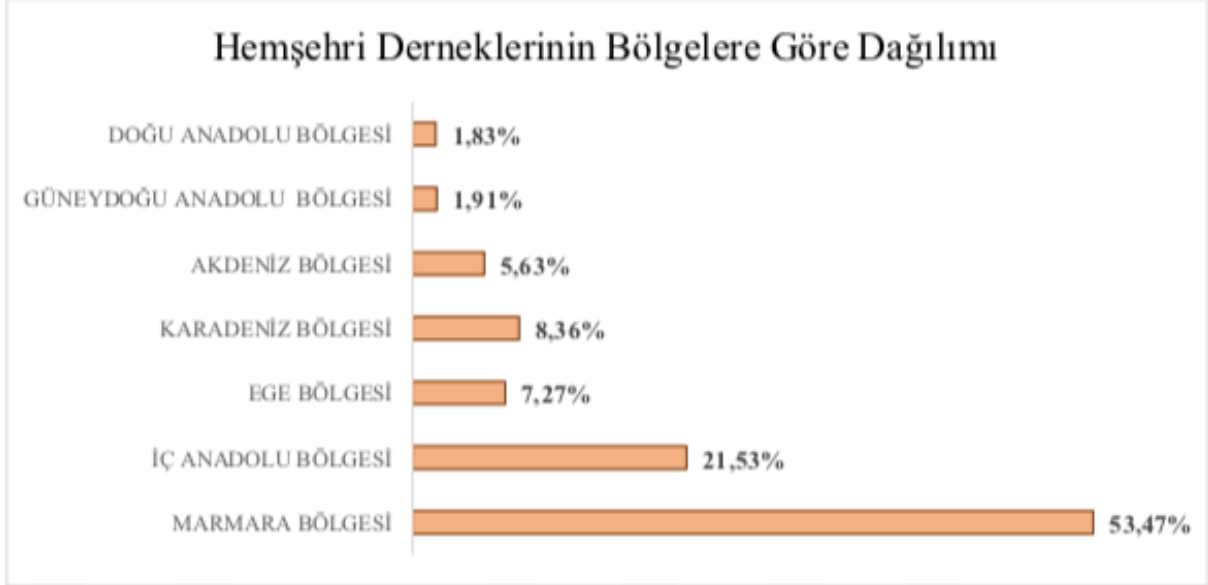

Şekil 4

Derneklerin bölgelere göre dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019g)

Derneklerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde derneklerin %34,69'u Marmara Bölgesi'nde, %18,18'i İç Anadolu Bölgesi'nde, %13,20'si Ege Bölgesi'nde, %11,77'si

Karadeniz Bölgesi'nde, %10,22'si Akdeniz Bölgesi'nde, %6,46'sı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, %5,48'i Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunmaktadır (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019g).

Şekil 5

Hemşhri derneklerinin bölgelere göre dağılımı (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019h)

Türkiye'de en çok yaygın olan mesleki ve dayanışma dernekleri kategorisine giren hemşhri derneklerinin bölgesel dağılımında 2019 yılındaki verilere göre %53,47 oranı ile en çok hemşhri derneğin Marmara Bölgesi'nde bulunduğu görülmektedir. Hemşhri dernek sayısının bölgesel dağılımında Marmara Bölgesi'ni %21,53 ile İç Anadolu Bölgesi, %8,36 ile Karadeniz Bölgesi, %8,36 ile Ege Bölgesi ve %7,27 ile Akdeniz bölgesi izlemektedir. Türkiye'de en az hem şhri derneği kurulan bölgeler ise %1,91 oranı ile Doğu Anadolu Bölgesi ve onu %1,83 oranı ile izleyen Güneydoğu Anadolu bölgesidir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2019h).

2.2. Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisi

2.2.1. Afet

Türkçede kullanılan afet kelimesinin kökeni, Arapça bir kelime olan ve “büyük felaket, bela, yıkım” anlamına gelen “afet” kelimesidir. (Yaman ve Düger, 2017: 2) Afet kelimesi her ne kadar Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım" olarak anılsa da sadece doğa kökenli değil insan kaynaklı afetler de meydana gelebilmektedir. Ancak insan kaynaklı olsun veya olmasın afetler insanla ilgili olaylardır. Afetler insan yaşamını sonlandırabilir, insanları yaralayabilir veya insan yaşamını ve yaşamsal faaliyetlerini engelleyebilir, kesintiye uğratabilirler (Yaman ve Düger, 2017: 3).

En geniş tanımlamayla; insanlara fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel, doğal ve çevresel açıdan zarar veren, normal yaşam ve insani faaliyetleri kesintiye uğratan veya durduran, tüm toplumu veya toplulukları olumsuz yönde etkileyen ve etkilenen toplulukların kendi imkân ve kaynakları ile baş edemeyeceği, doğa veya insan kökenli olay ve/veya olayların sonuçlarına afet denmektedir (Kadıoğlu, 2011: 42).

Dünya Sağlık Örgütü’ne (World Health Organization – WHO) göre afet, hasara neden olan, çevreye zarar veren, insanların ölümüne veya sağlık sorunları yaşamalarına sebep olan ve etkilenen bölgelerde dış yardıma ihtiyaç duyulmasına neden olabilen olaylardır. (Yıldırım, Mehler ve Iqbal, 2007: 2) Birleşmiş Milletlere göre ise afet; “insanlar için can kaybına, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı kesintiye uğratarak veya durdurarak toplumlara etkileyen ve etkilenenlerin kendi kaynakları ile baş edemediği her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaydır.” (Internationally Agreed Glossary, 1992: 27) Bu tanımdan hareketle bir olayın afet olabilmesi için toplumlar ve yerleşim yerleri üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmesi, insan yaşamını olumsuz yönde etkilemesi, insani faaliyetleri kesintiye uğratması, bozması veya durdurması, yerel imkanların ortaya çıkan zararlarla baş etmek için yeterli olmaması gerekmektedir.

Dünya Bankasının Brüksel'deki Afet Epidemiyolojisi Araştırma Merkezinden (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters - CRED) aktardığına göre her yıl dünyada 600'den fazla afet meydana gelmektedir (Dilley vd., 2005: 1).

2.2.2. Afet Yönetimi

Afet Yönetimi konusunda yapılan çalışmalar ülkemizde uzun yıllara dayanmasına rağmen uygulama anlamında etkili olabilecek seviyeye gelmediği aşıkardır. Afet yönetimi sistem olarak doğru bir şekilde kurulmalı ve uygulamaya geçilmesi şeklinde mümkün olmaktadır (Dönertaş, 2006: 19).

Bu açıdan sistemin doğru çalışması için internet üzerinden olması gerekmektedir. Bunun nedeni sismik istasyonlardan gönderilen bilgilerin an be an sistemde görüntülenmesi, deprem bölgesinin tespit edilmesi, çalışmada seçilen bölge olarak İstanbul Beylikdüzü Belediyesi ile ilgili bilgilerin ortaya çıkarılması ve uygun olan araçların buna göre yönlendirilmesidir (Kalaycıoğlu, 2008: 44).

Son zamanlarda teknolojinin gelişmesi ve insanların Dünya'ya karşı bakış açılarından doğan farklı düşüncelerle birlikte farklı geliştirilebilecek yeni yöntemler bulma üzerine sistemler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu sistem yeni bir afet yönetim sistemi ile birlikte yeni bir süreç geliştirilerek uygulanması sağlandı. Genel olarak baktığımızda eskiden afet ile mücadele afet anında başlarken süreci iyi yönetmek adına afet öncesi ve sonrası için toplumu bilinçlendirme gibi eğitimlerin verildiği bir sistem kurularak daha fazla kişinin bilinçlenerek hayata tutundurulması ve daha az kayıp verilmesi hedeflenmiştir. Özellikle Marmara Depreminden sonra doğal afetlere karşı hassaslık duyulmuştur. Kurgulanan ilk olarak afet yönetimi profiline uygun olmasıyla kalmaması ve ek olarak risk ve kriz yönetimi gibi anlayışları uygulamalı bir şekilde işleyerek sadece etkinlik değil verimlilik elde ederek sürece yaymak hedeflenmiştir (AFAD, 2019a).

Afet yönetimi: “Afetlerdeki zararlarının azaltılması ve önlenmesi, afetlerin sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen kişi ve kişiler için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele sürecidir.

Afet Yönetimi Süreci: “Bir afet olayını peşinden ve bir sonraki afet olayına kadar birbirini takip eden afete müdahale, iyileştirme, yeniden inşa, zarar azaltma ve afete hazırlık aşamaların tümünü ifade eder.

Afet yönetiminin evreleri olarak da bilinirler. Her aşamada yapılan çalışmaların başarısı büyük ölçüde, bir sonraki evredeki çalışmaların başarısını etkilediği için bu sarmal iç içe geçmiş zincirin halkaları veya daire ile gösterilmektedir” (AFAD, 2014).

Şekil 6

Afet Yönetim Süreci (Ergünay,2014)

Görüldüğü üzere Afet Yönetim Süreci iki temel başlık altında yürütülmektedir.

Afette Risk Yönetimi: “Bölge, ülke, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika, stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanmasıyla faaliyete geçirilmesi sürecini” ifade eder (AFAD, 2014). (İng. disaster risk management)

- 1) **Önleme:** “Risk ve risklerden doğan tehlikelerin etkilerini azaltmak veya önlemek için yapılan çalışma, tedbir”.
- 2) **Zarar Azaltma:** “Doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümü. Bu faaliyetler birçok uzman kurum ve kuruluşla, çok farklı ve türde disiplinlerin belirli bir hedef doğrultusunda çalışmasını gerektiren süreç gerektiren çalışmalardır. Zararın anlamı ise “Doğa (deprem, sel, heyelan vb....), teknoloji (nükleer, biyolojik ve kimyasal kazalar, hava kirliliği vb....) ve

insan kaynaklı afet olaylarının neden olduğu fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların tamamı” şeklinde ifade edilmektedir (AFAD, 2014).

- 3) **Afete Hazırlık:** “Afetlere yerinde, efektif olarak müdahale edebilmek için afetlerden öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil ilk yardım malzemelerini stokları, halkın bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve devamlı olarak yürütüldüğü süreç”. Mevzuatta ise hazırlık; “Afet ve acil durumlara etkin bir müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyet” olarak ifade edilmektedir (Kanun, 2009).

Afet öncesi aşamada afete hazırlık süreci aslında bir çeşit kapasite oluşturma ve geliştirme süreciyle kriz yönetiminde kullanılacak afete müdahale kapasitesini arttırmaya yönelik faaliyetlerdir. Bunların tanımları ise;

- **Kapasite oluşturma:** “Bir medeniyette, kurum veya kuruluşlarda afet risk ve tehlikeleri azaltmak için gerekli olan insani yetenekleri geliştirme yönünde atılan adımların tümü. Farklı seviyelerdeki medeniyet kesimlerinde teknolojinin, kurumsal yapıların mali güç ile diğer kaynakların geliştirilmesini içeren çalışmalardır.”
- **Kapasite geliştirme:** “Sosyal ve ekonomik hedefleri tutturmak amacıyla bilgi, yetenek, sistem ve kuruluşların ilerlemesi yoluyla insanların, kurum ve kuruluşların ve toplumun sistematik olarak kapasitesini arttırması süreci. Kapasite geliştirme eğitim ve sistematik bir şekilde öğretim ile birlikte kurum ve kuruluşların, politik bilinci, finansal kaynakları, teknolojik sistemleri gelişmesini kapsamaktadır.”
- **Kapasite analizi:** “Merkezî ve yerel ölçekte afet tehlike ve riskleri belirleme ile afet zararlarının azaltılması amacıyla kullanılacak kapasitelerin ortaya konmasını amaçlayan gerek zarar azaltma ve gerekse afete müdahale planlarında kullanılan çalışma.”
- **Afete müdahale kapasitesi:** “Afet müdahalesi için toplumun sahip olduğu imkân ve kaynakların tümü. Kişi, kurum ve kuruluşların zarar azaltma ve hazırlık aşamalarındaki çalışmalarının etkinliğine bağlı olarak afete zamanında, etkili ve hızlı

olarak müdahale edebilmeleri ve acil yardım hizmetlerini yürütebilmeleri bu kapsamdadır” şeklinde ilgili sözlükte geçmektedir (AFAD, 2014).

Afette Kriz Yönetimi: Afet yönetim sürecinin ikinci aşaması afet sırası ve sonrasındaki kriz yönetimi ve akabindeki iyileştirme safhasıdır. Kriz yönetimi şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Kriz hali şartları süresince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimidir. Afet yönetiminden farkı, sürekliliğinin olmaması, belirli bir zamanla sınırlı bulunması, krizi gerektiren olay ve nedenler kalktığında sona ermesidir” (AFAD, 2014)

AYS'nin ikinci aşaması üç basamaklı bir yaklaşım göstermektedir. Bunlar;

1) Müdahale: “Afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iae, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışma.”

“Bu, ilk müdahaleyle başlayıp, duruma göre kısa veya daha uzun süreyle devam edebilen bir süreçtir. Acil müdahale veya afete müdahale olarak da tanımlanmaktadır.” Bunlara ek olarak afete karşı ilk müdahale ve ilk yardım çok önemlidir. Afetlerin ve olayların iyileştirme adına yapılan çalışmalar süreci etkileyen faktörlerdir (AFAD, 2014).

Altın saatler: “Afetin sonrasında afetin olduğu alanda insanların aranması ve kurtarılması ile ilk yardımın yapılması için geçecek ilk 72 saatlik kritik süredir. Sağlık konusundaki acil müdahale süresi bazı afet türlerinde çok daha az olmaktadır. Bireylerin ve yerel halkın afet sonrasında yetkililer ve ekipler gelene kadar ilk 3 gün kendi başına yeterli kapasiteye sahip olması istenen ve planlanan zaman dilimidir.”

Ön iyileştirme: “Afet ve acil durum nedeniyle sekteye uğrayan yaşam şartlarının normal şekline döndürülmesine yönelik olarak olayın meydana gelmesinden hemen sonra başlatılan kısa dönem iyileştirme faaliyetleri.”

2) İyileştirme: “Afetlerden etkilenmiş olan kişi veya kişilerin ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle temin edilmesi, hayatın bir an önce normal şekline döndürülmesi,

muhtemel olabilecek afetlerle mücadele imkanlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha korunaklı bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tamamını kapsayan uzun soluklu bir süreçtir.” (AFAD, 2014).

İyileştirmenin bir diğer ifade şekli olan rehabilitasyon ise “Hasara uğramış veya fonksiyonunu kaybetmiş hizmetlerin, altyapının ve binaların kısa sürede onarılarak çalışabilir hale getirilmesi faaliyetleri” şeklinde tanımlanmaktadır.

3) Yeniden İnşa: “Afet nedeniyle yıkılan, yanan veya kullanılamaz duruma gelen bina, tesis ve altyapıların işlevlerini görmek üzere, afetlere daha dayanıklı ve çevreye uyumlu bina ve tesislerin inşa edilme sürecidir”.

Tüm bu kriz yönetimi sonucunda ilk başta hedeflenen ise afet bölgesinin eski normal hayatına bir an önce döndürülmesidir. Ancak burada asıl hedeflenen o bölgenin bu krizi fırsat bilip kalkınarak o krizden gelişerek çıkmasıdır. AYS'nin sonunda hedeflenen kalkınma ve gelişmenin ise sürdürülebilir olması istenmektedir:

- **Sürdürülebilir Kalkınma:** “Gelecekteki insanların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanlarını yok etmeden, bugünkü insanların ihtiyaçlarını karşılayarak kalkınabilmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel hedefler arasındaki ince dengenin kurulması esasına dayanan bir kalkınma ve gelişme yaklaşımı.
- **Sürdürülebilir Afet Yönetimi:** “Var olan tehlike ve riskleri tedbirlerle önleme, bunlardan kaçınma veya etkilerini minimize etmek, daha güvenli ve gelişmiş yeni yaşam ortamları oluşturma ana hedeflerinin yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere de katkı sağlayabilen yönetim”.
- **Bütünleşik Afet Yönetimi:** “Afetlerle başa çıkabilen, dayanıklı, istikrarlı ve dirençli bir insan topluluğu oluşturmak için tüm tehlikeleri özenle dikkate alan, afet yönetiminin önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme kademelerinde yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken tedbirler, toplumun tüm güç ve kaynaklarını etkili ve verimli şekilde kullanarak gerçekleştirebilen bir yönetim süreci; tümleşik afet yönetimi şeklinde de adlandırılmaktadır” (AFAD, 2014).

2.2.3. Acil Durum

Aniden ortaya çıkan; sorunun ortadan kaldırılması için özel donanım veya medikal müdahale gereken tehlike arz eden zor durumları anlatmaktadır. Bu tanımdan hareketle rutin acil durumlar, kazalar, afet ve krizler için geçerlilik hali hasıl olursa, acil durum tanımının çeşitli bir üst tanımı olarak görülmesi gerekmektedir (Tufinkgi, 2006: 13).

Hayati tehlike doğuran ve büyük mal kayıplarına yol açabilecek, hızlı ve özel müdahaleyi gerektiren beklenmedik olaylardır. İşyeri veya evler için tehdit oluşturabilecek yangınlar ile fazla kişinin karıştığı trafik kazaları örnek verilebilir (Akyel, 2005: 16).

2.2.4. Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihsel Süreci

Türkiye Cumhuriyeti tarihi içerisinde, afet yönetimine ilişkin olarak yapılan yasal düzenlemelere; ilgili yasa her ne kadar doğrudan afetlere yönelik olmasa da afet sonuçları üzerinde etki sahibi olduğu için 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu ile başlanabilir. Bu kanun ile Cumhuriyetin önemli yerel yönetim birimlerinden birisi olan belediyelere yapılaşmaya ilişkin denetim yetkisi ve ihtiyaç sahipleri için konut inşa etme görevi verilmiştir. 1933 yılında yürürlüğe giren bir diğer afet sonuçları üzerinde etkili olabilecek kanun da 2290 sayılı Belediye ve Yapı Yolları Kanunu’dur. Bu kanun ile belediyelere kentlerin imar planlarının hazırlanması, kentlerin planlı şekilde gelişmesi için imar düzenlemesi gerçekleştirme yetkisi verilmiştir. (Yavaş, 2005: 124)

26 Aralık 1939 yılında Erzincan’da gerçekleşen ve son yüzyılın en büyük depremlerinden biri olan 7,9 büyüklüğündeki Erzincan Depreminde, 32.962 kişinin hayatını kaybetmesi ve 116.720 yapının yıkılması veya hasar alması doğrudan doğal afete ilişkin olarak yasal düzenleme yapmayı zorunlu kılmıştır. Depremden kısa süre sonra, 17 Ocak 1940 tarihinde çıkarılan 3773 sayılı Erzincan’da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun ile depremden etkilenen vergi mükelleflerinin tüm vergi borçları silinmiş, memur ve diğer çalışanlara avans verilmiş, evleri yıkılan veya hasar görenlere arsa ve yapı malzemesi yardımı yapılması düzenlenmiştir. Kanun her ne kadar afet yönetim süreçlerinden sadece birisi olan afet sonrasına odaklansa da Cumhuriyet tarihinde doğrudan afetlere yönelik çıkartılmış ilk kanun

olma özelliği taşımaktadır. Yine 1940 yılında çok sayıda sel ve su baskını olayı yaşanması dolayısıyla 14 Ocak 1943 tarihinde 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu çıkarılmış ve bu kanunla ilk kez sel ve su baskınlarına ilişkin olarak afet öncesi alınacak tedbirler belirlenmeye çalışılmıştır. (Yavaş, 2005: 124) 4373 sayılı kanun, afet yönetiminin afet öncesi sürecine odaklanması ile önemlidir.

1939 Erzincan Depreminden 4623 sayılı Yer Sarsıntularından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Kanunun çıkarıldığı 18 Temmuz 1944 tarihine kadarki süreçte, zarara yol açan 6 deprem daha yaşanmış, CRED'in verilerine göre bu depremlerde 11.089 kişi hayatını kaybetmiş, 5.068 kişi yaralanmış, yaklaşık 40.000.000 Amerikan Doları değerinde maddi zarar meydana gelmiştir. (public.emdat.be/data) Bu depremler ve neden oldukları kayıplar ile zarar sonucunda; depremin sonuçlarıyla sadece yıkılan yerleşim yerlerinin yeniden inşası ile baş edilemeyeceği görülmüş, deprem sonucu ortaya çıkabilecek zararların önceden azaltılmasının gerekliliği fark edilmiş ve sonuçta 18 Temmuz 1944 tarihinde 4623 sayılı Yer Sarsıntularından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Kanun çıkarılmıştır.

Bu kanun ile kanun yapıcı ilk kez deprem öncesi süreçlere de odaklanmış ve depreme ilişkin olarak afet öncesi bazı düzenlemeler yapılmıştır. Kanun kapsamında deprem tehlikesi altındaki bölgelerin tespit edilmesi, risk altındaki bu bölgelere yapılacak yapılara yönelik özel yaptırımların zorunlu hale getirilmesi, il ve ilçelerde afet anında ve afet sonrasında uygulanacak “yardım ve kurtarma programlarının önceden hazırlanması, belediyelerin yeni yapılara ilişkin olarak bugün zemin etüdü olarak anılan jeolojik inceleme ve değerlendirmeler yapılmadan kentlerde yeni gelişme alanlarına izin vermemesi düzenlenmiştir. Deprem hususunda yöneticilerin ve halkın görev ve sorumluluklarına da kanunda yer verilmiştir. Ayrıca bu kanun kapsamında ilk kez 1945 yılında hazırlanan ve Türkiye'nin deprem bölgelerini gösteren ilk Deprem Bölge Haritasının ve Türkiye Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliğinin hazırlanması da düzenlenmiştir. (Yavaş, 2005: 125)

1950'li yıllarda sanayileşme, büyük şehirlere göç ve kentleşme hızla artmış, bu durum kentlerde çarpık kentleşme gibi olumsuz gelişmelere sebep olmuştur. (Karpat, 2017; Zürcher, 2014) Bu olumsuzluklar karşısında 1933 yılında çıkarılan 2290 sayılı kanun yetersiz kalmaya başlamış ve bunun sonucunda 1956 yılında 6785 sayılı İmar Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun kapsamında afetlere ilişkin de düzenlemeler yapılmış, doğal afet

tehlikesinin ortaya çıkarılması ve yapı denetimi konularına önem verilmiştir. Ayrıca yine 1950'li yıllarda Bayındırlık Bakanlığına bağlı Yapı ve İmar İşleri Reisliği altında Deprem Bürosu kurulmuş (1953), daha sonra bu büronun adı Deprem-Seylap-Yangın (DE-SE-YA) Şubesi olarak değiştirilmiştir (1955). Doğal afetler sonucunda ortaya çıkan zararların azaltılmasına yönelik çalışmalar bu şube tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

1950'li yıllarda, imar, konut ve afet politikaları için artık yetersiz gelmeye başlayan Bayındırlık Bakanlığı'na ilişkin de bir düzenleme yapılmış; 1958 yılında, 7116 sayılı kanun ile İmar ve İskân Bakanlığı adıyla yeni bir bakanlık kurulmuştur. Kurulan bu yeni bakanlığın temel görevleri ülkenin bölge, şehir ve köylerinin planlamasını yapmak, konut ve iskân sorunlarını çözmek, ülkedeki yapı malzemelerinin standartlarının hazırlanması ve geliştirilmesi, afetlerden önce ve sonra gerekli tedbirleri almak olarak belirlenmiştir. Aynı yıl 7126 sayılı Sivil Müdafaa Kanunu da çıkarılmıştır. Bu kanun ile afet anında ve afet sonrasında yapılması gereken arama, kurtarma, ilk yardım gibi çalışmalar düzenlenmiştir. (Yavaş, 2005: 125)

1950'li yıllarda, afet yönetimi hususunda atılan en önemli adım ise 15 Mayıs 1959 tarihinde çıkarılan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun olmuştur. Cumhuriyet tarihinde, genellikle de afetler sonrasında sorunların çözümü maksadıyla çıkartılan kanunları tek bir kanun altında toplayan bu kanun ile afet öncesi, afet anı ve afet sonrası yapılması gerekenler düzenlenmiştir. Ayrıca kanundaki en önemli düzenleme olarak da zararların giderilebilmesi için ek ödenek gerekliliğini ortadan kaldıran Afetler Fonu kurulmuştur. (Yavaş, 2005: 126)

7269 sayılı kanun, Türkiye'de afet yönetimine ilişkin olarak kanunun yapıldığı tarihe kadarki en kapsamlı kanun olması ve yaklaşım farklılıkları içermesi sebebiyle daha ayrıntılı incelenmelidir. 7269 sayılı kanunun ilk maddesinde "Yer sarsıntısı, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerde..." denilerek doğal afet türleri sayılmıştır. Çoğunlukla depremlerden olumsuz etkilenen ve bu depremler sonrasında yasal düzenleme yapan Türkiye için bu yaklaşım önemlidir. Ayrıca kanunun 4 ve 6. maddelerinde vali, kaymakam ve nahiye müdürlerine yetki ve sorumluluk tanınmıştır. Bu da yerel yönetimlerle yetki ve sorumluluğu paylaşma, merkeziyetçilikten uzaklaşma anlamında önemlidir. Kanunun 7 ve 11. maddeleri arasında afet gerçekleşmesi halinde hangi kurumların ne gibi sorumluluklara sahip olduğu düzenlenmiş, "Afet bölgelerinde yapılacak teknik işler"

bölümünün başlangıcı olan 13. madde ile de afet yönetiminin üç aşamasından sonuncusu olan afet sonrası kapsamında, yeniden inşa süreci düzenlenmiştir. (Umumi Hayata Müessir, 1959)

1959 yılında çıkarılan ve o güne kadar Türkiye’de afetlere yönelik olarak hazırlanmış kanunlar içerisinde en kapsamlı kanun olan 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun, 1960’lı yıllarda çok yoğun olarak yaşanan doğal afetler ve bu afetler sonucunda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar kapsamında 1968 yılında çıkarılan 1051 sayılı kanun ile önemli ölçüde değiştirilmiş, kanuna yeni eklemeler yapılmıştır. Yine 1968 yılında, Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik çıkarılmış, bu yönetmelik ile hangi olayların doğal afet olarak kabul edileceği, doğal afetlerin kriterleri belirlenmiştir. 1051 sayılı kanunla yapılan değişiklikler ile her ne kadar oldukça kapsamlı ve iyi hazırlanmış olan 7269 sayılı kanun yeni ihtiyaçlardan hareketle geliştirilmiş olsa da katılımcı ve bütüncül bir yaklaşım gerektiren afet yönetimi konusunu tamamen devlet imkanları ile ve devlet eliyle yani merkeziyetçi bir anlayışla gerçekleştirme düşüncesi kanunun etkin bir kanun olmasına engel olmuştur. (Yavaş, 2005: 126)

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanuna değişiklikler getiren 1051 sayılı kanunun 4. Maddesinde “İçişleri, İmar ve İskân, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Tarım Bakanlıklarınca acil yardım teşkilatı ve programları hakkında genel esasları kapsayan bir yönetmelik yapılır.” Denmektedir. (Umumî Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla, 2015) Kanunun 4. Maddesinde düzenlenen bu yönetmelik, 1988 yılında Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik adıyla çıkarılmıştır. (Yavaş, 2005: 129) Yönetmeliğin amacı yönetmeliğin 1. Maddesinde şu şekilde ifade edilmektedir: “Bu Yönetmeliğin amacı, Devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde Devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı bir şekilde ulaşması ile afetzedeye vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını sağlamak için acil yardım teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini düzenlemektir.” (Afetlere İlişkin Acil, 1988) Afet yönetimine ilişkin teşkilat ve planlama esaslarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içeren yönetmelik ile hizmetlerin yürütülmesinden de birinci derece valiler ve kaymakamlar sorumlu tutulmuştur. Bu kapsamda yönetmelik, yerel yönetimlerle yetki ve sorumluluğu paylaşmak bakımından da önem taşımaktadır. (Yavaş, 2005: 129)

1992 yılında yine Erzincan'da 6.6 büyüklüğünde bir deprem gerçekleşmiş, deprem sonucunda 653 kişi hayatını kaybetmiş, 6702 bina hasar görmüş veya yıkılmıştır. Bu deprem ile Türkiye, depremlerin sadece maddi ve manevi kayıplara yol açmadığını; depremler sonucunda göç, işsizlik, üretimde azalma gibi sosyal ve ekonomik sorunların da ortaya çıktığını görmüş, deneyimlemiştir. (Yavaş, 2005: 130) Bu deprem ile 7269 sayılı kanunun eksikleri görülmüş ve 1992'de 3838 sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır.

İsminden de anlaşılacağı üzere sadece 1992 Erzincan Depremi sonucunda zarar gören yerleri kapsayan bu kanunun, meydana gelen/gelecek diğer afetlerden etkilenen bölgeleri kapsamaması nedeniyle, buralara yönelik olarak başka bir kanunun daha çıkarılması gerekmiştir. Sonuç olarak 1995 yılında 4123 sayılı Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. (Yavaş, 2005: 130) Ayrıca 1997 yılında Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik çıkarılmış; 85 sayfa olan ve oldukça kapsamlı hazırlanan yönetmelik ile yapıların deprem, sel, su baskını, yangın afetlerinden korunmasına yönelik olarak yapılarda göz önünde bulundurulması gereken teknik özellikler belirlenmiştir. (Afet Bölgelerinde Yapılacak, 1997)

17 Ağustos 1999 tarihinde saat gece 03:02'de Kocaeli / İzmit il merkezinin 12 km Güneydoğusunda Kuzey Anadolu Fay Zonu üzerinde, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesine göre 7.4, Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesine göre 6.7 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş; deprem sonucunda depremin merkez üssü Kocaeli başta olmak üzere İstanbul, Sakarya, Bolu, Bursa, Eskişehir ve Yalova illeri depremden şiddetli şekilde etkilenmiştir. Türkiye'nin sanayi merkezlerinin bulunduğu, dolayısıyla şehirleşme ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu Marmara bölgesinde gerçekleşen deprem sonucu çok büyük miktarda can ve mal kaybı olmuştur. (Özmen, 2000: 12)

1999 Marmara Depremi sonucunda oluşan olağanüstü ekonomik ve sosyal yıkım, afet yönetimi konusunu yeniden ele almayı zorunlu kılmış ve yeniden yapılanma çalışmaları dolayısıyla yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.

4452 sayılı kanunun ardından, diğer ülkelerdeki örnekler de incelenerek 25 Kasım 1999'da 587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. (Yavaş, 2005: 132) Bu Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile “meydana gelecek deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların ziyan veya hasarlanması nedeniyle uğrayacakları maddî zararlarının karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası” yapılması zorunlu hale getirilmiş, zorunlu deprem sigortasının yönetimi için de Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmuştur. (Zorunlu Deprem Sigortasına, 1999)

1999 Marmara Depremi sonucu meydana gelen yıkım, o güne kadar yapı denetimine ilişkin olarak yapılan yasal düzenlemelerin de yeterli olmadığını veya yeterli şekilde uygulanmadığını ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda 29 Haziran 2001'de çıkarılan ve 13 Temmuz 2001 tarihinde Resmî Gazete`de yayınlanarak yürürlüğe giren 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun hazırlanmıştır. “...Can ve mal güvenliğini teminen, imar planına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemek...” amacıyla çıkarılan bu kanun ile yapı denetim kuruluşlarının kurulmasına imkân sağlanmıştır. (Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 2001) Bu kanun, afet yönetiminin afet öncesi aşamasına ilişkin olarak, afet sonucunda meydana gelebilecek zararlardan sakınmak bakımından önem arz etmektedir.

Birçok şehirde büyük bir yıkıma sebep olan 1999 Marmara Depreminin ardından arama, kurtarma ve ilk yardım faaliyetleri çok zor yapılabilmiş, deprem arama, kurtarma ve ilk yardım alanlarında da büyük bir açığın olduğunu ortaya koymuştur. Öyle ki depremin ardından Cumhuriyet Gazetesi 19 Ağustos 1999'da "Devletin eli gecikti" başlıklı haberiyle, Gölçük ve Yalova'ya sabah saatlerine kadar kurtarma ekipleri ve iş makinelerinin giremediğini belirtmiş (Cumhuriyet, 1999a: 9), Cumhuriyet Gazetesinden Özgür Ulusoy 21 Ağustos 1999'da "Depremle devlet de sarsıldı" başlıklı haberinde Gölçük'te kurulan kriz masasının yoğunluğunu anlatarak “kriz masası da krizde” yazmıştır. (Ulusoy, 1999: 5) Demokratik Sol Parti Kocaeli Milletvekili Turhan İmamoğlu, bölgeye çok geç ulaşan yardım ekiplerini eleştirmiş, Kızılay'ı en yavaş kurum olarak nitelemiş, gönüllü grupların devleti geçtiğini söylemiştir. (Cumhuriyet, 1999b: 8) Sonuç olarak 1999 Marmara Depremi, kurumsal düzenlemeler anlamında da bir dönüm noktası olmuş, hem arama, kurtarma ve ilk

yardım faaliyetleri için hem de deprem sonrası yeniden inşa sürecine ilişkin olarak düzenlemeler yapılmıştır.

İlk olarak, 4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanun ile Bakanlar Kuruluna verilen Kanun Hükmünde Kararname (KHK) çıkarma yetkisi kapsamında çıkarılan 583 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname çıkarılmıştır. Bu kararname ile acil durum yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, acil durum gerektirecek olayların önlenmesi ve acil durum sonucu ortaya çıkabilecek zararların azaltılması, acil durum yönetimine geçilen hallerde kamu ve özel sektöre ait her türlü taşıtın etkin bir şekilde kullanılabilmesi, acil durumlarda yardım sağlayan gönüllü kişi ve kuruluşların teşvik edilmesi amacıyla gerekli yetkilerle donatılmış olan Türkiye Acil Durum Yönetim Başkanlığı kurulmuştur. (Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun, 1999) Depremin ardından ortaya çıkan zararın giderilmesi amacıyla Dünya Bankası tarafından depreme ilişkin harcamalara yönelik olarak 757.53 milyon Amerikan Doları finansman sağlanmasına yönelik olarak yapılan ikraz anlaşması çerçevesinde kurulan Türkiye Acil Durum Yönetim Başkanlığı 2000 yılında çıkarılan 600 sayılı KHK ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğüne dönüştürülmüştür. (Yavaş, 2005: 150)

Dünya Bankasından gelen kredi kapsamında, Dünya Bankasının önerisi ile Türkiye'ye yeni bir afet yönetim anlayışı geliştirmek amacıyla kurulmuş olan Türkiye Acil durum Yönetim Başkanlığı veya daha sonra değişen adıyla Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, içeride ihtiyaç analizi sonucu ortaya çıkan bir yapı olmadığından ve gerekli insan kaynağına da sahip olmadığından beklenen etkinliği gösterememiştir. (Yavaş, 2005: 150)

Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile afet yönetimine ilişkin olarak gerekli eksiklik giderilemediğinden, depremden 10 yıl sonra, 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş, 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi kapanmış ve bu yeni kurum altında toplanmıştır.

Kanun ile merkezi kurumun yanı sıra taşra teşkilatı da düzenlenmiş, illerde İl Özel İdaresi içerisinde, valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri kurulmuştur. (Afet ve Acil Durum Yönetimi, 2009) 2009 yılında AFAD' ın kurulması ile Dünya'da değişen ve dönüşen afet yönetimine ilişkin olarak güncel ve uygun yeni bir politika yapım süreci başlamıştır.

1999 Marmara Depreminin meydana getirdiği yıkımın ardından 23 Ekim 2011'de Van'da ve 9 Kasım 2011'de Erciş'te meydana gelen depremler sonucu çok fazla yapının yıkılması ve zarar görmesi sonucu (Azimli Çilingir, 2018: 20) “afet risk ve tehlikesi altındaki sahalara ile bu saha dışındaki riskli inşaların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve temellere uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama alanlarını teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek” amacıyla 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun çıkarılmıştır. (Afet Riski Altındaki Alanların, 2012) Afet yönetiminin afet öncesi aşamasını kapsayan, afetten önce afetin verebileceği zararlara yönelik olarak önlem almayı amaçlayan bu kanunla; bu kanun öncesinde afetlere yönelik olarak çıkartılmış tüm yasal düzenlemeler tek bir çatı altında toplanmış ve kapsamlı bir kanun ortaya konmuştur.

2.2.5. Türkiye’de Afet Yönetimi ve Sivil Toplum

Tarih içerisinde Türkiye’de, doğal afet yönetimi süreçlerine halkın ve sivil toplum kuruluşlarının etkin olarak katıldığı, devlet tarafından sivil toplumun katılımını mümkün kılan bir afet yönetiminin kurgulandığı söylenemez. Türkiye’de afet yönetimi süreçlerinde devlet hep başat aktör olmuş, karar alma ve politika uygulama süreçlerinde sivil toplum katılımı mümkün kılınmamıştır. Ancak 1999 Marmara Depremi, gerek salt sivil toplum kuruluşlarının önemi gerekse de afet yönetimi içerisinde sivil toplum kuruluşlarının önemi bakımından oldukça önemlidir. Öyle ki sivil toplum kuruluşları deprem sonrasında arama kurtarma çalışmalarından, ilk yardıma, malzeme yardımından eğitime, insani yardımdan geçici konutların sağlanmasına kadar pek çok alanda hızla ve gönüllü olarak faaliyette bulunmuş; bunun sonucunda 1999 Depreminin Türkiye’de “devlet baba” düşüncesinin yıkılması ve sivil toplumun gelişimi açısından çok önemli bir dönüm noktası olacağı düşünülmüştür. (Kubicek, 2002: 762)

17 Ağustos 1999'da meydana gelen, 7,4 büyüklüğündeki Kocaeli merkezli deprem; merkez üssünün Türkiye'nin en büyük üretim tesislerinin bulunduğu dolayısıyla şehirleşme ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu bir bölgede gerçekleştiği için büyük yıkıma yol açmıştır. Depremi ardından, herkesten önce aynı bölgede yaşayan insanlar birbirlerinin yardımına koşmuştur. Depremi etki alanı ve bu alanda yarattığı yıkım karşısında kamu kuruluşları arama, kurtarma, ilk yardım, enkaz kaldırma, yeniden yapılaşma gibi pek çok alanda güçsüz kalmıştır. Depremi ilk gününden itibaren ise sivil toplum kuruluşları arama kurtarma, malzeme tedariki, insani yardım, geçici yapılaşma, rehabilitasyon, eğitim gibi pek çok alanda gönüllü olarak depremedelerin yardımına koşmuştur. (Kızılyaprak, 2000: 278-294)

Bu sivil toplum kuruluşlarından en göz önünde olanı 200'den fazla insanı enkaz altından çıkaran Arama Kurtarma Derneği – AKUT'tur. (Kubicek, 2002: 767) 1999 Marmara depreminin öncesinde, afete ilişkin herhangi bir çalışmaya sivil toplum kuruluşlarının katılımı öngörülmediğinden; AKUT'tan İskender İğdır'ın aktardığına göre arama kurtarma çalışmalarının koordinasyonunu sağlamak için gerekli altyapı bulunamamıştır. (Kızılyaprak, 2000: 280) Deprem bölgesine yardıma koşan birkaç sivil toplum kuruluşu, bu açığı gidermek, koordinasyonu sağlamak ve yardımları ihtiyaç sahiplerine doğru şekilde iletebilmek için Sivil Koordinasyon Merkezi kurmuştur. (Kubicek, 2002: 767) Depremi ikinci günü, Demokrasi İçin Sivil Toplum Girişimi, Aydınlık İçin Yurttaş Girişimi, İnsan Yerleşimleri, Açık Radyo ve Bilgi Üniversitesi gibi birçok kuruluş tarafından kurulan Sivil Koordinasyon Merkezi; depremi ilk günü karşılaşılan dağınıklığı gidermek ve ihtiyaçlarla imkanları buluşturmak amacıyla kurulmuştur. (Kızılyaprak, 2000: 288)

1999 Depremi sonucu hükümet, ordu ve Kızılay'a karşı; plansızlık, depreme ilişkin olarak daha önce yapılmış uyarılara rağmen önlem alınmamış olması, fay hattı olduğu bilinen bölgeye sanayi tesislerinin kurulması, afet bölgelerine yeterli ve zamanında müdahale edilememesi, yapı denetimlerinin düzgün yapılmaması gibi sebeplerle sert eleştiriler yapılmıştır. Katı ve merkezi bir yönetime sahip olan Türkiye'de, devletin eksik kaldığı yönleri tamamlayan sivil toplum kuruluşları bir anda devletin hedefi haline gelmiştir.

Yüzlerce insanı kurtarması sebebiyle medyada sık sık yer alan ve devletin üst kademeleri tarafından doğrudan hedef alınan derneklerden bir tanesi de AKUT'tur. Öyle ki

dönemin Sağlık Bakanlığı Bilgi İşlem Daire Başkanı Suat Duranay AKUT'u yanlış bilgi vererek halkı paniğe sürüklemekle suçlamış ve işi şova döktüklerini söylemiştir. (Cumhuriyet, 1999c: 19) Dönemin Sağlık Bakanı Osman Durmuş ise AKUT'un deprem bölgesinde salgın hastalıkların ortaya çıkabileceği, önlem alınması gerektiğine ilişkin çağrısı üzerine derneğin salgın hastalık iddiasını devam ettirmesi halinde haklarında suç duyurusunda bulunacağı tehdidinde bulunmuştur. (Cumhuriyet, 1999d: 19) Ardından AKUT'un bölgedeki ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla başlattığı yardım kampanyası sonucunda vatandaşların AKUT'un banka hesaplarına yolladığı yardımlara İstanbul Valiliği tarafından el konulmuş, İstanbul Vali Yardımcısı Osman Demir 25 Ağustos 1999'da dört bankaya gönderdiği yazıyla AKUT'un hesaplarına yatırılan yardım ve bağışların Afet Fonuna aktarılmasını istemiştir. (Küçükaya, 1999: 8) Yardım kampanyaları düzenleyerek bağış toplamaya başlayan başka derneklerin de banka hesapları dondurulmuştur. Yardımların kanun gereği sadece Kızılay ve devlet eliyle ulaştırılması gerektiği savunularak bazı sivil toplum kuruluşlarının malzemelerine de el konmuştur. (Kubicek, 2002: 767)

Depremzedelerin yaralarını sarmak için hızlı ve etkin bir şekilde faaliyet yürüten çok sayıda sivil toplum kuruluşu, malzemelere el konulması, hesapların dondurulması gibi devlet tarafından kendilerine çıkarılan engeller karşısında 1 Eylül tarihinde tüm büyük gazetelerden bir bildiri yayınlayarak devlete yardım çalışmalarını merkezileştirmeme, sivil toplum kuruluşlarını küçümsememe ve tehdit etmeme; bunun yerine katkılarından dolayı kendilerine teşekkür etme çağrısında bulunmuştur. (Kubicek, 2002: 767) Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfından İbrahim Betil'in depremzedeler için kendi imkanları ile Çin'den getirdiği 25 çadıra gümrükte el konması ve çadırların Kızılay'a verilmesi üzerine çadırları geri almak için yaptığı eylem sonucunda çadırları geri alıp ihtiyaç sahiplerine ulaştırmıştır. (Kızılyaprak, 2000: 286)

Medyada geniş yer bulan sivil toplum kuruluşlarının bildirimleri ve Betil'in eylemi, halktan da destek bulmuş ve sonunda devlet sivil toplum kuruluşlarına karşı olumsuz tavrından geri adım atmış, çalışmalarda sivil toplum kuruluşlarına da yer vermeye başlamıştır. (Kubicek, 2002: 767) Sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmaya başlayan hükümet, AKUT'la bilgi paylaşımı yapmış, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfına okul ve geçici yerleşim alanları yapması için yer tahsisinde bulunmuştur. (Kızılyaprak, 2000: 284,287)

Fakat sivil toplum kuruluşlarının, depremin yaralarının sarılması noktasındaki tüm bu etkili çabalarına rağmen, burada planlı bir sivil toplum hareketinden bahsedilememektedir. Deprem sonrası sivil toplum her ne kadar önemli işler başarmış olsa da aslında burada asıl özne kuruluşlardan çok bireyler olmuştur. Başta aynı bölgede yaşayan insanlar birbirlerini kurtarmış, sivil toplum gönüllüleri de çoğunlukla başta bireysel olarak yardımlarda bulunmuş, kurumsal çabalar bu bireysel çabalardan sonra oluşmuştur. (Kızılyaprak, 2000: 289)

Deprem sonrası bölgede bulunmuş sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin de belirttiği üzere, afet yönetimi konusunda arzulanan düzen, sivil toplumun devletin yerini aldığı değil devletle iş birliği içerisinde süreci yönettiği, sivil toplum ve devlet iş birliği ile program ve projelerin oluşturulduğu, devletin sivil toplum tarafından denetlendiği ve daha şeffaf hale geldiği bir düzendir. (Kızılyaprak, 2000: 294)

1999 Marmara Depremi, Türkiye’de afet yönetimi ve afet yönetimine sivil toplum kuruluşlarının katılımı için önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1999 Depreminden ne gibi dersler çıkarıldığı, o günden sonra hangi değişikliklerin yapıldığına ilişkin olarak 2011 Van Depremi de afet yönetimi ve sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimine katılımı konusunda önem taşımaktadır.

2011 Van Depremi, deprem sonrası arama kurtarma açısından değerlendirildiğinde ise kamu kuruluşlarının çalışmalarının geçmişe kıyasla çok daha verimli ve iş birliği içerisinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumda AFAD’ ın kurulmasının büyük payı vardır. (Van Depremi ve STK'lar, 2013: 2)

2011 Van Depremi sivil toplum kuruluşlarının afet yönetim süreçlerine katılımı bakımından değerlendirildiğinde ise geçmişteki kamu – sivil toplum iş birliği ve iletişim sorunlarının devam ettiği görülmektedir. Depremi hemen ardından, Arama Kurtarma Derneği, Sarmaşık Derneği, Kimse Yok Mu? Derneği, Geri Dönüşüm İşçileri Derneği, Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Türk Eğitim Vakfı gibi pek çok sivil toplum kuruluşu acil ihtiyaçların karşılanması için yardım çalışmaları yapmış, arama kurtarma çalışmalarına katılmış; sağlık, eğitim, psikolojik destek gibi pek çok alanda çalışmada bulunmuştur. Depreme ilişkin çalışmalarda bulunan sivil toplum kuruluşları;

çalışmaları süresinde en çok zorlandıkları konunun kamu – sivil toplum iş birliği ve iletişimi olduğunu belirtmiştir. (Van Depremi ve STK'lar, 2013: 7)

2.3. Covid 19 Pandemisi

2.3.1. Pandemi Tanımı

Eski Yunanca' da tüm anlamına gelen 'pan' ve insanlar anlamına gelen 'demos' kelimelerinden türetilen pandemi; birden fazla ülkede, bir kıta hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel addır (Şeker vd., 2020). İnsanlık tarihi boyunca veba, tifüs, çiçek, ebola, kolera ve grip gibi birçok salgın hastalık görülmüştür.

Bir pandemi DSÖ tanımlamasına göre ancak aşağıdaki 3 kriteri sağladığında başlamış sayılır (Şeker vd., 2020):

- Nüfusun daha önce maruz kalmadığı yeni veya mutasyona uğramış bir etken olması
- Hastalığa sebep olan bu etkenin insanlara kolayca bulaşabilmesi ve tehlikeli bir hastalığa yol açması
- Hastalık etkeninin insanlar arasında kolayca ve devamlı olarak yayılması

Hızla globalleşen dünyamızın farklı bir alanında ortaya çıkan salgın; medeniyetler arasındaki hızlı ulaşım ağları ile hızlı bir şekilde yayılarak bütün medeniyetler için ciddi tehdide neden olmaktadır. Pandemi zamanında mevcut süregelen hastalıklar üzerine ilave edilen salgından dolayı hasta sayısındaki artış, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sağlık sistemini olumsuz etkilemektedir (Şeker vd., 2020). Sonuçta hem akut ve/veya kronik hastalığı bulunan hastalar hem de salgından etkilenen hastalar gerekli ve yeterli sağlık hizmeti alamama riski ile karşı karşıya gelmektedir.

2.3.2. Koronavirüsler

Koronavirüsler çeşitli hayvanları enfekte etmelerinin yanı sıra, bazı insan koronavirüsleri (HCoV) insanları enfekte ederek çeşitli derecelerde solunum yolu hastalıklarına neden olabilir. Popülasyonun yaklaşık %2'sinin HCoV'ler için sağlıklı taşıyıcılar olduğu düşünülmektedir (Chen vd., 2020).

Altı koronavirüs türünün insanlarda hastalığa sebep olduğu bilinmektedir. Bunlar arasında en yaygın olanları HCoV-229E, HCoV-OC43, HCoV-NL63 ve HCoV- HKU1 suşları olup tipik olarak yeterli bağışıklığa sahip kişilerde soğuk algınlığı semptomlarına neden olurlar (Su vd., 2016). Diğer iki suş ise Orta Doğu solunum sendromu koronavirüsü (MERS-CoV) ve şiddetli akut solunum sendromu koronavirüsü (SARS- CoV) olup; bölgesel ve küresel salgınlara neden olan zoonotik ve oldukça tehlikeli, hatta ölümcül olabilen insan koronavirüsleridir (Fung vd., 2019).

Filogenetik olarak SARS-CoV ve MERS-CoV ile ilişkili birçok koronavirüs çeşitli yarasalar türlerinde keşfedilmiştir (Fung vd., 2019). SARS-CoV ve MERS-CoV gibi zoonotik HCoV'ler, büyük ihtimalle yarasalar koronavirüslerinin rekombinasyonları ve sıralı mutasyonları aracılığıyla yarasalarda ortaya çıkmış, ara konakçılara yayılma sırasında başka başka mutasyonlara uğrayarak sonunda insan konakçılara bulaşma yeteneği kazanmıştır (Cui vd., 2019).

SARS-CoV, 2002-2003 yıllarında Çin'in Guangdong Eyaleti'ndeki şiddetli akut solunum sendromu salgınlarının nedeni olmuştur (Zhong vd., 2003). MERS-CoV ise, 2012 yılında Orta Doğu'da Suudi Arabistan'ın Cide şehrinde tanımlandıktan sonra tüm Arap yarımadasına yayılan ciddi solunum yolu hastalığı salgınlarından sorumlu olan patojendir (Zaki vd., 2012).

İnsanlarda hastalığa neden olan altı koronavirüs türüne ek olarak 2019 yılında Covid-19 hastalığının etkeni olarak ortaya çıkan ve pandemiye neden olan HCoV türü ise önce 2019-nCoV (yeni koronavirüs) olarak adlandırılmıştır. Sonrasında ise bu virüse Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi tarafından SARS salgınına ve SARS-CoV' e benzerliğinden ötürü SARS-CoV-2 (şiddetli akut solunum sendromu koronavirüsü-2) ismi verilmiştir (Casella vd., 2020). Böylece son 20 yılda başrollerini SARS-CoV, MERS-CoV ve SARS-

CoV-2'nin oynadığı üç büyük koronavirüs kaynaklı salgın yaşanmıştır. Yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran Covid-19 salgını, üzerinden bir yıldan fazla zaman geçmesine rağmen halen bitmemiş olup, Covid-19 virüsü ile ilgili araştırmalar dünya çapında devam etmektedir.

2.3.3. Covid-19 ve Epidemiyolojisi

Çin'in Hubei eyaletinin 11 milyon nüfuslu Wuhan şehrinde, 2019 Aralık ayında nedeni bilinmeyen bazı pnömoni vakaları tespit edildi. Çin Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi 31 Aralık 2019'da nedeni bilinmeyen bu vakaları araştırmak için buraya bir ekip gönderdi (Cascella vd., 2020). Bu vakaların Wuhan'ın güneyindeki farklı hayvan türlerinin satıldığı balık ve canlı hayvan pazarı olarak bilinen Huanan Deniz Ürünleri Pazarı çalışanlarında kümелendiğinin fark edilmesi üzerine 1 Ocak'ta bu pazar kapatıldı.

DSÖ tarafından 7 Ocak 2020 tarihinde korona ailesinden yeni bir virüsün insanlarda hastalığa yol açtığı belirtilerek bu virüs identifiye edildi ve 12 Ocak'ta virüse 2019-nCoV ismi verildi. Çin'de 10 Ocak'ta 2019-nCoV kaynaklı ilk ölüm açıklandı. Çin dışında ilk teyitli vakalar 12 Ocak'ta Tayland ve Japonya'da tespit edildi. Tespit edilen bu vakaların ortak özellikleri yakın zamanda Wuhan'a seyahat öykülerinin bulunmasıydı. Daha önce virüsün insandan insana geçtiğine dair bir kanıt bulamayan DSÖ, 20 Ocak'ta yayınladığı bir raporda virüsün insandan insana geçtiğini duyurdu. Dünyanın çeşitli yerlerinden yapılan vaka bildirimlerinin artması üzerine 30 Ocak'ta DSÖ tarafından küresel acil durum ilan edildi. Salgını kamuoyuna ilk ilan eden kişi olan Dr. Li Wenliang, salgın hastalıktan dolayı hayatını kaybetti. DSÖ 11 Şubat 2020'de 2019-nCoV'den kaynaklanan hastalığı Covid-19 olarak tanımladı. Virüsün SARS-CoV'e benzerliğinden dolayı 14 Şubat'ta SARS-CoV-2 olarak isimlendirdi. Tarihler 5 Mart'ı gösterdiğinde salgın artık 84 ülkeye sıçramış durumdaydı. Vaka sayısı tüm dünyada 95 bini, can kaybı ise 3 bini aşmış vaziyetteydi. Türkiye'de ilk vakaya 11 Mart 2020 tarihinde rastlandı ve DSÖ aynı tarihte Covid-19'u pandemi olarak ilan etti. Türkiye'de laboratuvar teyitli ilk ölüm bildirimini ise 17 Mart 2020 tarihinde yapıldı (Şeker vd., 2020).

2.3.4. Covid 19 Pandemisinde Risk Faktörleri

Kritik hastalık için risk faktörlerinin araştırıldığı New York'ta 5.279 hasta üzerinde yapılan bir prospektif kohort çalışması, Covid-19 hastalığının özellikle 65 yaş üzerindeki yaşlılarda, erkek hastalarda, kalp yetmezliği, kronik böbrek hastalığı ve obezitesi olan hastalarda daha kötü seyrettiğini göstermiştir (Petrill, vd., 2020).

İncelenen vaka sayısının 1.320.488 olduğu bir raporda, Covid-19 için hastaneye yatış, yoğun bakım ünitesine kabul ve ölüm yüzdelerinin, altta yatan rahatsızlıklarına bakılmaksızın 70 yaşından büyük hastalarda en yüksek ve 19 yaşın altındaki hastalarda en düşük olduğu belirtilmiştir. Altta yatan rahatsızlığı olanların ise olmayanlara göre hastaneye yatış oranları 6 kat, ölüm oranları ise 12 kat daha yüksektir (Stokes vd., 2020). Erkeklerde Covid-19'un kadınlara göre daha ağır seyrettiğini bildiren bu rapor, ileri yaşın, erkek cinsiyetin ve kronik hastalıkların ağır Covid-19 hastalığı için risk faktörü olduğunu bildiren diğer raporlarla tutarlı gözükmemektedir (Garg vd., 2020).

Amerika Birleşik Devletleri Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından belirlenen Covid-19 hastalığında kötü prognozla ilişkilendirilmiş risk faktörleri aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (CDC, 2021).

Covid-19 hastalığında kötü prognoz ile ilgili belirlenmiş risk faktörleri (CDC, 2021):

- 1) Kronik böbrek yetmezliği
- 2) Kronik obstrüktif akciğer hastalığı
- 3) Kardiyovasküler hastalıklar
 - Kalp yetmezliği
 - Koroner arter hastalığı
 - Kardiyomiyopati
- 4) Kanser
- 5) Solid organ transplantasyonu ve bunun sonucu gelişen immün yetmezlik
- 6) Orak hücreli anemi
- 7) Tip 2 DM
- 8) Obezite ($30 \text{ kg/m}^2 \leq$
- 9) Ciddi obezite ($\text{VKİ} \geq 40 \text{ kg/m}^2$)

- 10) Gebelik
- 11) Sigara
- 12) Down Sendromu

Covid-19 hastalığında kötü prognoz ile ilgili olası risk faktörleri (CDC, 2021):

- 1) Hipertansiyon
- 2) Serebrovasküler hastalık
- 3) Demans gibi nörolojik hastalıklar
- 4) Astım (orta veya şiddetli)
- 5) Pulmoner fibrozis
- 6) Kistik fibrozis
- 7) Karaciğer hastalığı
- 8) Tip1 DM Fazla kilolu olmak ($25 \text{ kg/m}^2 < \text{VK} < 30 \text{ kg/m}^2$)
- 9) Talasemi
- 10) Çeşitli ilaç veya hastalıklardan kaynaklanan immünsüpresyon durumları

2.3.5. Covid 19 Tedbirleri

SARS-CoV-2 virüsü insandan insana temas, damlacık ve aerosol aracılığıyla bulaştığı için önleyici tedbirler standart, damlacık ve temas izolasyonuna odaklanmalıdır. Maske, mesafe ve hijyen sloganıyla halkı bilinçlendiren Sağlık Bakanlığı, enfeksiyon kontrolü ile ilgili bilimsel çalışma grubu tarafından sürekli güncellenen rehberler yayınlamaktadır. Covid-19 salgın yönetimi ve çalışma rehberinde alışveriş merkezlerinde, pazar yerlerinde, gıda satışı yapan dükkanlarda, spor salonlarında, mağazalarda, berberlerde, kuaförlerde, terzilerde, kuyumcularda, kuru temizlemecilerde hatta madenlerde, akaryakıt istasyonlarında, tesisatçılarda ve birçok yerde enfeksiyon kontrolü için alınması gereken önlemleri güncel bir şekilde paylaşmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Temel üreme sayısı (R_0), bir enfeksiyon hastalığı için herkesin duyarlı olduğu bir toplumda, enfekte bir hastanın hastalığı kaç kişiye bulaştırabileceğini gösteren ortalama bir sayıdır. R_0 oranı 1'den büyükse hastalık birden fazla insana bulaşarak gittikçe yayılacak, 1'den küçükse hastalık gittikçe kendini sınırlandıracak anlamına gelmektedir. Bütün bunlar R_0 değeri arttıkça hastalıkların salgına neden olabilme potansiyellerinin artacağı anlamına gelmektedir (Turan,

2020). Dolayısı ile Covid-19 vakalarının yayılmasını önlemek için alınacak önlemler, R0 değerini 1'in altına düşürmeyi hedeflemelidir (Casella vd., 2020).

2.3.6. Küresel Bir Afet Olarak Covid 19'un Komplikasyonları

Covid-19 hastalığı akut solunum sıkıntısı sendromu, RNAemi, aritmi, akut kardiyak hasar, kardiyak şok, sekonder enfeksiyonlar, septik şok, akut böbrek hasarı gibi çeşitli komplikasyonlara neden olabilmektedir (Wang vd., 2020).

Covid-19 hastaları altta yatan herhangi bir predispozan faktör olmasa bile tromboza yatkın hale gelmekte ve özellikle yoğun bakımda yatan hastalarda sıklıkla tromboembolik olaylara rastlanabilmektedir (Danzi vd., 2020).

Gebe kadınlar için viral bir enfeksiyonun muhtemelen en ciddi komplikasyonlarından biri intrauterin bulaştır. Gebelikte artmış kalp hızı, atım hacmi, oksijen tüketimi ve azalmış akciğer kapasitesi dahil olmak üzere annenin kardiyovasküler ve solunum sistemlerindeki değişikliklerin yanı sıra, annenin vücudunda antijenik olarak farklı bir fetüsü tolere etmesine izin veren çeşitli immünolojik adaptasyonlar meydana gelmektedir (Rasmussen vd., 2012). Gebeliğin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan bu çeşitli fizyolojik ve immünolojik değişiklikler, solunum sistemi enfeksiyonlarından kaynaklanan komplikasyonlar için artmış bir riske neden olabilir. Bu artmış risk ise maternal ve fetal yaşamı olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Schwartz, 2020).

Çalışmalar özellikle Covid-19'u ağır atlatan hastalarda uzun süreli hastanede yatış ve solunum cihazına bağlı kalma, uygulanan tedaviler, hastanın hareketlerinin kısıtlanması, aile ve arkadaşlarından ayrılarak sosyal çevresinden izole olması, uyku düzeninin bozulması ve yaşadıkları korkuların ruh sağlığını etkilemesi sonucu çeşitli komplikasyonlar görülebileceğine dikkat çekmektedir. Bu hastalar ilerleyen zamanlarda posttravmatik stres bozukluğu gibi çeşitli ruhsal sorunlar, kronik ağrı, güçsüzlük, yorgunluk, halsizlik ve egzersiz intoleransı ile karşı karşıya gelebilirler (Fink, 2020).

2.4. AKUT Üzerine Açıklamalar

2.4.1. AKUT'un Tarihçesi

AKUT, 1996 yılında Arama Kurtarma Derneği adıyla resmen kurulmuş olan; başta doğal afetler sonucunda fakat başka sebeplerle de meydana gelen kaybolma, enkaz altında kalma, çığ altında kalma, mahsur kalma gibi durumlarda; bu olumsuz durumlara maruz kalan insan ve diğer canlıları arama ve kurtarma faaliyetleri yürüten bir sivil toplum kuruluşu, Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulu bir dernektir. İlk başta hedefi, dağlarda ve diğer zorlu doğa koşullarında doğru ve etkin arama-kurtarma faaliyetleri gerçekleştirmek olan Arama ve Kurtarma Derneği, Ocak 1997'de deprem eğitimini, Haziran 1997'de ise ilk sel eğitimini alarak, talep edildiği takdirde doğal afetlerde de ilgili resmî kurumlara yardımcı olabilir hale gelmiştir. Arama Kurtarma Derneğine, 1998 yılında Adana'da gerçekleşen 1998 Adana-Ceyhan Depremindeki başarılı çalışmaları dolayısıyla Bakanlar Kurulu kararıyla 19 Ocak 1999 tarihinde "Kamu Yararına Çalışan Dernek" statüsü verilmiştir (AKUT, T.y.). Arama Kurtarma Derneği, arama-kurtarma operasyonlarına devam ederken ve henüz yapılanmasını sürdürürken, 17 Ağustos 1999'da "1999 Büyük Marmara Depremi" meydana gelmiştir. AKUT bu depremde, yaklaşık 100 kişilik ekibiyle 200'ün üzerinde insanın hayatını kurtarmıştır.

17 Ağustos 1999 Büyük Marmara Depreminden önce kurulmuş ve ülkemizde arama-kurtarma konusuna odaklanmış tek gönüllü kuruluş olan AKUT, birçok sivil toplum örgütü, kamu ve özel sektör kuruluşunun arama-kurtarmaya bakış açısını değiştirmiş, pek çok arama kurtarma ekibinin oluşmasında öncü olmuştur (AKUT, T.y.). AKUT Marmara Depreminin kısa süre sonra, 8 Eylül 1999'da Yunanistan'da gerçekleşen ve başkent Atina'da büyük yıkıma yol açan depremin ardından Yunanistan'a da gitmiştir. 20 kişilik ekibiyle Atina'ya giden AKUT, ülkeye yurt dışından gelen ilk arama kurtarma ekibi olmuş, böylece yurt dışında da faaliyette bulunmaya başlamıştır. (İlem, 1999: 7) 1999 yılından beri, Birleşmiş Milletler' in himayesinde bulunan Arama Kurtarma Danışma Kurulu INSARAG' ın (UN – International Search and Rescue Advisory Group) üyesi olan AKUT, tüm dünyada uluslararası standartlara uygun, arama-kurtarma ekipleri içinde deprem konusunda en deneyimli ve bilgili ekiplerden biri haline gelmiştir. INSARAG standartlarına göre arama kurtarma ekipleri "Ağır Arama-Ekibi" (Heavy) ve "Orta Ölçekli Arama-Kurtarma Ekibi"

(Medium) olmak üzere sınıflandırılmaktadır ve AKUT, 2011 yılında “Sınıflandırılmış Orta Seviye Ekip” grubunda Türkiye’de bu sertifikayı alan ilk arama kurtarma ekibi olmuştur (AKUT, T.y).

2.4.2. AKUT’un Organizasyon Yapısı

AKUT, 1999 Marmara Depremine henüz yapılanma aşamasında olan genç bir dernek olarak yakalanmıştır. Derneğin arama kurtarma alanında eğitimli ve tecrübeli üye sayısı o günlerde henüz 100 kişi kadardır. (AKUT- Arama Kurtarma Derneği, 2004: 3) İlk 2-3 gün deprem bölgesinde yaklaşık 45-50 kişilik çekirdek kadrosu ile çalışan AKUT’a, dördüncü günün sonunda yardım için yaklaşık 800 gönüllü gelmiştir. Yeni gelen gönüllüler ile birdenbire çok büyük bir insan kaynağına ulaşan AKUT, böyle bir insan kaynağı üzerinden planlama yapmadığı için bu insan kaynağını verimli kullanamamış ve depremin ardından yeniden yapılanmaya gitmek durumunda kalmıştır. (Kızılyaprak, 2000: 281) Bugün, Arama Kurtarma Derneğinin mevcut yapılanması tüzüğüne göre yönetim kurulu, denetim kurulu, disiplin kurulu, bölüm ve birimler şeklindedir. Dernekler Kanunu’nda belirtildiği üzere Yönetim kurulu ve Denetim/Denetleme Kurulu derneklerin zorunlu organlarıdır. Ancak AKUT’ta bunlara ek olarak disiplin kurulu da bulunmaktadır. Arama ve kurtarma faaliyetinin birçok farklı alt faaliyet koluna gereksinim duyması nedeniyle de çok sayıda bölüm ve birim düzenlenmiştir. (AKUT Tüzüğü, 2010) Ayrıca genel merkezin bulunduğu İstanbul dışında 22 şehirde daha arama kurtarma ekibi bulunan derneğin, buralarda da yönetici olarak ekip liderleri bulunmaktadır.

Derneğin bölümleri; Lojistik Bölümü, Eğitim Bölümü, Kurumsal İletişim Bölümü, İnsan Kaynakları Bölümü, Mali İdari İşler Bölümü, Öğrenci Toplulukları, Operasyon Bölümü, Proje ve Kaynak Yaratma Bölümü, Arşiv, Acil Durum Yönetimi ve Köpekli Arama Grubundan oluşmaktadır. Derneğin Lojistik Bölümü altında Teknik Lojistik, İletişim Lojistiği, Bilgi Teknolojileri ve Ulaşım Lojistiği Birimleri; Eğitim Bölümü altında Dağ Kurtarma, Su Kurtarma, Kentsel Arama Kurtarma, İp ve Teknik Kurtarma, Doğa Kurtarma ve Seminer Birimleri; Kurumsal İletişim Bölümü altında Basın, Dış İlişkiler, Marka İletişim, Yerel İlişkiler ve İç İlişkiler Birimleri; İnsan Kaynakları Bölümü altında Mülakat Birimi; Mali İdari İşler Bölümü altında Mali İşler ve İdari İşler Birimleri; Operasyon bölümü altında

Arşiv, Analiz ve Raporlama, Lojistik ve Planlama Birimleri; Proje ve Kaynak Yaratma Bölümü altında Proje Üst Kurulu bulunmaktadır (AKUT, T.y).

Derneğin Acil Durum Yönetimi Bölümü, acil bir durum veya kriz anında kriz merkezi kurmak ve bu merkezi çalıştırmaktan, arama kurtarma çalışmalarını koordine etmekten, acil durumlarda tüm bölüm, birim ve gönüllülerin yönetiminden sorumludur. Ayrıca arama kurtarma çalışmaları sırasında ekiplere destek vermekte olan K9 köpeklerin aşı ve sağlık kontrolleri, eğitimleri, genel bakımları ve operasyonlara yönlendirilmesinden sorumlu Köpekli Arama Grubu da bu bölüme bağlıdır. Operasyon Bölümü alt birimleri ile birlikte operasyonları planlama, lojistiği yönetme, operasyon verilerini toplama ve kaydetme, arşivlemeden sorumludur. İnsan Kaynakları Bölümü, alt birimleri ile birlikte yeni üye alımı, gönüllü yönetimi, performans değerlendirmesi ve insan kaynağına ilişkin bilgi bankasının yönetiminden sorumludur. AKUT'un tüm hukuki, mali ve idari işlerini yöneten Mali ve İdari İşler Bölümü bünyesindeki 4 birim ile birlikte mali kaynakların yönetilmesi, değerlendirilmesi, idari işlerin yönetilmesi, ofis yönetimi, hukuki işlerin yönetimi, mali tabloların hazırlanması, mali verilerin analizinden sorumludur. Arama kurtarmanın yanı sıra, hem yeni arama kurtarma gönüllüleri yetiştirmek hem de doğal afetler ve doğa sporları konusunda halkı bilinçlendirmek amacıyla eğitimler de düzenleyen AKUT'un Eğitim Bölümü, ekiplerin eğitilmesi, eğitim materyallerinin hazırlanması, eğitimlerin organize edilmesi ve gerçekleştirilmesi, seminerler düzenlenmesinden sorumludur. Derneğin Kurumsal İletişim Bölümü alt birimleri ile birlikte, dernek faaliyetlerinin basın ve kamuya duyurulması, web sitesine içerik sağlanması, yerli veya yabancı ekiplerle iletişim kurulması, INSARAG toplantılarında derneğin temsili, dernek amaçları kapsamında görsel ve işitsel içerikler oluşturmak, sosyal medya hesaplarının yönetilmesi, yerel bazda gerçekleştirilen sergi, seminer, fuar konferans ve panel çalışmalarının yürütülmesinden sorumludur. Lojistik Bölümü sahip olduğu alt birimlerle birlikte, teknolojiyi yakından takip ederek AKUT'un teknolojiyi en iyi şekilde kullanmasını sağlamak, faaliyetlerde gerekli bilgi ve iletişim teknolojileri ihtiyacını sağlamak, teknolojik haberleşmenin devamlılığını sağlamak, teknolojiye ilişkin sponsorlar bulmak, dernek bünyesindeki teknolojik cihazların yönetim, kurulum ve kullanımını sağlamak, sahip olunan malzemelerin bakım ve onarımlarını gerçekleştirmek, ulaşımı sağlamaktan sorumludur. Ayrıca dernek üniversitelerde de yapılanma kurmakta bu kapsamda öğrenci toplulukları kurmaktadır. Öğrenci toplulukları

birimi de bu öğrenci toplulukları ile derneğin koordinasyon ve iletişimini sağlamaktadır. (AKUT, T.y.).

Dernek gönüllülük, yardımseverlik, tüm canlıların hayatına değer vermek, dürüstlük ve güvenilirliği temel değerleri olarak belirlemiştir. Dernek tüzüğüne göre fiil ehliyetine sahip gerçek kişiler ve tüzel kişiler AKUT'a üye olabilir. (AKUT Tüzüğü, 2010) Ancak AKUT, çalıştığı alanın oldukça hassas ve yetkinlik isteyen bir alan olması sebebiyle, iyi kurgulanmış aşamalı bir üyelik sistemine sahiptir. AKUT'un insan kaynağı yönetim sisteminde Gönüllü Üye Adayı, Gönüllü Üye, Asil Üye ve Onur Üyesi olmak üzere dört farklı statü bulunmaktadır. Bu sistemin ilk basamağını Gönüllü Üye Adayı statüsü oluşturmaktadır. Dernekte Gönüllü Üye Adayı olabilmek için öncelikle kişinin bulunduğu bölgede bir AKUT Ekibinin olması gerekmektedir. Bulunduğu bölgede AKUT ekibi bulunan, ilgili formu doldurmuş ve derneğin İnsan Kaynakları Bölümüne teslim etmiş olan kişiler Gönüllü Üye Adayı statüsünü alır (AKUT Tüzüğü, 2010).

Sistemin ikinci basamağı Gönüllü Üyeliktir. AKUT'ta Gönüllü Üye olabilmek için öncelikle Gönüllü Üye Adayı statüsünde en az bir yıl doldurulmuş olmalıdır. Gönüllü Üye Adaylığında bir yıl doldurmuş ve Gönüllü Üye olmak isteyen kişiler, talepleri üzerine görev aldığı Birim-Bölüm Sorumlusu veya Ekip Lideri önerisi ve Yönetim Kurulu onayı ile Gönüllü Üye statüsüne geçiş hakkı kazanır. Gönüllü Üyeler dernek tüzüğündeki tüm koşulları kabul eden, derneğe resmen üye olmayan, genel kurulda oy kullanma, seçme ve seçilme hakkı olmayan ve aidat yükümlülüğü bulunmayan üyelerdir. Ancak Gönüllü Üyeler derneğin dernek tüzüğünde belirtilen organları haricinde her türlü göreve aday olabilir, bu organlarda görev alabilirler. Gönüllü üyeler çalışma birimlerine, etkinliklere ve eğitimlere katılmak, dernek amaç ve hizmet konularına bağlı olarak gereken çabayı harcamak ve derneğin toplum içindeki olumlu görüntüsünü sürdürmek ile yükümlüdürler. (AKUT Tüzüğü, 2010) Sistemin üçüncü basamağı ise Asil Üyeliktir. Gönüllü Üye statüsünde en az iki yılını doldurmuş kişiler, talep etmeleri halinde, Birim Sorumlusu, Bölüm Sorumlusu veya Ekip Lideri önerisi ve Merkez Yönetim Kurulu ya da Şube Yönetim Kurulu'nun onayı ile Asil Üye olabilir. Asil Üyeler dernek tüzüğündeki tüm koşulları kabul eden, derneğe resmen üye olan ve üyelik haklarından yararlanan, tüzükle belirlenmiş her türlü yükümlülüğü üstlenen; gerekli şartları sağladığı sürece dernek içerisindeki tüm görevlere adaylığını koyabilen kişilerdir. Asil Üyeler derneğin karar alma organı olan Dernek Genel Kurulunda

oy verme, seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Asil üyeler çalışma birimlerine, etkinliklere ve eğitimlere katılmak, dernek amaç ve hizmet konularına bağlı olarak gereken çabayı harcamak ve derneğin toplum içindeki olumlu görüntüsünü sürdürmek ile yükümlüdürler. (AKUT Tüzüğü, 2010) AKUT Yönetim Kurulu Başkanı Şalcı' nın aktardığına göre derneğin şu an 406 asil üyesi vardır. (Şalcı, 2020) Sistemin bir diğer basamağı ise Onur Üyesidir. Onur üyesi, sistem içindeki istisnai bir statüdür. Onur Üyeleri Genel Kurul kararı ile seçilir. Onur üyelerinin derneğin hak ve yetkilerini kullanmak ve seçme seçilme hakları yoktur. Onur Üyeleri aidat yükümlüsü de değildir. (AKUT Tüzüğü, 2010) Dernek tüzüğüne göre, tüzel kişiler de derneğe üye olabilir. Tüzel kişiler derneğe üye olabilmek için 50.000 TL'lik giriş aidatı ödemelidir. Üyeliğini devam ettirmek isteyen tüzel kişilerin sonraki yıllara ilişkin aidatları ise Yönetim Kurulu tarafından giriş aidatından az olmamak kaydı ile belirlenir. Tüzel kişilerin Genel Kuruldaki oy hakkını, tüzel kişi yönetim kurulu başkanı ve temsilen görevlendireceği kişi kullanır. (AKUT Tüzüğü, 2010) Arama ve kurtarma faaliyetleri bilgi, tecrübe ve özel ekipman gerektiren faaliyetlerdir. Arama kurtarma çalışmalarını en iyi şekilde icra edebilmek için ekip üyelerinin bilgileri eğitimler ile güncel tutulmalı, tatbikatlar ile ekip tecrübesi artırılmalıdır. Bunlara ek olarak, arama kurtarma çalışmaları için lojistiği sağlayacak gerekli araçlara, arama kurtarma anında kullanılacak özel ekipmana sahip olunmalıdır. Bu da güçlü bir finansal yapı gerektirmektedir. Arama Kurtarma Derneğinin gelirleri; üye aidatları, mal varlığından elde edilen gelirler, faiz, devlet tahvili gibi finansal araçlarla sağlanan gelirler, iktisadi işletme gelirleri, nakit ve ayni yardımlar, bağışlar, yapılan etkinliklerden sağlanan gelirler, kamu kurumlarının bütçe ve fonlarından aktaracağı yardımlar, yurtiçi ve yurtdışı gerçek ve tüzel kişiler ile yapılan sponsorluk anlaşmaları ve ilgili faaliyetlerden gelen gelirlerden oluşmaktadır (AKUT Tüzüğü, 2010).

Dernek tüzüğüne göre Asil Üye statüsündeki gerçek ve tüzel kişiler aidat ödemek zorundadır. Asil üye olan gerçek kişiler için Asil Üye aidatı her yılın kasım ayına kadar, Yönetim Kurulu tarafından belirlenir ve ilan edilir. Asil Üye olan tüzel kişiler için de yıllık aidat Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir. Ancak dernek tüzüğünde tüzel kişilerin üyelik aidatlarının giriş aidatı olan 50.000 TL'den az olamayacağı düzenlenmiştir. Dernek üye aidatları, üyeler tarafından buldukları şubelere veya merkeze ödenmektedir. Şubeler, her yılın ilk üç ayı içerisinde topladıkları aidatların %10'unu Genel Merkez hesabına aktarmaktadırlar. (AKUT Tüzüğü, 2010) Bu sayede şubeler aidat topladıkça kendilerine fon yaratabilmekte dolayısıyla şubeler daha çok aidat toplamaya özendirilmektedir. Arama

Kurtarma Derneğinin önemli gelir kaynaklarından biri de yardım ve bağışlardır. Dernek Bakanlar Kurulu tarafından verilen izin almadan yardım toplayabilen kuruluş statüsüne de sahiptir. (2009/15166 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 2009) Bu kapsamda AKUT, web sitesi üzerinden kredi kartıyla çevrimiçi şekilde, banka hesaplarına transfer yoluyla ve cep telefonundan kısa mesaj yoluyla bağış toplamaktadır. Son yıllarda hızla gelişen finansal teknolojilerden de faydalanan AKUT, Bankalararası Kart Merkezi tarafından sunulan sanal cüzdan BKM Express aracılığıyla ve e-ticaret işlemlerinde toplam tutarı yuvarlayıp gerçek tutar ile yeni tutar arasındaki farkı istenilen sivil toplum kuruluşuna bağışlamayı sağlayan Yuvarla girişimi ile de bağış toplamaktadır. Dernek çok sayıda marka ile destek ve sponsorluk anlaşması da yapmakta, bu markaları web sitesinde yayınlamaktadır. AKUT Yönetim Kurulu Başkanı Şalcı' nın aktardığına göre dernek, özellikle arama kurtarma gerektiren doğal afetlerden sonra çalışmalarıyla medyada yer almakta ve bunun sonucunda yüksek miktarda bağış toplayabilmektedir ancak bu gibi durumlar dışında bağışların düşük olması sebebiyle bağış derneğin finansal yapısı için sürdürülebilir kaynak niteliğinde değildir (Şalcı, 2020).

Dernek aidat, yardım ve bağışlara ek olarak kendisine gelir yaratmak amacıyla 2004 yılında Arama Kurtarma Derneği İktisadi İşletmesini ve 2012 yılında Arama Kurtarma Derneği Eğitim ve Araştırma Enstitüsü İktisadi İşletmesini kurmuştur. Dernek her iki iktisadi işletmenin tüm hissesine sahiptir. (Ortaç, 2019: 4) Ek olarak Arama Kurtarma Derneği, diğer bir tüzel kişilik olan Arama Kurtarma Derneği Vakfının kurucularındandır ve mütevelli heyet üyesidir. Dernek, Arama Kurtarma Derneği Vakfının kuruluş sermayesinin %93'ünü sağlamıştır. (Vakıf Senedi, 2011) Arama Kurtarma Derneği, şeffaflık ilkesi dolayısıyla 2012 yılı ve sonrasının yıllık mali tablolarını web sitesinde yayınlamaktadır. Ayrıca AKUT 2018 yılında hem derneği hem de derneğin iktisadi işletmelerini bağımsız denetime tabi tutmuş, bağımsız denetim raporlarını da yayınlamıştır. Derneğin yayınlanan son mali tablosu 2019 yılına aittir. Bu tablodaki bilançoya göre derneğin aktif toplamı 4.453.724,65 TL'dir. Bilanço incelediğinde üyelik aidatlarının derneğin finansal yapısında oldukça küçük bir yere sahip olduğu görülmektedir. Üye aidatlarının muhasebe kaydı için tutulan "134- Üyelerden Alacaklar" hesabı 24.099,20 TL değerindedir. Yine tablodaki gelir tablosuna göre dernek 2019 yılında 1.431.896,58 TL bağış ve yardım toplamıştır (AKUT, T.y.).

2.4.3. AKUT'un Faaliyet Alanları

Dernek tüzüğünde dernek amacını gerçekleştirebilmek için yapılabilecek faaliyetler düzenlenmiştir. Bu kapsamda AKUT, amacına ulaşmak için taşınır, taşınmaz mallar ve fikri mülkiyetler satın alabilir, kiralayabilir, bunlar için sözleşme yapabilir. Maddi veya aynı bağış toplayabilir. Amaç çerçevesinde, yurtiçi ve yurtdışı kurum ve kuruluşlarla iletişim kurabilir, iş birliği yapabilir. Derneğe gelir sağlamak amacıyla iktisadi işletme ve ortaklıklar kurabilir. Yurtiçi ve yurtdışında, doğa sporları veya arama kurtarma gerektiren tüm olaylara yönelik eğitimler düzenleyebilir. Dernek amacı kapsamında kültürel çalışmalar yapabilir, yayınlar çıkarabilir. Arama kurtarma çalışmalarında iletişim sağlamaya yönelik olarak telsiz istasyonları, role kurabilir, frekans tahsis edebilir, amatör telsiz ve istasyonları kullanabilir, amatör telsiz eğitimleri verebilir. Arama kurtarma çalışmaları yapabilir. Ortak bir amaç doğrultusunda diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmak üzere platformlar oluşturabilir. (AKUT Tüzüğü, 2010) Dernek tüzüğünde belirtildiği üzere eğitim faaliyetleri de gerçekleştiren AKUT; Acil Durum Değerlendirmesi, Acil Durum Tatbikatı, Arama Kurtarma ve Tahliye Eğitimi, Temel Yangın Eğitimi, İleri Yangın Eğitimi, Kapalı ve Kısıtlı Alana Giriş Eğitimi, Yüksekte Çalışma Eğitimi, Enkaza Yaklaşma ve Beton Operasyonları Eğitimi, Ev Kazaları ve Ev Kazalarını Önleme Yöntemleri Eğitimi, Afetlere Hazır Olmak Eğitimi, Kapalı ve Kısıtlı Alanlarda Kurtarma Eğitimi, Yüksek Açılı Kurtarma Eğitimi, Olay Yeri Yönetimi Eğitimi, Acil Durum Yönetimi Eğitimi olmak üzere 14 adet eğitim programına sahiptir (AKUT, T.y).

Dernek Acil Durum Değerlendirmesi ile kurum ve kuruluşlarda hali hazırdaki tüm uygulama, yöntem, prosedür, plan ve altyapıların detaylı bir şekilde incelenmesi, değerlendirilmesi, raporlanması ve sonraki aşamalara ilişkin olarak faaliyet planının oluşturulmasını kapsamaktadır. Acil Durum Tatbikatları ile kurum ve kuruluşların gerçek acil durumlara karşı hazır olması amaçlanmaktadır. Arama Kurtarma ve Tahliye Eğitimleri, afet ve acil durumlara ilişkin olarak temel kurtarma yöntemlerini ve tahliyelerde dikkat edilmesi gerekenleri anlatan bir eğitimidir. Temel Yangın Eğitimi ile yangın olayının gerçekleşmesi, yangın anındaki riskler, yangın riski olan bölgelerde alınabilecek önlemler, yangın sınıfları ve bu sınıflara uygun söndürücü tipleri gibi konularda farkındalık kazandırmayı amaçlamaktadır. İleri Yangın Eğitimi, Temel Yangın Eğitimi almış kişilerin yangına müdahale becerilerini arttırmak amacıyla gerçekleştirilen bir üst seviye eğitimidir.

Kapalı ve Kısıtlı Alanlarda Kurtarma Eğitimi ile kapalı veya kısıtlı alanlarda bakım onarım vb. gerekçelerle çalışacak kişilerin bu tip alanlardaki riskler hakkında farkındalık kazanması ve buralara güvenli giriş metotlarını öğrenmesi amaçlanmaktadır. Enkaza Yaklaşma ve Beton Operasyonları Eğitimi ile başta afetler olmak üzere çeşitli sebepler sonucu meydana gelen çökme, yıkılma ve diğer olaylarda arama kurtarmaya ilişkin olarak uygulanması gerekenlerin anlatıldığı teknik seviyede bir eğitimidir. Ev Kazaları ve Ev Kazalarını Önleme Yöntemleri Eğitimi ise evlerde meydana gelebilecek kazalar, bu kazaların sebepleri, kazaların nasıl önlenebileceği, kaza gerçekleşikten sonra nelerin yapılması gerektiğini öğretmeyi amaçlayan bir eğitimidir (AKUT, T.y).

Afetlere Hazır Olmak Eğitimi, eğitimin verileceği coğrafyanın özellikleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilen ve o coğrafyayı etkileyebilecek doğal afetler hakkında bilgi veren, afetlerden korunmak için neler yapılabileceğini anlatan, arama ve kurtarma faaliyetleri için önemli olan ilk 72 saatte hayatta kalmak için yapılması gerekenleri öğreten bir eğitimidir. Ayrıca dernek, Yüksekte Çalışma Eğitimi, Kapalı ve Kısıtlı Alanlarda Kurtarma Eğitimi, Yüksek Açık Kurtarma Eğitimi, Olay Yeri Yönetimi Eğitimi, Acil Durum Yönetimi Eğitimi de vermektedir. (AKUT, T.y) Arama Kurtarma Derneği 2012 yılında derneğe aidat, yardım ve bağışlara ek olarak yeni gelir yaratmak amacıyla Arama Kurtarma Derneği Eğitim ve Araştırma Enstitüsü İktisadi İşletmesini kurmuştur. (Ortaç, 2019: 4) Arama Kurtarma Derneği Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, AKUT'un operasyonlardan edindiği bilgi ve tecrübeyi, bilim, teknoloji ile geliştirerek eğitimler vermektedir. Enstitü; Risk Değerlendirme, Acil Durum Yönetimi, İş Sürekliliği, Güvenli Çalışma, Afet ve Deprem Bilinçlendirme konularında, AKUT Arama Kurtarma Derneği ve Birleşmiş Milletler Arama Kurtarma Danışma Grubu INSARAG onaylı Sertifikalı eğitimler vermektedir. Enstitü bu hizmetten elde ettiği tüm geliri AKUT Arama Kurtarma Derneği'ne aktarmaktadır. (AKUT, T.y) Enstitü, Covid-19 pandemisiyle birlikte eğitimlerini web sitesi üzerinden internet ortamında da sunmaya başlamıştır. (AKUT, T.y.) Enstitü vermekte olduğu eğitimleri; bilinçlendirme eğitimleri, güvenli çalışma, acil durum ekipleri, teknik kurtarma, yönetici eğitimleri, ilkyardım eğitimleri, özel eğitimler kategorileri altında toplamıştır.

Enstitü bilinçlendirme eğitimleri altında "Afetlere Hazır Olmak", "Deprem Bilinçlendirme" ve "Ev Kazaları ve Ev Kazalarını Önleme" Eğitimleri vermektedir. Afetlere Hazır Olmak eğitiminde, eğitimin gerçekleştirildiği yerin coğrafi özelliklerine uygun olarak

hazırlanan eğitim içeriği ile katılımcıların o bölgede gerçekleşebilecek afetler hakkında bilgilendirilmeleri, bu afetlerin etkilerinden korunmak için yapılabilecek hazırlıklar ve alınabilecek önlemleri öğrenmeleri, afetin ardından 72 saat boyunca kendi kendine yeterli olabilmek ve hayatta kalabilmek için yapılacakları öğrenmeleri amaçlanmaktadır. Deprem Bilinçlendirme Eğitiminde, katılımcıların deprem, deprem öncesinde yapılacak hazırlıklar ve alınacak önlemler, deprem anında yapılacaklar, tahliye prosedürleri, iletişim prosedürleri, deprem sonrasında yapılması gerekenler ve olası bir enkazda kalma durumuna karşı 72 saat boyunca kendi kendine yetebilme ve hayatta kalma yöntemleri konularında bilgilendirilmeleri amaçlanmaktadır. Ev Kazaları ve Ev Kazalarını Önleme Eğitiminde ise katılımcıların, evlerde meydana gelebilecek düşme, yanık, boğulma, yangın, gaz sızıntısı, zehirlenme, elektrik çarpması gibi kaza ve acil durumlar hakkında, olayların gerçekleşme şekilleri, olaylara karşı alınabilecek önlemler ve bu gibi durumların gerçekleşmesi halinde yapılması gerekenler konusunda bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. (AKUT, T.y.) Enstitünün güvenli çalışma eğitimleri kategorisi, "Yüksekte Çalışma Eğitimi" ve "Kapalı Kısıtlı Alanlara Giriş Eğitimi" nden oluşmaktadır. Yüksekte çalışma eğitimi ile yüksekte çalışmanın ne olduğu, yüksekte çalışma konusunda çalışanların ve işverenlerin sorumlulukları, yüksekte çalışmayla ilgili mevzuat öğretilmektedir. Ayrıca eğitimde, yüksekte çalışırken dikkat edilmesi gerekenler, riskler, yüksekte güvenli bir şekilde çalışmanın yolları, kullanılması gereken ekipmanlar, bu ekipmanların doğru şekilde kullanımı da öğretilmekte ve saha çalışmaları yapılmaktadır. Kapalı Kısıtlı Alanlara Giriş Eğitiminde ise kapalı alanlarla ilgili tanımlar, kapalı alan tehlikeleri ve risk analizi, bu alanlarda çalışanların, iş verenlerin ve yetkili personelin sorumlulukları, kapalı alanlara giriş ve çıkış protokolleri, havalandırmanın sağlanması, gaz ölçümünün yapılması, ilgili ekipmanların kullanımı öğretilmekte ve saha uygulamaları yapılmaktadır (AKUT, T.y.).

Enstitünün acil durum ekiplerine yönelik eğitimlerinden oluşan acil durum ekipleri eğitim kategorisi, "Temel Arama Kurtarma", "Temel Yangın" ve "İleri Yangın" eğitimlerinden oluşmaktadır. Temel Arama Kurtarma Eğitiminde işverenler, yetkili personeller ve çalışanların sorumlulukları, arama kurtarma ve tahliye işlemlerinin ne olduğu, arama kurtarma yöntemlerinin seçimi, arama kurtarma ekipmanları ve kullanımları, kişisel koruyucu malzemeler, ekip organizasyonu, kazazede taşıma konuları öğretilmekte ve uygulama yapılmaktadır. Temel Yangın Eğitiminde yanma olayının temelleri, yangın bölgesinde karşılaşılabilecek riskler, yangın riski bulunan alanlarda alınabilecek önlemler,

yangın sınıfları ve bu sınıflara uygun yangın söndürücüler, yangın halinde yapılması gerekenler, yangın söndürme stratejisi ve yangın durum değerlendirmesi, yangına yaklaşma ve müdahale etme konuları öğretilmektedir. Yalnızca temel yangın eğitimini tamamlamış kişilere verilen ve bu kişilerin farklı düzeydeki yangınlara etkili bir şekilde müdahale edebilmesini amaçlayan ileri yangın eğitiminde ise yangına sebep olabilen ısı kaynakları, yanıcı gazlar, yanma türleri, sıfır basınç noktası, yangın ilerleme evreleri, parlama ve geri tepme konuları işlenmekte, yangına müdahale yöntemleri, gerekli araçlar ve bu araçların kullanımı, yangın olay yerinin yönetimi uygulamalarıyla öğretilmektedir. (AKUT, T.y.)

Enstitü teknik kurtarma kategorisinde ise “Yüksek Açık Kurtarma”, “Kapalı Kısıtlı Alan Kurtarma” ve “Enkaz Yaklaşma ve Beton Operasyonları” eğitimleri vermektedir. Yüksek açı kurtarma eğitiminde, yüksekte çalışma eğitimine ek olarak arama kurtarmanın temelleri, olay yerine ulaşma, temel kurtarma bilgisi, kazazedeye temel müdahale, olay yönetimi, dünümler ve kullanım alanları, emniyet noktaları oluşturma, tahliye sistem ve teknikleri uygulamalı şekilde öğretilmektedir. Kapalı kısıtlı alan kurtarma eğitiminde, kapalı veya kısıtlı alan kazaları örnekleri ile işlenmekte, kapalı alanlarda yaşanabilecek tehlikeler, patlama riski, atmosferik tehlikeler, gazların insanlara etkisi, kapalı kısıtlı alanlar için koruyucu ekipmanlar ve bu ekipmanların kullanımı, kurtarmanın temelleri uygulamalı şekilde öğretilmektedir. Enkaza yaklaşma ve beton operasyonları eğitiminde ise bu operasyonlara sebep olabilen olaylar, olay yerinde iş bölümü yapma, enkaz alanında keşif, kurtarma ekipleri ve kazazedeler için risk değerlendirmesi, yapıların yıkılma şeklinde göre oluşabilen yaşam boşluklarının yapısı, enkazda arama teknikleri, çökme riski olan alanlarda destekleme yöntemleri, kullanılan teçhizatlar ve kullanım şekilleri, kazazedeye ulaşma yöntemleri, boşluğun yapısına göre kazazedenin içinde bulunabileceği tıbbi durumlar, farklı durumlara yönelik müdahale şekilleri uygulamalı şekilde öğretilmektedir (AKUT, T.y.).

AKUT Enstitüsü yönetici eğitimleri kategorisinde olay yeri yönetimi ve acil durum yönetimi eğitimleri vermektedir. Olay yeri yönetimi eğitiminde acil durumlar ile ilgili kavramlar, olay yeri yöneticisinin görevleri, olay yeri tehlikeleri, olay yeri durum değerlendirmesi, olay yeri organizasyonu, müdahale planlaması, iletişim, tatbikat planlaması konuları öğretilmektedir. Acil durum yönetimi eğitiminde ise acil durum yöneticisinin görevleri, acil duruma ilişkin kurumsal itibar yönetimi, risk algısı, risk yönetimi, çeşitli acil durumların yönetimi, acil durum planının temelleri ve tatbikat planlaması konuları öğretilmektedir (AKUT, T.y.).

2.4.4. AKUT ve Afet Yönetimi

AKUT bugün afet yönetimi kapsamında, AFAD sevk ve idaresinde operasyonlar gerçekleştirmekte, AFAD' ın planlama ve strateji toplantılarına katılmaktadır. Dernek AFAD dışında da kamu kurumları ile ortak çalışmalar yapmaktadır. İzmir Büyükşehir Belediyesi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, Ataşehir Belediyesi gibi yerel yönetim birimleriyle, ekiplerin eğitimi ve acil durum müdahale planlarının hazırlanması üzerine ortak çalışmaları olan dernek, Jandarma Arama Kurtarma ile de ortak çalışmalar yapmaya başlamıştır. Arama kurtarma alanında Türkiye'nin en deneyimli ekibi ve sivil toplum kuruluşu olan AKUT, kamu kurumlarının yanı sıra diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapmakta, eğitimler vererek bilgi ve tecrübesini diğer sivil toplum kuruluşlarına da aktarmaktadır. (Şalcı, 2020)

1999 Marmara Depremi ardından Türkiye'nin arama kurtarma alanında büyük eksikliği olduğu ortaya çıkarmıştır. O yıllarda arama kurtarma üzerine çalışan tek sivil toplum kuruluşu olan AKUT, depremden sonra Türkiye'deki arama kurtarma faaliyetleri için de lokomotif olmuştur. Depremin ardından Türkiye'de AKUT örneğinden hareketle çok sayıda arama kurtarma ekibi kurulmuştur. (Oktay, 2019) 1999 Depreminde, enkaz bölgelerine ulaşan vatandaşlar ve sivil toplum kuruluşları koordinasyon konusunda sorun yaşamış, bilgi verecek, onları yönlendirecek bir koordinasyon merkezi bulamamıştır. (Kızılyaprak, 2000: 280) Bugün ise AKUT Başkanı Şalcı' nın aktardığı üzere sahada koordinasyon merkezi AFAD tarafından çok hızlı bir şekilde kurulmakta ve bilişim teknolojileri de etkin bir şekilde kullanılarak, tüm ekiplerle veri paylaşımı yapılmakta, ekiplerim yönetimi sağlanmaktadır. (Şalcı, 2020)

AKUT arama ve kurtarma faaliyetini, belirli kuralları olan, bu kurallara uyulmadan yapıldığında, sakatlık, can kaybı gibi telafisi mümkün olmayan olumsuzluklarla sonuçlanabilecek bir faaliyet olarak değerlendirmektedir. 2011 yılında INSARAG' ın belirlediği standartlara uyan ve akreditasyon sağlayan AKUT; Türkiye içinde de bir akreditasyon sürecinin olması gerektiğini savunmuş ve sonucunda 17 Ağustos 2020 itibariyle, Türkiye içinde de akreditasyon verilmeye başlanmıştır. AKUT'un yoğun çabaları sonucunda başlanan ve AFAD tarafından idare edilen bu akreditasyon çalışması sonucunda, ilk olarak Arama Kurtarma Derneği, Jandarma Arama Kurtarma ve İHH İnsani Yardım

Vakfı olmak üzere 3 arama kurtarma ekibi akredite edilmiştir. Arama kurtarma ekipleri için çalışma kural ve yöntemleri belirleyen bu akreditasyona sahip arama kurtarma ekibi sayısı arttıkça, arama kurtarma ekiplerinin yönetimi kolaylaşacak, başarı artacaktır. (Şalcı, 2020)

Türkiye genelinde 27 operasyon ekibi bulunan AKUT bugüne dek 3500'den fazla operasyon gerçekleştirmiş, bu operasyonlarda 3000'den fazla kişiyi ve yaklaşık 1500 hayvanı kurtarmış, 400'den fazla hayatını kaybetmiş kişinin bedenini de buldukları yerden kurtararak sağlık ekiplerine teslim etmiştir (AKUT, T.y.). Dernek, gerçekleştirdikleri operasyonları ve operasyon istatistiklerini web sitesinden yayınlamaktadır. Derneğin 1100 kadarı operasyonel eğitimlerini tamamlamış toplamda 2700 gönüllüsü ve 406 asil üyesi bulunmaktadır. (Şalcı, 2020)

1999 Marmara Depreminin ardından, bölgedeki fayların yapısı ve tarihi üzerine yapılan incelemelerden hareketle, doğrudan İstanbul'u etkileyecek büyük bir deprem beklenmektedir. AKUT bu olası büyük depreme ilişkin olarak da bir acil durum müdahale planı hazırlamıştır. (Oktay, 2019) Türkiye'nin farklı bölgelerinde toplamda 27 arama kurtarma ekibi bulunan AKUT, olası bir Büyük İstanbul Depremi durumunda, İstanbul ekibi hariç 26 ekibinin İstanbul'a nasıl geleceğini, hangi ekipmanları getireceklerini, nereye müdahale edeceklerini, nerede kamp kuracaklarını planlamıştır. Yaptıkları planı AFAD' da sunan dernek, AFAD' ın acil durum müdahale planının da değişmesini ve güncellenmesini sağlamıştır. (Şalcı, 2020)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Nicel yaklaşımının kullanıldığı bu çalışma, genel tarama modeline dayalı betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada temel olarak COVID-19 pandemisinin devam ettiği günlerde toplumun salgından etkilenme durumu ile çeşitli sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Problemi

COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi katılımcıların demografik değişkenlerine ve Covid-19 bilgilerine göre farklılık göstermekte midir?

3.2.1. Alt Problemler

COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi katılımcıların;

- Cinsiyetine
- Yaşına
- Medeni durumuna
- Eğitim düzeyine
- Aylık hane gelirine
- Gelirde değişikliğine
- Covid-19 geçirme durumuna
- Yakınlarının Covid-19 geçirme durumuna
- Yakınlarının Covid-19 nedeniyle kaybedilme durumuna göre farklılık göstermekte midir?

3.3 Evren ve Örneklem

Bu araştırmada Bostan ve ark (2020) ‘‘COVID-19 Pandemisinin Türk Toplumunu zerindeki Etkisi’’ leği kullanılmıştır. Bu araştırma, 2021-2022 tarihleri arasında AKUT gönüllüsü bireylerden basit rastgele yöntemle çalışmaya katılmayı kabul edenler üzerinde yrtlmştir. Araştırmaya ilişkin veriler yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır.

3.4. Varsayım ve Sınırlılıklar

Araştırmada, katılımcının COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Araştırmacıların COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi yönelik ifadeleri doğru anladıkları ve tarafsız bir şekilde değerlendirerek ifadelere ilişkin en doğru seçenekleri cevapladıkları varsayılmıştır. Araştırma AKUT bünyesinde bulunan ve 149 kişilerin görüşleriyle sınırlıdır.

Tablo 1

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının normalliğinin sınanması

	arpıklık	Basıklık
Duyarlılık	-0,013	0,194
Korunma	0,040	-0,209
Sosyal Güven	-0,315	0,179
Değişim	0,115	-0,088
Toplumsal Etki	0,222	0,708

leklerinden elde edilen puanların normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi için yapılan bir işlem arpıklık ve basıklık değerlerinin hesaplanmasıdır. Ölçek puanlarından elde edilen basıklık ve arpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; De Carlo, 1997). Buna göre Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi puanlarının normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Analizlerde parametrik yöntemler kullanılmıştır.

3.5. Kullanılan İstatistiksel Testler

Verilerin analizi SPSS 26.0 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Demografik özellikler için frekans (n) ve yüzde (%), ölçek puanları (nicel) için ortalama (Ort), standart sapma (ss), minimum ve maksimum istatistikleri verilmiştir. Güvenilirliğin belirlenmesi için Cronbach's alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Cronbach's Alfa katsayısı ölçeğin güvenilirlik düzeyini vermektedir. Katsayı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanmaktadır (Nunnally, 1967, 248). $.00 \leq \alpha < .40$ ise ölçek güvenilir değildir, $.40 \leq \alpha < .60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük, $.60 \leq \alpha < .80$ ise ölçek oldukça güvenilir, $.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Çalışmada test tekniklerinden bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Bağımsız gruplar testi bağımsız 2 grubun sayısal değişken bakımından karşılaştırılmasında kullanılır. Tek yönlü ANOVA testi bağımsız k ($k > 2$) grubun sayısal değişken bakımından karşılaştırılmasında kullanılır. Ölçek puanlarının demografik özelliklere göre fark göstermesi bağımsız gruplar t ve Tek yönlü ANOVA testi ile analiz edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Akut gönüllüleri üzerinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçların çeşitli alt başlıklarda incelenmesi, verilerin SPSS 26.0 programı ile analiz edilip sunulması ve yorumlanması bu bölüme konu edilmiştir.

4.1. Demografik Bulgular

Tablo 2

Demografik özelliklerin dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	125	60,1
	Erkek	83	39,9
Yaş	20 altı	59	28,4
	20-24	79	38,0
	25-30	20	9,6
	30 üstü	50	24,0
Medeni durum	Evli	54	26,0
	Bekar	154	74,0
Eğitim düzeyi	Ortaokul	2	1,0
	Lise	73	35,1
	Önlisans	12	5,8
	Lisans	107	51,4
	Yüksek lisans	10	4,8
	Doktora	4	1,9
Aylık gelir	1500 TL'den az	91	43,8
	1500-3000 TL	48	23,1
	3001-4500	16	7,7
	4501-6000 TL	16	7,7
	6000 TL'den fazla	37	17,8
Pandemi sürecinde kişisel gelirdedeğişim	Azaldı	101	48,6
	Değişmedi	96	46,2
	Arttı	11	5,3
İnternet kullanımında artma	Evet	189	90,9
	Hayır	19	9,1
İnternet kullanım amaçları	Eğitim	164	78,8
	Eğlence	149	71,6
	İletişim	153	73,6

“Tablo 2’nin devamı”

Düzenli spor yapma	Evet	53	25,5
	Hayır	155	74,5

Ankete cevap verenlerin %60,1’i kadın, %38,0’i 20-24 yaşında, %74,0’ü bekar, %51,4’ü lisans düzeyindedir. Ankete cevap verenlerin %43,8’i 1500 TL’den az, %48,6’sı pandemi ile gelirlerinin azaldığını düşünmektedir. Ankete cevap verenlerin %90,9’unun internet kullanımını artmış, %78,8 oranla en çok eğitim amacıyla internet kullanmakta, %25,5’i düzenli spor yapmaktadır.

4.2. AKUT ile İlgili Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 3

AKUT ile ilgili özelliklerin dağılımı

		n	%
Üye olunan gönüllü kuruluş sayısı	1	66	31,7
	2	77	37,0
	3	58	27,9
	4 ve üstü	7	3,4
AKUT’a üyelik	Evet	183	88,0
	Hayır	25	12,0
AKUT’a üyelik süresi (yıl)	1 ve altı	109	67,7
	2-3	32	19,9
	4 ve üstü	20	12,4
AKUT çerçevesi içerisinde arama ve kurtarma faaliyet sayısı	Hiç	60	32,8
	1	32	17,5
	2-3	50	27,3
	4 ve üstü	41	22,4
AKUT kapsamında yaptığımız faaliyetlerde ölüm ile karşılaşma	Evet	34	16,3
	Hayır	174	83,7
AKUT kapsamında temel eğitimlerin tamamını alma	Evet	116	55,8
	Hayır	92	44,2
AKUT’un bir şeyler kattığını düşünme	Evet	186	89,4
	Hayır	22	10,6

Ankete cevap verenlerin %31,7'si 1 kuruluşa üye, %88,0'i AKUT'a üye, %67,7'si 1 yıl ve altı süredir üye, %32,8'i hiç faaliyete katılmamış, %16,3'ü faaliyetlerde ölümlü olayla karşılaşmış, %55,8'i temel eğitimlerin tamamını almış, %89,4'ü AKUT'un kendine bir şeyler kattığını düşünmektedir.

4.3. Covid-19 Pandemisi ile İlgili Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 4

Covid-19 pandemisi ile ilgili özelliklerin dağılımı

		n	%
Covid-19 geçirme	Evet	81	38,9
	Hayır	127	61,1
Karantinaya alınma	Hiç	134	64,4
	1	61	29,3
	2	11	5,3
	3	2	1,0
Karantinaya alınma sebebi	Temaslı	45	54,9
	Pozitif	37	45,1
Covid-19 geçiren yakın durumu	Evet	163	78,4
	Hayır	45	21,6
Covid-19 nedeniyle bir yakının kaybedilmesi	Evet	44	21,2
	Hayır	164	78,8

Ankete cevap verenlerin %38,9'u Covid-19 geçirmiş, %64,4'ü karantinaya alınmış, %54,9'unun karantinaya alınma sebebi temaslılıktır. Ankete cevap verenlerin %78,4'ünün yakını Covid-19 geçirmiş, %21,2'sinin yakını vefat etmiştir.

4.4. Pandeminin Toplumsal Etkilerine Katılıma İlişkin Bulgular

Tablo 5

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek ifadeleri katılım düzeyleri

						Düzyer Ort.
Covid-19 beni ciddi derecede tedirgin ediyor.	,1	1,2	3,8	4,0	,9	2,88
Covid-19'la birlikte ölümü daha çok hatırlar oldum.	,8	0,2	3,8	0,7	,6	3,08
Tüm hayatımı Covid-19 salgınına göre ayarladım.	5,4	6,1	2,2	3,9	,4	2,52
Beraber yaşadığım kişilere Covid-19 bulaştırmaktan kaygı duyuyorum.	,8	3,0	4,0	9,4	8,8	3,54
Covid-19'u bir yakınıma bulaştırarak ölümüne neden olmaktan kaygı duyuyorum.	,4	1,1	2,1	4,6	8,8	3,75
Covid-19 korkulacak bir şey değil Gereksiz yere abarttıklarını düşünüyorum.	,3	1,2	6,5	8,8	7,3	3,20
Covid-19'dan hiç etkilenmedim.	2,0	9,2	2,1	3,7	3,0	3,16
Covid-19 bize zarar veremez.	0,1	0,2	4,0	8,4	7,3	3,23
Yetkililerin uyarılarını dikkate alıyorum.	,0	,9	4,0	5,8	7,3	3,88
Covid-19 hakkında yeterli bilgiye sahibim.	,0	,9	9,3	6,3	1,5	3,76
Yeterli kişisel koruyuculara sahibim.	,9	,9	6,9	8,7	0,6	3,74
Korunmak için el ve genel temizlik kurallarına uyuyorum.	,0	,0	2,0	4,3	3,7	4,22
Sosyal mesafeyi koruyorum.	,0	0,1	0,9	2,3	,7	3,46
"Evde kal" uygulamasını yapıyorum.	,8	5,4	4,6	6,5	,6	3,33
Beraber yaşadığım kişiler tedbir ve kurallara titizlikle uyuyorlar.	,0	,8	4,7	2,8	,7	3,52

“Tablo 5’in devamı”

Covid-19’la mücadelede yetkililere güveniyorum.	,6	,6	0,4	1,3	,1	3,21
Medyanın verdiği bilgilere güveniyorum.	6,3	2,1	9,0	,6	,9	2,61
Hekim ve sağlık çalışanlarına güveniyorum.	,9	,9	4,5	8,6	3,1	3,89
Sağlık sistemi ve hastanelerimize güveniyorum.	,8	,3	7,0	0,4	4,4	3,57
Devletin aldığı tedbirlerin doğruluğuna güveniyorum.	0,6	,2	0,0	8,4	,8	3,08
Tedbirlerin doğru uygulandığına güveniyorum.	1,1	1,5	0,0	4,5	,9	2,97
Covid-19’la ilgili alınan ekonomik tedbirlerin yerindeliğine güveniyorum.	1,2	1,2	3,2	9,2	,3	2,66
Covid-19 ile mücadelede Batı ülkelerinden daha başarılı olduğumuzu düşünüyorum.	2,5	8,3	9,4	5,0	,8	2,91
Covid-19, güçlü sanılan ülkelerin o kadar da güçlü olmadığını gösterdi.	,9	,6	5,7	2,2	,6	3,36
Covid-19, dijital dönüşümü hızlandırır	,0	,7	1,7	1,9	,6	3,64
Covid-19, ülke ekonomilerinde büyük krizlere sebep olacaktır.	,0	,8	6,4	8,1	1,6	3,88
Covid-19’un ülke siyasi yönetim yapılarını etkileyeceğini düşünüyorum.	,9	,1	0,4	4,1	3,5	3,46
Covid-19, ekonomik olarak tüketim anlayışımı değiştirdi.	,0	0,1	7,0	0,4	1,5	3,51
Covid-19 ile mücadelede çevremdeki gençlerin yaşlılardan daha duyarlı davrandığını düşünüyorum.	,3	5,9	3,8	0,7	3,5	3,19

1:Hiç katılmıyorum,....,5:Tamamen katılıyorum

Ankete cevap verenlerin Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi ölçek ifadelerinden en yüksek katılım gösterdikleri şu şekildedir;

- Korunmak için el ve genel temizlik kurallarına uyuyorum.
- Hekim ve sağlık çalışanlarına güveniyorum.
- Yetkililerin uyarılarını dikkate alıyorum.
- Covid-19, ülke ekonomilerinde büyük krizlere sebep olacaktır.

- Covid-19 hakkında yeterli bilgiye sahibim.
- Covid-19'u bir yakınıma bulaştırarak ölümüne neden olmaktan kaygı duyuyorum.
- Yeterli kişisel koruyuculara sahibim.
- Covid-19, dijital dönüşümü hızlandırır
- Sağlık sistemi ve hastanelerimize güveniyorum.
- Beraber yaşadığım kişilere Covid-19 bulaştırmaktan kaygı duyuyorum.
- Beraber yaşadığım kişiler tedbir ve kurallara titizlikle uyuyorlar.
- Covid-19, ekonomik olarak tüketim anlayışımı değiştirdi.

Tablo 6

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının betimsel istatistikleri ve güvenilirlik analizi sonuçları

	Min	Maks	Ort	ss	Düzey (%)	Cronbach's Alpha
Duyarlılık	1,00	4,88	3,17	0,69	63,4	0,784
Korunma	2,57	5,00	3,70	0,49	74,0	0,769
Sosyal Güven	1,25	5,00	3,11	0,73	62,2	0,878
Değişim	2,00	5,00	3,50	0,58	70,2	0,746
Toplumsal Etki	2,24	4,72	3,35	0,44	67,0	0,873

Ankete cevap verenlerin Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi ölçek maddelerinden hesaplanmış puanların istatistikleri verilmiştir. Korunma boyutunun algı düzeyi en yüksektir (%74,0). Alt boyutların ve ölçek toplamının güvenilirliği yüksektir (Cronbach's Alpha>0,600).

Tablo 7

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

		n	Ort	ss	t	p
Duyarlılık	Kadın	125	3,25	0,74	2,234	0,027*
	Erkek	83	3,05	0,59		
Korunma	Kadın	125	3,83	0,42	4,588	0,000*
	Erkek	83	3,51	0,53		
Sosyal Güven	Kadın	125	3,30	0,63	4,668	0,000*
	Erkek	83	2,83	0,79		

“Tablo 7`nin devamı”

Değişim	Kadın	125	3,64	0,52	4,211	0,000*
	Erkek	83	3,31	0,63		
Toplumsal Etki	Kadın	125	3,48	0,40	5,610	0,000*
	Erkek	83	3,15	0,44		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok; t testi

Kadınlar ile erkekler arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Kadınların Duyarlılık (3,25), Korunma (3,83), Sosyal Güven (3,30), Değişim (3,64), Toplumsal Etki (3,48) algı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 8

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının yaşa göre karşılaştırılması

		n	Ort	ss	F	p
Duyarlılık	20 altı	59	2,92	0,73	6,109	0,001*
	20-24	79	3,19	0,65		
	25-30	20	3,62	0,68		
	30 üstü	50	3,26	0,61		
Korunma	20 altı	59	3,51	0,41	9,726	0,000*
	20-24	79	3,69	0,45		
	25-30	20	3,62	0,47		
	30 üstü	50	3,98	0,54		
Sosyal Güven	20 altı	59	2,98	0,66	2,726	0,045*
	20-24	79	3,28	0,61		
	25-30	20	2,89	0,70		
	30 üstü	50	3,09	0,94		
Değişim	20 altı	59	3,29	0,48	4,337	0,005*
	20-24	79	3,64	0,50		
	25-30	20	3,63	0,59		
	30 üstü	50	3,51	0,75		
Toplumsal Etki	20 altı	59	3,15	0,41	5,786	0,001*
	20-24	79	3,43	0,38		
	25-30	20	3,42	0,43		
	30 üstü	50	3,44	0,53		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok; ANOVA testi

Yaşı farklı olanlar arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Yaşı 25-30 olanlarda Duyarlılık (3,629, 20-24 olanlarda Korunma (3,69), Sosyal Güven (3,28), Değişim (3,64), 30 yaş üstünde olanların Toplumsal Etki (3,44) algı düzeyleri en yüksektir.

Tablo 9

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının medeni duruma göre karşılaştırılması

		n	Ort	ss	t	p
Duyarlılık	Evli	54	3,40	0,61	2,862	0,005*
	Bekar	154	3,09	0,70		
Korunma	Evli	54	3,82	0,54	2,045	0,042*
	Bekar	154	3,66	0,47		
Sosyal Güven	Evli	54	3,22	0,67	1,317	0,189
	Bekar	154	3,07	0,75		
Değişim	Evli	54	3,56	0,61	0,689	0,491
	Bekar	154	3,49	0,58		
Toplumsal Etki	Evli	54	3,48	0,44	2,556	0,011*
	Bekar	154	3,31	0,44		

* $p<0,05$ anlamlı fark var, $p>0,05$ anlamlı fark yok; t testi

Evliler ile bekarlar arasında Duyarlılık, Korunma, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Evlilerin Duyarlılık (3,40), Korunma (3,82), Toplumsal Etki (3,48) algı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 10

Covid-19 pandemisinin toplumsal etkisi ölçek puanlarının eğitim düzeyine göre karşılaştırılması

		n	Ort	ss	F	p
Duyarlılık	Lise ve altı	75	3,06	0,68	1,313	0,271*
	Önlisans	12	3,36	0,41		
	Lisans	107	3,23	0,72		
	Lisans üstü	14	3,13	0,70		

“Tablo 10`un devamı”

Korunma	Lise ve altı	75	3,61	0,46	1,686	0,171*
	Önlisans	12	3,88	0,58		
	Lisans	107	3,73	0,50		
	Lisans üstü	14	3,78	0,51		
Sosyal Güven	Lise ve altı	75	3,04	0,68	4,899	0,003*
	Önlisans	12	3,05	0,82		
	Lisans	107	3,25	0,76		
	Lisans üstü	14	2,52	0,36		
Değişim	Lise ve altı	75	3,40	0,53	6,321	0,000*
	Önlisans	12	3,13	0,46		
	Lisans	107	3,66	0,61		
	Lisans üstü	14	3,26	0,48		
Toplumsal Etki	Lise ve altı	75	3,25	0,40	4,012	0,008*
	Önlisans	12	3,35	0,38		
	Lisans	107	3,45	0,48		
	Lisans üstü	14	3,14	0,34		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok; ANOVA testi

Eğitim düzeyi farklı olanlar arasında Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Lisans düzeyinde olanlarda Sosyal Güven (3,25), Değişim (3,66), Toplumsal Etki (3,45) algı düzeyleri en yüksektir.

Tablo 11

Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Aylık Hane Gelirine göre Karşılaştırılması

		n	Ort	ss	F	p
Duyarlılık	1500 TL'den az	91	3,15	0,72	1,489	0,219
	1500-3000 TL	48	3,15	0,57		
	3001-6000 TL	32	3,39	0,70		
	6000 TL'den fazla	37	3,06	0,73		
Korunma	1500 TL'den az	91	3,68	0,46	1,700	0,168
	1500-3000 TL	48	3,73	0,51		
	3001-6000 TL	32	3,84	0,61		
	6000 TL'den fazla	37	3,58	0,42		

“Tablo 11`in devamı”

Sosyal Güven	1500 TL'den az	91	3,28	0,65	6,204	0,000*
	1500-3000 TL	48	3,12	0,79		
	3001-6000 TL	32	3,13	0,74		
	6000 TL'den fazla	37	2,68	0,69		
Değişim	1500 TL'den az	91	3,56	0,57	3,238	0,023*
	1500-3000 TL	48	3,64	0,58		
	3001-6000 TL	32	3,44	0,70		
	6000 TL'den fazla	37	3,27	0,47		
Toplumsal Etki	1500 TL'den az	91	3,40	0,44	4	0
	1500-3000 TL	48	3,38	0,41		
	3001-6000 TL	32	3,44	0,48		
	6000 TL'den fazla	37	3,13	0,42		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok; ANOVA testi

Aylık hane geliri farklı olanlar arasında Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). 1500 TL`den az geliri olanların Güven (3,28), 1500-3000 TL geliri olanların Değişim (3,64), 3001-6000 TL geliri olanların Toplumsal Etki (3,44) algı düzeyleri en yüksektir.

Tablo 12

Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Gelirde Değişiklik Durumuna göre Karşılaştırılması

		n	Ort	ss	F	p
Duyarlılık	Azaldı	101	3,01	0,71	7,278	0,001*
	Değişmedi	96	3,36	0,65		
	Arttı	11	2,98	0,43		
Korunma	Azaldı	101	3,67	0,51	0,542	0,582
	Değişmedi	96	3,72	0,49		
	Arttı	11	3,81	0,33		
Sosyal Güven	Azaldı	101	3,24	0,75	4,652	0,011*
	Değişmedi	96	3,04	0,71		
	Arttı	11	2,61	0,58		

“Tablo 12`in devamı”

Değişim	Azaldı	101	3,62	0,63	3,883	0,022*
	Değişmedi	96	3,39	0,54		
	Arttı	11	3,47	0,38		
Toplumsal Etki	Azaldı	101	3,36	0,48	0,857	0,426
	Değişmedi	96	3,37	0,43		
	Arttı	11	3,18	0,14		

*p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; ANOVA testi

Gelir değişikliği farklı olanlar arasında Duyarlılık, Sosyal Güven, Değişim, puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05). Pandemiyle birlikte geliri değişmeyenlerin Duyarlılık (3,36), azalanların Sosyal Güven (3,24), Değişim (3,62), algı düzeyleri en yüksektir.

Tablo 13

Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Covid-19 Geçirme Durumuna göre Karşılaştırılması

		n	Ort	ss	t	p
Duyarlılık	Evet	81	3,21	0,70	0,584	0,560
	Hayır	127	3,15	0,69		
Korunma	Evet	81	3,79	0,50	2,114	0,036*
	Hayır	127	3,64	0,48		
Sosyal Güven	Evet	81	3,29	0,72	2,852	0,005*
	Hayır	127	3,00	0,72		
Değişim	Evet	81	3,68	0,61	3,434	0,001*
	Hayır	127	3,40	0,55		
Toplumsal Etki	Evet	81	3,47	0,48	3,046	0,003*
	Hayır	127	3,28	0,41		

*p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi

Covid-19 geçirenler ile geçirmeyenler arasında Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Covid-19 geçirenlerde Korunma (3,79), Sosyal Güven (3,29), Değişim (3,68), Toplumsal Etki (3,47) algı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 14

Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Yakınların Covid-19 Geçirme Durumuna göre Karşılaştırılması

		n	Ort	ss	t	p
Duyarlılık	Evet	163	3,18	0,71	0,462	0,644
	Hayır	45	3,13	0,65		
Korunma	Evet	163	3,68	0,48	0,896	0,372
	Hayır	45	3,76	0,53		
Sosyal Güven	Evet	163	3,21	0,67	3,188	0,002*
	Hayır	45	2,77	0,86		
Değişim	Evet	163	3,52	0,59	0,532	0,596
	Hayır	45	3,47	0,60		
Toplumsal Etki	Evet	163	3,38	0,44	1,719	0,087
	Hayır	45	3,25	0,45		

* $p<0,05$ anlamlı fark var, $p>0,05$ anlamlı fark yok; t testi

Yakınları Covid-19 geçirenler ile geçirmeyenler arasında Sosyal Güven puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Yakınları Covid-19 geçirenlerde Sosyal Güven (3,21) algı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo 15

Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi Ölçek Puanlarının Yakınların Covid-19 Nedeniyle Kaybedilme Durumuna göre Karşılaştırılması

		n	Ort	ss	t	p
Duyarlılık	Evet	44	3,35	0,71	1,980	0,049*
	Hayır	164	3,12	0,68		
Korunma	Evet	44	3,75	0,58	0,799	0,425
	Hayır	164	3,69	0,47		

“Tablo 15`in devamı”

Sosyal	Evet	44	3,52	0,67	4,336	0,000*
Güven	Hayır	164	3,00	0,71		
Değişim	Evet	44	3,64	0,71	1,451	0,152
	Hayır	164	3,47	0,55		
Toplumsal Etki	Evet	44	3,55	0,55	2,903	0,005*
	Hayır	164	3,30	0,40		

* $p < 0,05$ anlamlı fark var, $p > 0,05$ anlamlı fark yok; t testi

Yakınlarını Covid-19 nedeniyle kaybedenler ile kaybetmeyenler arasında Duyarlılık, Sosyal Güven, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Covid-19 nedeniyle yakınına kaybedenlerde Duyarlılık (3,35), Sosyal Güven (3,52), Toplumsal Etki (3,55) algı düzeyleri daha yüksektir.

4.5. TARTIŞMA

Türkiye’de Covid-19 pandemisinin etkilerini inceleyen çalışmalar olmasına rağmen, afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarına etkisini bir bütün olarak inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Mevcut çalışma, ülkemizde bu durumun bir bütün olarak değerlendirildiği ilk çalışma olma niteliğini taşımaktadır. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar, pandeminin afet ve acil durum sivil toplum kuruluşları üzerindeki etkisinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu kısıtlılık doğrultusunda tartışma kısmı, demografik ve diğer bileşenler üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda AKUT bağlamında örnekleme bakıldığında; katılımcıların %60,1’i kadın, %39,9,’u erkektir. Bizim çalışmamızdaki örnekleme kadınlara fazlalığı ön plana çıkarken Başçı (2022)’in çalışmasında ise ankete cevap veren katılımcıların cinsiyetleri sorulduğunda ise, katılımcıların yaklaşık %92’si Erkek ve %8’i de Kadın cinsiyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmamızda katılımcılarında %38,0’i 20-24 yaşında iken Başçı (2022)’in araştırmasında ise katılımcıların yaklaşık %27’sinin 31 – 40 ya da 41 – 50 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların yaklaşık %21’i 61 yaş ve üstü grupta olduğu, yaklaşık %14’ünün 51 – 60 yaş arasında olduğu ve yaklaşık %11’inin de 18 – 30

yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda yaş farklı olanlar arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Yaşı 25-30 olanlarda Duyarlılık (3,629), 20-24 olanlarda Korunma (3,69), Sosyal Güven (3,28), Değişim (3,64), 30 yaş üstünde olanların Toplumsal Etki (3,44) algı düzeyleri en yüksektir. Başçı (2022)'nin çalışmasında da yaş aralığı 31-40 (%27,0) olanlar içinde duyarlılık ve sosyal güven algıları daha yüksek bulunmuştur. Yiğit (2021)'in çalışmasına ise 188'i (%47,4) erkek, 209'u (%52,6) kadın olmak üzere toplamda 397 kişi dahil edilmiştir. Örneklemin çoğunluğunu (%52,5) erkekler oluştururken, hasta grubun çoğunluğunu (%56,9) kadınlar oluşturmaktadır. Bakioğlu vd. (2020)'nin çalışmasında ise çalışmamıza benzer biçimde katılımcıların %69,1'i kadın ve %30,9'u erkektir. Söz konusu dört çalışma da incelendiğinde cinsiyet açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamıştır ($p=0,062$). Çalışmamızda kadınlar ile erkekler arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Kadınların Duyarlılık (3,25), Korunma (3,83), Sosyal Güven (3,30), Değişim (3,64), Toplumsal Etki (3,48) algı düzeyleri daha yüksektir. Yiğit (2021)'in çalışmasında ise kadın ve erkek farklılıklarına bakıldığında farklı olarak anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır ($r=-0,020$, $p=0,692$). Leblebici (2014)'ün sonuçlarına göre ise, afetler karşısında kadınların erkeklere nazaran korunma güdüsü, sosyal güvenin inşası, değişime yönelik algı ve toplumsal etkiler bakımından algılama puanları daha yüksektir. Bu doğrultuda kadın gönüllülüğü ile birlikte STK'ların da etkisiyle daha dirençli, güçlü ve kuvvetli bir toplum oluşturulabilecektir.

Çalışmamızdaki Covid-19 Pandemisinin Toplumsal Etkisi ölçek maddelerinden hesaplanmış puanlarına yönelik durumu incelendiğinde; korunma boyutunun algı düzeyi en yüksektir (%74,0). Kahraman ve Tamer (2016)'nin yaptığı çalışmaya göre ise afet durumunda STK'ların etkisi ile eğitim, sosyal yardım, çevre ve kültürel destek, sağlık gibi uygulamalarda başarı görülmüş, çalışmaya katılanların korunma boyutundaki (%81,0) algıları yüksek bulunmuştur. Öztürk (2019)'un çalışmasında ise afetlerin toplumsal etkileri bağlamında yapılan değerlendirmelere göre korunma, bilinç, risk azaltma, iş birliği yapma temaları değerlendirilmiş, korunma boyutundaki algı düzeyleri en düşük olarak ölçülmüştür ($n=3$). Yavaşoğlu (2015) ise, afet sonrasındaki süreçteki kayıpların korunma boyutu ile ilgili algıları yükselttiğini, afetten önceki evrede toplumun afetlere karşı hazırlıklı duruma gelmesinde STK'ların aktivitelerinin artması gerektiğini belirtmiştir. Yiğit (2021)'in çalışmasına göre ise korunma güdüsü yüksek bulunmuş, örneklemdaki kişilerin Covid-19

korkusu ile ilgili ölçek puanları $16,14 \pm 5,93$ olarak saptanmış, bu kişilerdeki duyarlılık daha yüksek bulunmuştur.

Covid-19 geçirenler ile geçirmeyenler arasında Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p < 0,05$). Covid-19 geçirenlerde Korunma (3,79), Sosyal Güven (3,29), Değişim (3,68), Toplumsal Etki (3,47) algı düzeyleri daha yüksektir. Yiğit (2021)'in çalışmasında ise Covid-19 geçirenler ile geçirmeyenler arasında toplumsal etki, korunma, sosyal güven ve Covid-19 korkusu arasında pozitiflik ölçek puanları açısından anlamlı bir fark saptanamasa da ($p = 0,933$), Covid-19 korkusu ölçeği puanları geçirenler içinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek saptanmıştır ($p < 0,001$). Satıcı ve ark. (2021)'nin yaptığı çalışmada ise Covid-19 geçirmek ile sosyal güven problemi ve korku arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte ruhsal iyilik hali ile Covid-19 korkusu arasında da negatif ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca aynı çalışmada korunma algısı ile sosyal güven arasında negatif ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Çin'in Wuhan şehrinde, 2019 Aralık ayında nedeni bilinmeyen bazı pnömoni vakaları tespit edilmesi ile birlikte ortaya çıkan Covid-19'un Türkiye'deki ilk vakasına 11 Mart 2020 tarihinde rastlanmıştır. DSÖ ise aynı tarihte Covid-19'u pandemi olarak ilan etmiştir. Bu pandeminin önemli sonuçları ortaya çıkmış, toplumsal etkileri oldukça ciddi boyutlara ulaşmıştır. Bu araştırmada sivil toplum kuruluşları özelinde bir değerlendirme yapılmıştır. Dönemsel olarak bakıldığında özellikle 2000 sonrası dönem varlıklarını ve ideolojilerini kısmen oturtmuş olan sivil toplum unsurlarının tamamen kurumsallaşmaya ve uzmanlaşmaya doğru yol aldıkları bir dönemdir. Bu dönemde görülen en büyük değişim, göçmenler sonrası STK'ların devletle ortak iş tutma ve yardımlaşma politikaları izleme durumlarıdır. Bu iki taraf açısından da gerekli ve zorunlu bir hal almıştır. Günümüze doğru geldikçe yapılan araştırmalar gösteriyor ki gerek Osmanlı gerekse Türkiye'de sosyal, kültürel, siyasal, iktisadi ve hukuki bağlamda bir sivil toplum gelişimi olumsuz noktadadır. Çünkü sosyal yapı girişimciliğe elverişli değildir ve yasalar kısıtlayıcı boyutlarda yer almaktadır. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gerek gelişmiş ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının sayısı, gerekse ülke nüfusları değerlendirildiğinde Türkiye'de sivil toplum şu an başlangıç seviyesinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede sivil toplum kuruluşlarının nicel olarak geride olduğu görünmekle birlikte nicel olarak sayıların artmasının yanında nitel olarak kurumsal kapasite geliştirmesi de hedeflenmelidir. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmada AKUT gönüllülerini afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarının Covid-19 pandemisinden etkilenme durumu incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ise; katılımcıların %38,9'unun Covid-19 geçirmiş, %64,4'ünün karantinaya alınmış, %54,9'unun karantinaya alınma sebebi olarak temaslılık ortaya konulduğu görülmüştür. Ankete cevap verenlerin %78,4'ünün yakını Covid-19 geçirmiş, %21,2'sinin yakını vefat etmiştir. Söz konusu örneklemin %31,7'sinin en az 1 STK'ya üye olduğu, %88,0'i AKUT'a üye, %67,7'si 1 yıl ve altı süredir üye, %32,8'i hiç faaliyete katılmamış, %16,3'ü faaliyetlerde ölümlü olayla karşılaşmış, %55,8'i temel eğitimlerin tamamını almış, %89,4'ü AKUT'un kendine bir şeyler kattığını düşünmektedir. Bunların dışında ise pandemide ankete katılanların %90,9'unun internet kullanımının arttığı, Covid-19 Pandemisinin

Toplumsal Etkisi ölçek maddelerinden hesaplanmış puanların istatistiklerine göre korunma boyutunun algı düzeyi en yüksek olduğu görülmüştür (%74,0). Elde edilen sonuçlara göre kadınlar ile erkekler arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Bununla birlikte yaşı farklı olanlar arasında Duyarlılık, Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Evliler ile bekarlar arasında Duyarlılık, Korunma, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Sonuçlara göre eğitim düzeyi farklı olanlar arasında Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Gelir değişikliği açısından bakıldığında ise gelir değişikli farklı olanlar arasında Duyarlılık, Sosyal Güven, Değişim, puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur. Son olarak Covid-19 geçirenler ile geçirmeyenler arasında Korunma, Sosyal Güven, Değişim, Toplumsal Etki puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlara göre Covid-19 pandemisinin afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarına etkisi değerlendirildiğinde Türkiye’de sosyal, kültürel, siyasal, iktisadi ve hukuki bağlamda bir sivil toplum kuruluşu olan AKUT olumlu bir noktada olduğu görülmüştür. Yapılan bu araştırma gösteriyor ki herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olanlar afetlerden etkilenme düzeyleri düşük ve atlatmaları daha kolaydır. Fakat diğer ülkelerle karşılaştırıldığında gerek gelişmiş ülkelerdeki sivil toplum kuruluşlarının sayısı, gerekse ülke nüfusları değerlendirildiğinde Türkiye’de sivil toplumun şu an başlangıç seviyesinde olduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

Çalışmada elde edilen sonuçlar bağlamında ortaya konulan öneriler aşağıda belirtilmiştir.

- Türkiye’de sivil toplumun örgütlenmesi devlet eli ile teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
- Toplumun, sivil toplum kuruluşlarında rol almasının önemi, çeşitli iletişim araçları ile özendirilmelidir.

- Afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarının, karşı karşıya kalınan afetlerdeki rolünün önemi anlaşılmalı, bu konuda destek verilmelidir.
- Sosyal yapının girişimciliğe daha elverişli hale gelmesi ve yasaların kısıtlayıcı boyutlarda olmaması gerekmektedir.
- Sivil toplum kuruluşlarının nicel olarak sayıların artmasının yanında nitel olarak kurumsal kapasite geliştirmesi de hedeflenmelidir.
- STK'ların varlığını etkileyen önemli bir öncül olarak Covid-19 sürecinden dersler çıkartılmalı, pandemilere ve afetlere karşı hazırlıklı olunmalıdır.
- STK'lar afetlere karşı dijital olarak da hazırlanmalıdır.
- Akademik düzeyde Covid-19 ve diğer olası pandemilerin afet ve acil durum sivil toplum kuruluşlarına etkileri üzerine yapılan araştırma sayısı artırılmalıdır.
- Özel sektörün afetlere müdahale ve iyileştirme aşamalarında destek sağlamaları ve bu yönde teşvik edilmeliler.

KAYNAKÇA

Acı, E. Y. (2005). Neo Liberal Yaklaşım ve Yönetişim Kavramı. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(1), 201-216.

AFAD. (2020) *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, Erişim tarihi: 05.08.2022.

AFAD. (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: T.C.Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: Erişim tarihi: 05.08.2022.

AFAD. (2019). *Sanal gerçeklik (VR) uygulaması*. <https://istanbul.afad.gov.tr/tr/34507/Sanal-Gerceklik-VR-Uygulamasi>, Erişim tarihi: 05.08.2022.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun. (2009, Haziran). *T.C. Resmi Gazete*, 5902.

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Faaliyetler*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Birimler*, Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/birimler>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.), *Eğitimler*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/egitimler>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Mali Raporlar*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/mali-raporlar>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Organizasyon şeması*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/organizasyon-semasi>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Tarihçe*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akut.org.tr/tarihçe>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Acil durum ekipleri*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akutenstitu.com/acil-durum-ekipleri>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Bilinçlendirme eğitimleri*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akutenstitu.com/bilinclendirme-egitimleri>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Güvenli çalışma*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akutenstitu.com/guvenli-calisma>

Akut Arama Kurtarma Derneği (T.y.). *Teknik kurtarma*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.akutenstitu.com/teknik-kurtarma>

Akyel, R. (2005). Türkiye Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 16. Mart 2020 tarihinde Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50188>,

Aslan, M., ve Kaya, G. (2004). 1980 Sonrası Türkiye’de Siyasal Katılımda Sivil Toplum Kuruluşları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 213-223.

Bakioğlu, F., Korkmaz, O., & Ercan, H. (2020). Fear of COVID-19 and positivity: Mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-14.

Başcı, S., Ata, N., Altuntaş, F., Yiğenoğlu, T. N., Dal, M. S., Korkmaz, S., ... & Birinci, Ş. (2022). Patients with hematologic cancers are more vulnerable to COVID-19 compared to patients with solid cancers. *Internal and Emergency Medicine*, 17(1), 135-139.

Bobbio, N. (1982). Gramsci ve Sivil Toplum Kavramı. Gramsci ve Sivil Toplum. Çev: Arda İpek ve Kenan Somer. Ankara: Savaş Yayınları.

- Bostan S, Erdem R, Öztürk YE, Kılıç T, Yılmaz A. The effect of COVID-19 pandemic on the Turkish society. *Electron J Gen Med.* 2020;17(6): em237.
- Cascella M, Rajnik M, Cuomo A, Dulebohn SC, Di Napoli R. (2020). Features, Evaluation and Treatment Coronavirus (COVID-19). *StatPearls.*
- Chambers, S., and Kopstein, J. (2006). Civil Society and The State. *The Oxford handbook of political theory, 1*, 363-381.
- Chen, N., Zhou, M., Dong, X., Qu, J., Gong, F., Han, Y., ... & Zhang, L. (2020). Epidemiological and clinical characteristics of 99 cases of 2019 novel coronavirus pneumonia in Wuhan, China: a descriptive study. *The lancet*, 395(10223), 507- 513.
- Cui, J., Li, F., & Shi, Z. L. (2019). Origin and evolution of pathogenic coronaviruses. *Nature Reviews Microbiology*, 17(3), 181-192.
- Cumhuriyet. (19 Ağustos 1999a). *Devletin eli gecikti.* s.9.
- Cumhuriyet. (2 Eylül 1999d). *Devlet AKUT'a teşekkür etti.* s.7.
- Cumhuriyet. (21 Ağustos 1999c). *Türkiye çare arıyor.* s.19.
- Cumhuriyet. (22 Ağustos 1999b). *Devlet de enkazın altında kaldı.* s.8.
- Cumhuriyet. (24 Ağustos 1999ç). *Sağlık Bakanı'nın hedefi AKUT.* s.19.
- Çaha, Ö. (1994). *Sivil Toplum Aydınlar ve Demokrasi.* İstanbul: İz.
- Danzi, G. B., Loffi, M., Galeazzi, G., & Gherbesi, E. (2020). Acute pulmonary embolism and COVID-19 pneumonia: a random association?. *European heart journal*, 41(19), 1858-1858.
- Demirci, M. K. (2014). Sivil Toplum Kuruluşlarında Hizmetkâr Liderlik Davranışı Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma: Turizm Sektörü Örneği.

Journal of Alanya Faculty of Business/Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 6(1), 177-184.

Demirkaya, Y. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetimi'nde Yeni Aktörler: Sivil Toplum Örgütleri. Demirkaya, Y. (Ed.), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi: Kamu Yönetiminde Değişim* içinde. İstanbul: Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık San. Paz. ve Tic. Ltd. Sti., 2018, 13-34.

Dilley, M., Chen, R. S., Deichmann, U., Lerner-Lam, A. L. & Arnold, M. (2005). *Natural Disaster Hotspots A Global Risk Analysis*. Washington DC: The World Bank and Columbia University.

Dönertaş, A. S. (2006, Temmuz). Afet Yönetimi Kapsamında Güvenli Yerleşim Yerlerinin Tasarımı İçin Kentsel Tasarım Standartların Geliştirilmesi. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 19. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fen Bilimleri Enstitüsü

Ergünay, O. (2014). Kamu Yönetiminde Afet ve Acil Durum Planlaması Ders Notları. Ankara: TODAİE.

Eryiğit, B. H., ve Sarıca, A. (2018). IMF, Dünya Bankası, OECD'nin Yönetişim Yaklaşımı ve Kü-Yerelleşme. *Siyasal Bilimler Dergisi*, 6(1), 61-74.

Fink, S. (2020). Worst-case estimates for US coronavirus deaths. *New York Times*, 13. 76.
Bein, T., Weber-Carstens, S., & Apfelbacher, C. (2018). Long-term outcome after the acute respiratory distress syndrome: different from general critical illness?. *Current opinion in critical care*, 24(1), 35.

Fung, T. S.,& Liu, D. X. (2019). Human coronavirus: host-pathogen interaction. *Annual review of microbiology*, 73, 529-557.

Garg, S., Kim, L., Whitaker, M., O'Halloran, A., Cummings, C., Holstein, R., ... & Fry, A. (2020). Hospitalization rates and characteristics of patients hospitalized with laboratory-confirmed coronavirus disease 2019—COVID-NET, 14 States, March 1–30, 2020. *Morbidity and mortality weekly report*, 69(15), 458.

- Gönenç, A. A. (2001). *Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi*. İstanbul: Altkitap Yayınevi.
- Gülalp, H. (2002). Sivil Toplum: Kavramsal Bir Değerlendirme. *Cogito Dergisi*, 32, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Gümüş, K. (2004). Yakın Tarihimizde STK Hareketinin Gelişimi ve Kamu Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi. *Savunuculuk ve Politikaları Etkileme Konferans Yazıları*, (3), 1-35.
- Güzelsarı, S. (2003). Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(2), 17-34.
- Heywood, A. (2014). *Siyaset Teorisine Giriş*. Çev: Hızır Murat Köse. İstanbul: Küre Yayınları.
- Centers For Disease Control And Prevention (2019). *COVID Data Tracker*. Erişim tarihi: 05.08.2022.https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/need-extraprecautions/index.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fneed-extra-precautions%2Fpeople-at-increasedrisk.%20mlht,
- Huntington S.P. (1996). *Üçüncü Dalga Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma*. Çev: Ergun Özbudun. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Hyden, G. (1997). Civil Society, Social Capital, and Development: Dissection of A Complex Discourse. *Studies in Comparative International Development*, 32(1), 3-30.
- Internationally Agreed Glossary of Basic Terms Related to Disaster Management. (1992). *Geneva: United Nations Department of Humanitarian Affairs*. Erişim tarihi: 05.08.2022.
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/004DFD3E15B69A67C1256C4C006225C2-dha-glossary-1992.pdf>,
- Kadioğlu. (2011). *İlk 72 Saat*. İstanbul: AFAD.

- Kahraman, M., & Tamer, M. (2016). Bölgesel kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının rolü. *International Journal of Academic Values Studies*, (4), 170-178.
- Kalaycıoğlu, B. (2008, Haziran). Afet Yönetim Kontrol Sistemleri Bazlı Karar Destek Sistemleri. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, 44. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kalfa, C., ve Atay, F. (2008). Yönetişim: Devlet Toplum İlişkilerinde Yeni Bir Aşama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 229-240.
- Kanun, S. (2009). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri. Resmi Gazete.
- Karpat, K. H. (2017). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2013). Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 189-199.
- Keyman, E. F. (2010). *Avrupa'da ve Türkiye'de Sivil Toplum*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/avrupa-da-ve-turkiye-de-sivil-toplum>,
- Kılıçalp Iaconantonio S.S. (2013). *Türkiye'de Vakıfların Gelişimi. Değişim için Bağış Projesi*. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı.
- Kızılyaprak, Z. A. (Ed.). (2000). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yasalar-Etik-Deprem*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Kubicek, P. (2002). The Earthquake, Civil Society, and Political Change in Turkey: Assessment and Comparison with Eastern Europe. *Political Studies*, 50. 4, 761-778.
- Küçükaya, A. (28 Ağustos 1999). AKUT'un banka hesaplarına el konuldu. *Cumhuriyet*, s.8.

- Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 457- 477.
- Mardin, Ş. (1990). *Sivil Toplum, Siyasal Kültür ve Sosyal Yapı: Sivil Toplum*. Türköne M. ve Önder T. (Dr.). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 1990, 9-20.
- Oktay, E., ve Pekküçükşen, Ş. (2009). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesinin Bir Aracı Olarak Sivil Toplum Kuruluşları -Türkiye İçin Kısa Bir Değerlendirme-. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2009 (1), 172-186.
- Oktay, Ş. (15 Ağustos 2019). Marmara Depremi arama kurtarma için bir milattır. *Anadolu Ajansı*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/marmara-depremi-arama-kurtarma-icin-bir-milattir/1556985>
- Ortaç, B. (2019). *Arama Kurtarma Derneği 31 Aralık 2018 Tarihinde Sona Eren Hesap Dönemine Ait Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetçi Raporu*. İstanbul: PwC Bağımsız Denetim. <https://www.akut.org.tr/docs/mali-raporlar/AKUT-Dernek-Bagimsiz-Denetim-Raporu.pdf>, Erişim tarihi: 05.08.2022.
- Öztürk, G. (2019). Afet yönetimi politikalarında sivil toplum kuruluşlarının rolleri ve işlevleri: Marmara Bölgesi örneği, (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Petrilli, C. M., Jones, S. A., Yang, J., Rajagopalan, H., O'Donnell, L., Chernyak, Y., ... & Horwitz, L. I. (2020). Factors associated with hospital admission and critical illness among 5279 people with coronavirus disease 2019 in New York City: prospective cohort study. *Bmj*, 369.
- Rasmussen, S. A., Jamieson, D. J., & Uyeki, T. M. (2012). Effects of influenza on pregnant women and infants. *American journal of obstetrics and gynecology*, 207(3), S3-S8.

Satıcı, C., Kızılgöz, D., Uzel Şener, M., Akın Kabalak, P., (2021). Kanser Hastalarında Covid- 19'un Tanı, Viral Bulaşma, Aşılama ve Tedaviler Açısından Yönetimi Üzerine Kanıta Dayalı AGIHO klavuzunun Güncellemesi. Eur J Cancer. 2021 Apr;147:154-160.

Schwartz, D. A. (2020). An analysis of 38 pregnant women with COVID-19, their newborn infants, and maternal-fetal transmission of SARS-CoV-2: maternal coronavirus infections and pregnancy outcomes. Archives of pathology & laboratory medicine, 144(7), 799-805.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2019c). *Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) Kullanıcı Sayısı*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernekler-bilgi-sistemi-derbis-kullanici-sayisi>,

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2019). *Yıllara Göre Faal Dernek Sayıları*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://www.siviltoplum.gov.tr/yillara-gore-faal-dernek-sayilari>,

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2019a). *Sendikalara İlişkin İstatistikler*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://www.siviltoplum.gov.tr/yabanci-stklara-iliskin-istatistikler>,

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2019b). *Yabancı STK'lara İlişkin İstatistikler*. Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://www.siviltoplum.gov.tr/yabanci-stklara-iliskin-istatistikler>,

Stokes, E. K., Zambrano, L. D., Anderson, K. N., Marder, E. P., Raz, K. M., Felix, S. E. B., ... & Fullerton, K. E. (2020). Coronavirus disease 2019 case surveillance— United States, January 22–May 30, 2020. Morbidity and Mortality Weekly Report, 69(24), 759.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

- Su, S., Wong, G., Shi, W., Liu, J., Lai, A. C., Zhou, J., ... & Gao, G. F. (2016). Epidemiology, genetic recombination, and pathogenesis of coronaviruses. *Trends in microbiology*, 24(6), 490-502.
- Şalcı, R. -AKUT Yönetim Kurulu Başkanı- (4 Aralık 2020). "AKUT ve Afet Yönetimi" konulu görüşme. Çevrimiçi Görüşme.
- Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C., & Doğrul, M. (2020). COVID-19 Küresel Salgın Değerlendirme Raporu. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları, (34).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (T.y.) *COVID-19 Bilgilendirme Sayfası*, Erişim tarihi: 05.08.2022. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>,
- T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2021). *Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı*. Erişim tarihi: 05.08.2022. https://www.vgm.gov.tr/Documents/YEN%C4%B0%20VAKIFLAR2018/VAKIFLARIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0NE%20G%C3%96RE%20DA%4%9EILIMI_17.07.2018.pdf,
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401.
- Tamer, M. G. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 89-105
- Tosun, E. K. (2007). Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Tufinkgi, P. (2006). *Logistik im Kontext internationaler Katastrophenhilfe*. Germany: Haupt Verlag.
- Turan C, Hacımustafaoğlu M. Enfeksiyon hastalıklarında R0 oranı ve klinik anlamı nedir? *J Pediatr Inf* 2020;14(1):55-56.

Tutar, F., Tutar, E., & Erkan, Ç. (2012). Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü. *Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 439-459.

Ulusoy M(1999) Beck Anksiyete Envanteri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). İstanbul; Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi.

Vakıf Senedi. (2011)., Erişim tarihi: 05.08.2022.
<https://www.akutvakfi.org.tr/hakkimizda/vakif-senedi>

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı – TÜSEV (2013). *Van Depremi ve STK'lar*. Erişim tarihi: 05.08.2022.
https://www.tusev.org.tr/usfiles/files/VanVakaAnalizi_23_10_13.pdf,

Wang, W., Tang, J., & Wei, F. (2020). Updated understanding of the outbreak of 2019 novel coronavirus(2019-nCoV) in Wuhan, China. *Journal of medical virology*, 92(4), 441- 87.

Yaman, M., & Düger, Y. (2017). Afet Yönetiminde Kavramsal Çerçeve ve Türkiye'de Afet Yönetiminin Genel Tarihsel Gelişimi. M. Yaman, & Ö. Önder (Ed.). Afet Yönetimi içinde. Bursa: Ekin Yayınevi, 1-26.

Yapı Denetimi Hakkında Kanun. (13 Temmuz 2001). *Resmi Gazete*. (Sayı: 24461).

Erişim tarihi: 05.08.2022.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010713>

Yaşama Dair Vakıf (YADA). (2015). Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. İstanbul: YADA. Züccaciyeciler Derneği. (2016) ZÜCDER 4.Dönem (2013-2016) Faaliyet Raporu. İstanbul: ZÜCDER.

Yavaş, H. (2005). *Doğal Afetler Yönüyle Türkiye'de Belediyelerde Kriz Yönetimi* (İzmir Örneği). Ankara: Orion Yayınevi.

Yavaşoğlu, F. (2015). Afet Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri. 3.Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, İzmir, Türkiye.

Yiğit, S. A. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Kronik Hastalığı Olan Erişkinlerin Günlük Yaşam Değişiklikleri, Pozitif Duygudurum Düzeyleri ve Covid-19 Korkuları, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Kahramanmaraş.

Yildirim, M. B., Mehler, K., & Iqbal, Q. (2007). *Comparison of Disaster Logistics Planning and Execution for 2005 Hurricane Season*. Ames: Iowa State University Center for Transportation Research and Education.

Zaki, A. M., Van Boheemen, S., Bestebroer, T. M., Osterhaus, A. D., & Fouchier, R. A. (2012). Isolation of a novel coronavirus from a man with pneumonia in Saudi Arabia. *New England Journal of Medicine*, 367(19), 1814-1820.

Zhong, N. S., Zheng, B. J., Li, Y. M., Poon, L. L. M., Xie, Z. H., Chan, K. H., ... & Guan, Y. (2003). Epidemiology and cause of severe acute respiratory syndrome (SARS) in Guangdong, People's Republic of China, in February, 2003. *The Lancet*, 362(9393), 1353-1358.

Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname. (27 Aralık 1999). *Resmi Gazete* (Sayı: 23919 Mükerrer), 9-15. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23919_1.pdf, Erişim tarihi: 05.08.2022.

Zürcher, E. J. (2014). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

17 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 2001

5253 Sayılı Dernekler Kanunu, 2004

EKLER

Ek-1

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100068795
Konu : Başvuru İncelenmesi

05.05.2021

Sayın Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2021-YÖNP-0346 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 29.04.2021 tarih ve 08/80 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:80- Hüseyin Hürrem GÖKTEPE'nin sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Yeni Nesil Afet Olarak Covid-19 Pandemisinin Afet ve Acil Durum Sivil Toplum Kuruluşlarının Üzerine Etkisi: Gönüllülük Özelinde AKUT Örneği" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelere **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

Belge Doğrulama Kodu: 7M9UFAP

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: dogrulama.comu.edu.tr

Adres: Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi Çanakkale

Telefon No: (0 286) 2180018

e-Posta:

Keş Adresi: comu@hs01.kep.tr

Faks No:

İnternet Adresi: <https://www.comu.edu.tr>

Bilgi için :

Telefon No:

Vildan Kapucu

Fen Bilimleri Enstitüsü Etik

Kurulu Memur

(0 286) 2180018 - 14071

Ek-2

SEARCH & RESCUE ASSOCIATION
AKUT
ARAMA KURTARMA DERNEĞİ

Tarih, 03.08.2022
Sayı no :2022 /99

Sayın Yetkili;

Çanakkale 18 Mart üniversitesinde öğrenim gören [REDACTED] numaralı öğrenciniz Hüseyin Hürrem Göktepe'nin AKUT bünyesi içerisinde yapmak istediği anket araştırmasına genel merkezimiz tarafından onay verilmiştir.

AKUT ARAMA KURTARMA DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GENEL SEKRETER
Mustafa AYGÜN

[REDACTED]

AKUT
Büyükdere Caddesi 120/A, 34394 Esentepe İSTANBUL / TÜRKİYE
Tel : (0212) 217 04 10 (Pbx) - Faks : (0212) 217 04 22 - E-posta : akut@akut.org.tr
akut.org.tr

AKUT, Bakanlar Kurulunun 15.01.1999/13204 sayılı kararı ile kamu yararına çalışan dernek statüsündedir.

Ek-3

	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. COVID-19 beni ciddi derecede tedirgin ediyor.						
2. COVID-19'la birlikte ölümü daha çok hatırlar oldum.						
3. Tüm hayatımı COVID-19 salgınına göre ayarladım.						
4. Beraber yaşadığım kişilere COVID-19 bulaştırmaktan kaygı duyuyorum.						
5. COVID-19'u bir yakınımına bulaştırarak ölümüne neden olmaktan kaygı duyuyorum.						
6. "COVID-19 korkulacak bir şey değil Gereksiz yere abarttıklarımı düşünüyorum." düşüncesine katılmıyorum.						
7. "COVID-19'dan hiç etkilenmedim." düşüncesine katılmıyorum.						
8. "COVID-19 bize zarar veremez." düşüncesine katılmıyorum.						
9. Yetkililerin uyarılarını dikkate alıyorum.						
10. COVID-19 hakkında yeterli bilgiye sahibim.						
11. Yeterli kişisel koruyuculara sahibim.						
12. Korunmak için el ve genel temizlik kurallarına uyuyorum.						

13. Sosyal mesafeyi koruyorum.						
14. “Evde kal” uygulamasını yapıyorum.						
15. Beraber yaşadığım kişiler tedbir ve kurallara titizlikle uyuyor.						
16. COVID-19’la mücadelede yetkililere güveniyorum.						
17. Medyanın verdiği bilgilere güveniyorum.						
18. Hekim ve sağlık çalışanlarına güveniyorum.						
19. Sağlık sistemi ve hastanelerimize güveniyorum.						
20. Devletin aldığı tedbirlerin doğruluğuna güveniyorum.						
21. Tedbirlerin doğru uygulandığına güveniyorum.						
22. COVID-19’la ilgili alınan ekonomik tedbirlerin yerindeliğine güveniyorum.						
23. COVID-19 ile mücadelede Batı ülkelerinden daha başarılı olduğumuzu düşünüyorum.						
24. COVID-19, güçlü sanılan ülkelerin o kadar da güçlü olmadığını gösterdi.						
25. COVID-19, dijital dönüşümü hızlandırır						
26. COVID-19, ülke ekonomilerinde büyük krizlere sebep olacaktır.						
27.COVID-19’un ülke siyasi yönetim yapılarını etkileyeceğini düşünüyorum						
28.COVID-19 ile mücadelede çevremdeki gençlerin yaşlılardan daha duyarlı davrandığını düşünüyorum.						
29. COVID-19, ekonomik olarak tüketim anlayışımı değiştirdi.						

Ek-4

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hüseyin Hürrem GÖKTEPE

Doğum Yeri :

Doğum Tarihi :

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi: Afet Eğitim ve Yönetimi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Bilimleri Enstitüsü

İŞ DENEYİMİ

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Acil Yardım Ve Afet Yönetimi bölümü sözleşmeli
öğretim elemanı (2019-2022)

İLETİŞİM

E-posta Adresi:

Telefon No: